

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

K problematice češtiny jako cizího jazyka

Vypracovala: Tereza Kozlová

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Milena Nosková, Ph.D.

Datum odevzdání: 30. dubna 2009

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

31. 3. 2009

Tereza Kozlová

Děkuji především PhDr. Mileně Noskové, Ph.D. za vedení práce, cenné rady a připomínky, podnětné konzultace a korekturu. Dále děkuji odborníkům z Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka za poskytnuté informace o činnosti organizace a v neposlední řadě děkuji cizincům, jazykovým školám, zahraničním univerzitám a všem ostatním, kteří svými příspěvky významně napomohli vzniku praktické části.

ANOTACE

Tématem diplomové práce je český jazyk ve smyslu jazyka cizího, tedy pohled na češtinu ze zcela opačné perspektivy, než je perspektiva běžná. Čtenář se v teoretické části stručně seznámí s historií češtiny, a dále bude mít možnost nahlédnout do problematiky politicky zaměřené, zejména se obeznámí s otázkou Společného evropského referenčního rámce pro jazyky, s otázkou krajanů žijících v zahraničí, pro něž české Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vytváří pestré programy. Pojednáno je rovněž o možnostech a povinnostech, které cizinci žijící na území České republiky mají a v poslední kapitole se zájemci budou moci dozvědět užitečné informace o Asociaci učitelů češtiny jako cizího jazyka. V praktické části diplomové práce jsou zpracovány dotazníky zkoumající výuku češtiny pro cizince na jazykových školách v České republice, na vybraných univerzitách ve Velké Británii a USA, a také výsledky dotazníku, který byl rozdán více než 200 cizincům z různých zemí, přičemž cílem výzkumu bylo zmapovat problémy, se kterými se jednotlivé národnosti respondentů potýkají při studiu, úroveň jazykových znalostí účastníků výzkumu vzhledem k věku a délce pobytu v ČR apod. Na uvedené dotazníky navazuje charakteristika metodické příručky vytvořené pro cizince bez znalosti latinky a charakteristika v současné době nejčastěji využívaných učebnic k výuce češtiny pro cizince.

ABSTRACT

This thesis deals with Czech language to the intent that it is a foreign language, thus it deals with the right opposite view than usual. A reader will familiarize himself/herself with a brief history of Czech in the theory. Then he/she can look into politically oriented problems such as the Common European Framework of Reference for Languages or the matter of compatriots who have been living abroad and for whom varied programs are created by the Czech Ministry of Education. Possibilities and obligations of foreigners living in the Czech Republic are also discussed. Interested persons can learn useful information about the Association of Teachers of Czech as a Foreign Language in the last chapter. Then there are three questionnaires elaborated in the practical part of the thesis. The questionnaires study teaching Czech for foreigners at some language schools in the Czech Republic, at chosen universities in Great Britain and in the USA. The third questionnaire was handed out among more than 200 foreigners from different countries and the aim of the research was to map problems which each single nationality face when studying Czech, levels of language knowledge according to age and the length of stay in the Czech Republic etc. Characterizing the Manual made for foreigners who do not know the Roman alphabet and characterizing the most often used books in teaching Czech as a foreign language follow the mentioned questionnaires.

OBSAH

1. Úvod	7
2. Teoretická část	9
2.1 Čeština	9
2.2 MŠMT pomáhá v zahraničí krajanům	15
2.3 Společný evropský referenční rámec pro jazyky	19
2.4 Možnosti a povinnosti cizinců v rámci studia češtiny jako cizího jazyka	29
2.5 Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka	37
3. Praktická část	40
3.1 Výuka češtiny na jazykových školách v České republice	40
3.2 Výuka českého jazyka na univerzitách ve Velké Británii a USA	46
3.3 Průzkum mezi cizinci, jejich náhled na český jazyk a jejich dovednosti	52
3.4 Manuál pro učitele českého jazyka pro cizince bez znalosti latinky	66
3.5 Popis a porovnání nejčastěji zmíněných učebnic	71
4. Závěr	85
5. Bibliografie	86
6. Přílohy	90

1. ÚVOD

Fakt, že výuka češtiny pro cizince se v současné době stává čím dál tím více aktuálním tématem politické scény i školského prostředí a zajímavé poznatky o Češích, České republice a českém jazyce vyřčené z úst samotných cizinců, kteří jsou mnozí mými přáteli nebo studenty, mě dovedly k rozhodnutí vytvořit diplomovou práci s názvem K problematice češtiny jako cizího jazyka. Téma bylo zvoleno po dlouhodobějších úvahách o celkové struktuře práce a vzhledem k tomu, že se zde nepojednává ani o určitém gramatickém jevu ani o určitém problému v užším slova smyslu, nýbrž se odhaluje obecnější a širší pozadí otázky češtiny jako cizího jazyka. Zvolený název mi poskytl dostatek prostoru pro shromáždění a zpracování mnoha poutavých materiálů, které mohou být prospěšné nejen již vystudovaným nebo budoucím učitelům, ale i samotným „jinojazyčným“ studentům.

Cílem práce je mimo jiné poskytnout ucelený obraz o češtině a současné situaci vzniklé a stále vznikající kolem češtiny pro cizince např. díky vstupu České republiky do Evropské unie, a tedy vytvořením prostoru „bez hranic“ mezi evropskými státy nebo usnadnit přístup k informacím týkajících se češtiny jako cizího jazyka. K dosažení vytyčeného cíle jsem zvolila několik metod, které se promítly do celkového uspořádání práce. Ta je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou, přičemž obě části obsahují pět kapitol. Ani v jedné z částí na sebe kapitoly bezprostředně nenavazují, ale přesto utvářejí celek, který je důležitý pro splnění výše zmíněného záměru. V teoretické části je stručně představena podoba češtiny od historie do současnosti, je nastíněna otázka našich krajanů v žijících v zahraničích, je zpracován Společenský evropský referenční rámec pro jazyky včetně referenčních úrovní pro češtinu, jsou zmapovány a shrnuty novinové články předešlého roku měnící od ledna 2009 zákon ustanovující povinné skládání zkoušek z českého jazyka a nakonec je představena Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka se sídlem v Praze, která může být inspirací a pomůckou pro kohokoli se zájmem o podílení se na vyučování češtiny pro cizince.

Zatímco v teoretické části byly po určitou dobu z různých zdrojů (monografické publikace, elektronické zdroje a seriálové publikace) shromažďovány materiály určené k následnému zpracování, v praktické části šlo především o distribuci dotazníků mezi jazykové školy v České republice, univerzity ve Velké Británii a USA a mezi cizince pohybující se na území ČR a z rozmanitých důvodů studující češtinu. Vyplněné dotazníky byly následně zpracovány a vyplývající informace jsou uvedeny v kapitolách

Výuka češtiny na jazykových školách v České republice; Výuka českého jazyka na univerzitách ve Velké Británii a v USA; Průzkum mezi cizinci, jejich náhled na český jazyk a jejich dovednosti. Všechny tři dotazníky obsahovaly dotaz na používané materiály, respektive učebnice a jiné pomůcky. S návazností na tuto otázku vznikla kapitola Popis a porovnání nejčastěji zmíněných učebnic. Praktická část dále poskytuje popis Manuálu pro učitele češtiny vyučující cizince bez znalosti latinky a navazující publikace Český den.

V závěru diplomové práce jsou uvedeny přílohy, jejichž obsahem jsou vzory použitých dotazníků, článek Jana Čulíka z univerzity Glasgow ve Skotsku, který pokládám za běžně nedostupný nebo materiály potřebné pro pochopení struktury Manuálu pro učitele češtiny vyučující cizince bez znalosti latinky a Českého dne.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 ČEŠTINA

V této krátké kapitole s názvem Čeština se pokusím velmi stručně shrnout informace o historii a současné podobě češtiny. Takové informace zcela jistě poslouží k ucelení náhledu a představy o českém jazyce. Sami cizinci, kteří se učí česky, uznávají, že znalost historického pozadí a celkový náhled do reálií příslušného jazyka nebo země může být mnohdy nápomocný při studiu. Jsou schopni lépe porozumět lidem ve svém okolí a zvolit i lepší přístup k učení. Parafrázované nebo citované části kapitoly pocházejí z elektronických zdrojů, jejichž seznam je uveden v bibliografii.

- HISTORIE ČEŠTINY

Již v 7. století existovala pravděpodobně v povodí řeky Moravy a na jihozápadním Slovensku tzv. Sámova říše – první státní útvar ve střední Evropě, který vznikl spojením slovanských kmenů. O době od zániku Sámovy říše do zformování moravského státu veškeré historické prameny mlčí, je tedy nejasné, co se na českém území odehrávalo. Nicméně ke konci 8. století umožnila politická situace západoslovanským kmenům vytvořit nový státní útvar a počátkem 9. století se objevila dvě knížectví, která spolu vedla politický boj – moravské knížectví, sídlo knížete Mojžíra a nitranské knížectví, sídlo kníže Pribiny. Roku 833 se knížeti Mojžírovi podařilo z Nitry vypudit knížete Pribinu a vznikla Velkomoravská říše. Mojžír se stal prvním velkomoravským panovníkem.

Další velkomoravský kníže Rostislav čelil politickým tlakům sousední východofranské říše, která Velkou Moravu neustále ohrožovala. Vyslal do Konstantinopole k byzantskému císaři Michalovi III. své posly, kteří po císaři žádali vyslání byzantského učitele, aby kázal lidu ve srozumitelném jazyce (východofrancké misie užívaly latinu). Roku 863 císař Michal III. vyslal na Velkou Moravu Konstantina (pozdějším jménem sv. Cyril) a sv. Metoděje, dva křesťanské věrozvěsty. Na Velké Moravě začali užívat liturgický jazyk srozumitelný Slovanům – staroslověnštinu a vytvořili pro jazyk i písmo – hlaholici. Podle toho je staroslověnština neboli stará církevní slovanština nejstarší slovanský spisovný jazyk. Spisovná norma vznikla na základě nářečí používaného v okolí Soluně v 9. století. S určitými změnami se používá pod názvem církevní slovanština dodnes, už ne však jako živý jazyk, nýbrž jako

bohoslužebný jazyk církví byzantského obřadu, např. řeckokatolická, pravoslavná. Staroslověnštinu nelze zaměňovat s praslovanštinou. Zatímco z praslovanštiny, jejíž hypotetická podoba se rekonstruuje vzájemným srovnáváním slovanských i neslovanských jazyků, se vyvinuly všechny slovanské jazyky, staroslověnština už představuje jednu ze tří vývojových větví, které z praslovanštiny vycházejí, větev jihoslovanskou.

Konstantin pro staroslověnštinu nejprve na začátku druhé poloviny 9. století vyvinul nové písmo, hlaholici. Ta se používala na Velké Moravě, epizodně ještě v 11. století v Sázavském klášteře v Čechách, nejdéle se však udržela v Chorvatsku, a to přesto, že tam se po rozkolu církve přiklonili k římskokatolickému směru a přijali latinku. Zhruba o půl století později vznikla v Bulharsku cyrilice, kterou pravděpodobně sestavili Cyrilovi žáci. Sloužilo jí za vzor řecké písmo a od hlaholice se odlišovala svou jednodušší a praktičtější formou. V ruštině a dalších slovanských jazycích, např. ukrajinštině, makedonštině, běloruštině atd. se z cyrilice postupně vyvinula dnešní azbuka.

Misie se zdařila a Konstantin s Metodějem si vychovali žáky, kteří položili základy staroslověnskému písemnictví. V roce 870 nastoupil na knížecí stolec Svatopluk, arcibiskupem se stal Metoděj a staroslověnština byla uznána jako čtvrtý liturgický jazyk společně s latinou, řečtinou a hebrejštinou. Po Metodějově smrti (885) byli žáci bratrů Konstantina a Metoděje ze země vyhnáni a namísto staroslověnské se začala podporovat latinská (tj. západní) liturgie.

První česky psané památky se objevily až na konci 11. a ve 12. století. Ve 14. století pronikla čeština do literatury a úředního styku. Česky byly napsány první knihy. Karel IV. nechal vyhotovit první český překlad Bible. Do této doby se používal spřežkový pravopis, a proto není divu, že se na přelomu 14. a 15. století se objevil návrh na reformu pravopisu, který zaváděl do češtiny používání diakritických znamének. Tento návrh podporoval Mistr Jan Hus.

Velký rozvoj zažila česky psaná literatura zejména po vynálezu knihtisku v 16. století. Jako vzor spisovného jazyka byla po dlouhou dobu používána tzv. Bible kralická, o jejíž vznik se zasloužili členové řádu Jednoty Bratrské. Od 20. let 17. století došlo k postupnému úpadku česky psané literatury, který byl zapříčiněn zejména nucenou emigrací české nekatolické inteligence (Jan Amos Komenský aj.). Přesto i v této době vycházela česká literatura, která ale podléhala přísné cenzuře. Jako druhý úřední jazyk v Čechách a na Moravě byla zavedena němčina, která byla zrovnoprávněna

s češtinou. V 18. století se objevila snaha o ustanovení němčiny jako jednotného jazyka ve všech zemích habsburské vlády. Ukázala se však jako nereálná, neboť česky mluvící obyvatelstvo bylo početné, a navíc ztráta většiny území poněmčeného Slezska a zrušení nevolnictví umožnily na konci 18. století vznik hnutí označovaného jako národní obrození.

Díky snahám národních buditelů byla v průběhu 19. století opět vyzdvižena úroveň česky psané literatury. A díky povinné školní docházce a vysoké gramotnosti obyvatelstva přestal být spisovný jazyk záležitostí úzké vrstvy inteligence. Z různých pokusů o kodifikaci byla nakonec všeobecně přijímána gramatika Josefa Dobrovského, která poprvé vyšla roku 1809. K obnově české slovní zásoby přispělo zejména vydání pětidílného Slovníku česko-německého (1830 –1835) Josefa Jungmanna. Rozvíjela se publicistika a umělecká tvorba se snažila přiblížit živému jazyku. Byly odstraněny některé pozůstatky zastaralého pravopisu Bible kralické (např. slovo její bylo do té doby psáno jako gegj) a spisovná čeština v té době získala víceméně dnešní podobu.

- **SOUČASNÁ PODOBA ČEŠTINY**

Čeština je slovanský jazyk patřící do rodiny indoevropských jazyků. Spolu se slovenštinou tvoří česko-slovenskou větev západoslovanských jazyků. Stejně jako mnoho dalších světových jazyků, má čeština svou oficiální i neoficiální podobu. Mluvíme o národních útvech češtiny, o spisovné češtině a na druhé straně o její nespisovné formě. Spisovná čeština je podoba českého jazyka, která reprezentuje národní jazyk. Má kodifikovaná pravidla (gramatiku, pravopis, výslovnost) a slovní zásobu. Používá se především při různých oficiálních příležitostech, v písemných projevech, v médiích, atp. V běžné, každodenní komunikaci může působit nepřírozeně. Za variantu spisovné češtiny je pokládána čeština hovorová. Obsahuje prvky, které se hodí především k běžné ústní komunikaci mezi uživateli spisovného jazyka. Od psané formy se liší například tím, že zahrnuje také jazykové prostředky bližší obecné češtině. Protikladem hovorové češtiny v rámci spisovného jazyka může být knižní styl. Důležité je podotknout, že termín hovorová čeština neoznačuje nespisovnou češtinu. Dalo by se spíše mluvit o jakémsi útvaru na pomezí spisovnosti, kde se mimo jiné vyskytují také výrazy zastaralé, nové, odborné, cizí, atd.

Mezi formy nespisovné češtiny patří např. obecná čeština, nářečí, slangy, expresivní nebo vulgární mluva. Obecná čeština je nespisovná forma českého jazyka používaná v běžné ústní komunikaci. Není kodifikována, a vyvíjí se proto rychleji a

plynuleji než spisovný jazyk. Některé prvky obecné češtiny mohou časem proniknout do spisovné vrstvy jazyka. Co se týče neúplných jazykových útvarů, ty jsou vázány pouze na určité skupiny uživatelů jazyka. Patří sem slang, jež představuje nespisovné prvky užívané především v okruhu určitých profesí a zájmových skupin (např. lékařský slang); argot, což je mluva používaná různými asociálními skupinami obyvatel a obsahující mnohá slova s tabuizovaným významem, kterým ostatní uživatelé jazyka nerozumějí.

Uživatelé češtiny obvykle používají ke každodenní, běžné komunikaci různá místní nářečí. Ta nemají na rozdíl od spisovné češtiny kodifikovanou podobu, jsou vázána na určité území, podléhají přirozenému vývoji a od spisovné normy se různou měrou liší. Podle příbuznosti se jednotlivá nářečí češtiny rozdělují do skupin a dále podskupin. Pro příklad uvádím českou nářeční skupinu. Sem řadíme nářečí severovýchodočeská, středočeská, jihozápadočeská, českomoravská a obecnou češtinu, neboli obecněčeské nářečí, kterým s malými obměnami hovoří asi 2/3 území České republiky, a to především v Čechách a v západních oblastech Moravy. Česká nářeční skupina se vyvíjela odlišně od ostatních již od 15. století. Mnohé oblasti Moravy a Slezska byly od českého centra (středních Čech) izolovány, a tak do nich mnohé změny nepronikly.

Slovní zásoba češtiny je převážně slovanského původu. Čeština a příbuzná slovenština uchovávají až 98 % praslovanské slovní zásoby, což je nejvíce ve srovnání s ostatními slovanskými jazyky. Jako u většiny evropských jazyků řada slov z oblasti kultury a vědy byla převzata z řečtiny (demokracie, typ) a latiny (škola, doktor). Vzhledem k těsným historickým kontaktům byla řada slov přejata také z němčiny (knedlík, šunka, taška, brýle) a v období národního obrození byla řada slov programově přejímána ze slovanských jazyků – polštiny, ruštiny, aj. Z italštiny pochází řada termínů z oblasti hudby (duet, soprán, forte), z francouzštiny slova týkající se módy (baret, blůza, manžeta). Angličtina původně byla zdrojem sportovních výrazů (fotbal, hokej, tenis), v současnosti z ní pocházejí mnohá slova z oblasti výpočetní techniky (software, hardware) a mnoha dalších oblastí života. Čeština přejímá slova i z exotických jazyků, často prostřednictvím jiných jazyků. Z arabštiny pochází např. alkohol, káva, trafik; z turečtiny jogurt, klobouk, čapka; z čínštiny čaj, kečup; z hindštiny džungle či jóga.

Pravopis přejatých slov závisí na míře zdomácnění. Zdomácnělá slova mají zpravidla standardní pravopis přizpůsobený českému, např. televize, rádio, muzeum, kriket, akvárium. Novější a méně používaná slova obvykle zachovávají původní

pravopis, např. hardware, image. Někdy se používá souběžně původní i počeštěný pravopis, např. business i byznys.

Přesný počet slov v češtině není možné určit, jelikož se čeština jakožto živý jazyk neustále vyvíjí. Zatím nejrozsáhlejší Příruční slovník jazyka českého, postupně vydaný v letech 1935 – 1957, má zhruba 250 000 hesel.

System češtiny je velmi složitý, a proto jsem se pokusila okrajově shrnout nejdůležitější fakta.

- Čeština používá upravenou latinku, doplněnou o znaky s diakritikou a spřežku ch, která je považována za samostatné písmeno, stojící v abecedě mezi h a i. Jedno písmeno (grafém) se zpravidla používá pro zápis jednoho fonému.
- Čeština má 10 samohlásek (5 krátkých a 5 dlouhých), 27 souhlásek a 3 dvojhlásky.
- K charakteristickým rysům české výslovnosti patří zejména pevný přízvuk na první slabice nebo specificky český foném /ř/.
- Čeština je flektivní jazyk, který vyjadřuje větnou syntax pomocí flexe (skloňování a časování). Tím se tento jazyk vyznačuje bohatstvím slovních tvarů.
- Čeština rozlišuje 10 slovních druhů, které se rozdělují na ohebné a neohebné, 3 jmenné rody, dvojí mluvnické číslo a má 7 pádů.
- Česká slovesa vyjadřují 3 časy, mají též sémantickou schopnost rozlišit vztah k plynutí času a ukončenosti děje pomocí vidu. Z tohoto hlediska se dělí na dokonavá a nedokonavá. Rozlišují se 3 slovesné způsoby: oznamovací, podmiňovací a rozkazovací. Vztah podmětu k ději se vyjadřuje činným nebo trpným rodem.
- Slovosled je velmi flexibilní (volný), řídí se především tzv. aktuálním větným členěním.

Češtinu používá převážná většina obyvatel České republiky. Podle příslušných zákonů, soudy, orgány činné v trestním řízení a úřady vedou jednání a vyhotovují rozhodnutí v českém jazyce. Kdo neovládá češtinu, má nárok na jednání v jazyce, který ovládá (de facto na tlumočení). Prodávané zboží musí být opatřeno návodem v češtině.

Čeština je též (od května 2004) jedním z 23 (stav k roku 2007) oficiálních (úředních) jazyků Evropské unie. Za autoritu v záležitostech českého jazyka je tradičně pokládán Ústav pro jazyk český, který je jedním z vědeckých ústavů Akademie věd České republiky. Jeho úkolem je základní i aplikovaný výzkum současné češtiny i její historie. Vydává doporučující publikace, např. Pravidla českého pravopisu, Slovník spisovné češtiny atp. a provozuje jazykovou poradnu pro veřejnost. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy schvaluje užívání uvedených a dalších příruček ke

školní výuce češtiny, případně závazně vyžaduje respektování těchto zásad při výuce češtiny na školách.

Pokud by měl čtenář zájem o hlubší proniknutí do problematiky češtiny a systému tohoto poměrně složitého jazyka, doporučuji mu nahlédnout do příruček a publikací, jejichž seznam je uveden v poznámce pod čarou¹ a v zadní části práce v seznamu užité literatury.

¹ HLAVSA, Zdeněk a kol. *Akademická pravidla českého pravopisu*. Praha: Academia, 1993.
HRDLIČKA, Milan. *Cizí jazyk čeština (Czech as a foreign language)*. Praha: ISV, 2002.
KARLÍK, Petr - NEKULA, Marek - RUSÍNOVÁ, Zdenka. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Lidové noviny, 1995.
ŘEŠETKA, Miroslav a kol. *Anglicko-český Česko-anglický slovník*. Olomouc: Fin Publishing, 2001.
http://cs.wikipedia.org/wiki/S%C3%A1mova_%C5%99%C3%AD%C5%A1e
http://cs.wikipedia.org/wiki/Velkomoravsk%C3%A1_%C5%99%C3%AD%C5%A1e
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Staroslov%C4%9Bn%C5%A1tina>
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Cyrilice>
http://cs.wikipedia.org/wiki/Hovorov%C3%A1_%C4%8De%C5%A1tina
http://cs.wikipedia.org/wiki/Obecn%C3%A1_%C4%8De%C5%A1tina
http://cs.wikipedia.org/wiki/Spisovn%C3%A1_%C4%8De%C5%A1tina
http://cs.wikipedia.org/wiki/Variety_%C4%8De%C5%A1tiny

2.2 MŠMT POMÁHÁ V ZAHRANIČÍ KRAJANŮM

Naši krajané, kteří z různých důvodů a v různých dobách ze své vlasti odešli, mají často velký zájem na tom, aby byla v jejich řadách udržena česká tradice včetně českého jazyka. Není však žádným tajemstvím, že pokud člověk tráví delší čas mimo domov v jiném kulturním prostředí, postupně se sžívá s novými zvyklostmi dané kultury a pomalu ale jistě zapomíná všechno, co se týkalo jeho rodné země. Proto se Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy permanentně snaží o udržování vztahů s krajaný v zahraničí, a to zejména podporou vzdělání a kultury v jejich řadách. Proto vytváří různé programy, které mají v různých částech světa zajistit uchování znalosti češtiny. Na základě usnesení vlády České republiky ze dne 14. prosince 2005 č. 1622 O programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí na léta 2006 až 2010 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy poskytuje krajanům každoročně 15 stipendijních míst ke studijním pobytům v délce dvou semestrů na veřejných vysokých školách v České republice, 60 stipendijních míst ve čtyřtýdenním jazykovém kurzu v České republice a od roku 2006 přijímá 20 vyučujících z řad příslušníků krajaných komunit do dvoutýdenního kurzu metodiky výuky českého jazyka. Studijní pobyty krajanů jsou zaměřeny na učitelství českého jazyka a literatury, historii, etnologii, dějiny umění, případně na studium teologie a jazykové kurzy slouží k udržení a rozšíření znalostí českého jazyka a kulturního povědomí.

Studijní pobyty na veřejných vysokých školách v ČR určené pro české krajaný žijící v zahraničí jsou zaměřeny na udržení a rozšíření znalostí českého jazyka a kulturního povědomí. Krajané mohou studovat obory jako český jazyk a literatura, učitelství českého jazyka a literatury, historie, etnologie, dějiny umění, teologie. Jedná se o jednosemestrální či dvousemestrální studium v českém jazyce, uskutečňované obvykle na filozofické fakultě některé z univerzit v ČR. Přijatí studenti pobírají stipendium, obdrží finanční příspěvek na dopravu do ČR a zpět, mají nárok na ubytování a stravování v cenách jako čeští studenti. Po ukončení studia obdrží studenti vysvědčení nebo potvrzení o absolvování. Přihlášky jsou k dispozici na zastupitelských úřadech ČR a MZV OKKV² v Praze. Podání přihlášek je možné pouze prostřednictvím zastupitelských úřadů ČR v termínu do 31. března pro zimní semestr a do 31. srpna pro letní semestr.

² Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Odbor kulturních a krajaných vztahů

Dalšími možnostmi studia českého jazyka a metodiky výuky českého jazyka pro krajanů jsou Čtyřtýdenní prázdninový kurz českého jazyka a Kurz metodiky výuky českého jazyka pro vyučující z řad krajanů. Zmíněný čtyřtýdenní prázdninový kurz je určen pro Čechy žijící v zahraničí starší 18 let, kteří se chtějí naučit jazyk svých předků nebo se v něm zdokonalit. Mají možnost seznámit se s českou kulturou a poznat část České republiky. Výuka probíhá pod vedením zkušených pedagogů ve skupinách podle pokročilosti jazykových znalostí. Pro účastníky kurzu je připraven bohatý mimoškolní program (besedy, exkurze, přednášky, celodenní výlety o víkendech apod.). Účastníkům kurzu je bezplatně poskytnuta výuka jazyka, stravování a ubytování, obdrží finanční příspěvek na dopravu do ČR a zpět.

Účastníci kurzu metodiky výuky českého jazyka absolvují dvoutýdenní intenzivní výuku metodiky českého jazyka s cílem zdokonalit a stabilizovat formy vyučování češtiny zejména u krajských komunit, kam není vyslán učitel. Součástí kurzu jsou návštěvy odborných pracovišť, náslechy a výlety. Účastníkům kurzu je plně hrazena výuka, stravování, ubytování a doprava, a také obdrží finanční příspěvek na osobní výdaje. Podmínkou je dovršení 18 let a dobrá znalost českého jazyka. Přihlášky jsou k dispozici na zastupitelských úřadech ČR a na OKKV MZV.

Kromě výše zmíněných stipendijních pobytů podporuje MŠMT osvojování a uchování znalosti českého jazyka u příslušníků krajských komunit i působením učitelů z České republiky ve školách českých národnostních menšin. Ke krajským komunitám se každoročně vysílá 12 učitelů českého jazyka. Ve školním roce 2007/08 působili v Chorvatsku, Německu, Srbsku, Rumunsku, Rusku, na Ukrajině, v Argentině, Paraguay a v Brazílii. Učitelé jsou vysíláni ke krajským komunitám s cílem všestranně působit u krajských komunit, které mají zájem udržet si českou identitu, a především podporovat osvojování znalosti českého jazyka. Vedle výuky češtiny však učitel vykonává i další činnosti, např. spolupracuje s krajským tiskem, pomáhá folklórním souborům, metodicky pracuje s místními učiteli, vede kurzy českého jazyka pro dospělé, pomáhá udržovat kontakt krajanů se současným děním v ČR atd. V současné době jsou učitelé vysíláni zpravidla na jeden školní rok. Průběžné vybavování učitelů a jejich působení u krajanů učebními pomůckami se uskutečňuje na základě písemné žádosti učitele.

Český jazyk a literatura se v zahraničí vyučují převážně na univerzitách, na pracovištích slovanské filologie filozofických fakult. Níže uvádím zjednodušený

seznam lektorátů českého jazyka a literatury v zahraničí (podrobnější verzi lze najít http://www.dzs.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=319&).

- LEKTORÁTY EVROPSKÉ

Belgie – Gent

Bosna a Hercegovina – Banja Luca, Sarajevo

Bulharsko – Sofia

Finsko – Helsinky

Francie – Aix-en-Provence, Dijon, Grenoble, Nancy, Nîmes, Paris, Rennes

Gruzie – Tbilisi

Chorvatsko – Zagreb

Itálie – Napoli, Pisa, Udine, Venezia

Maďarsko – Budapest, Szeged

Makedonie – Skopje

Německo – Bonn, Drážďany, Leipzig

Polsko – Katowice, Kraków, Opole, Poznan, Warszawa, Wrocław

Rakousko – Linz, Wien

Rumunsko – Bucuresti

Ruská federace – Jekatěrinburg, Moskva, Sankt-Peterburg

Slovinsko – Ljubljana

Srbsko – Beograd

Španělsko – Granada, Santiago de Compostela

Velká Británie - Glasgow

- LEKTORÁTY MIMOEVROPSKÉ

Čína – Beijing

Egypt – Cairo

Indie – New Delhi

Izrael – Tel Aviv

Mongolsko – Ulanbátar

USA – Nebraska

- LEKTORÁTY SE ZVLÁŠTNÍM STATUSEM

Belgie - Bruxelles³

³ prameny k této kapitole poskytly webové stránky MŠMT:

<http://www.msmt.cz/>

<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy>

<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/cesky-jazyk-v-zahranici>

<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/pomoc-krajanum-1>

<http://www2.dzs.cz/so/krajani.htm>

<http://www2.dzs.cz/scripts/detail.asp?id=30>

<http://www2.dzs.cz/scripts/detail.asp?id=31>

<http://www2.dzs.cz/scripts/detail.asp?id=32>

<http://www2.dzs.cz/scripts/detail.asp?id=33>

<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/podpora-vyuky-ceskeho-jazyka-a-literatury-v-zahranici>

2.3 SPOLEČNÝ EVROPSKÝ REFERENČNÍ RÁMEC PRO JAZYKY

V poslední době je jedním z nejvíce probíraných témat v závislosti na problematice výuky cizích jazyků „Společný evropský referenční rámec pro jazyky“. S tímto dokumentem jdou ruku v ruce celoevropské snahy vytvořit pro jazyky jednotný systém, který by napomohl jak studentům, tak učitelům. Pomoc spočívá ve vytvoření všeobecně použitelných tematických a hodnotících osnov, přičemž zvládnutí určité mezinárodně uznávané úrovně jazyka doslova otevírá brány studijním a pracovním příležitostem v zahraničí, aniž by byl uchazeč nucen skládat v každé jednotlivé zemi další jazykové zkoušky. Nejen z výše zmíněných důvodů považuji za aktuální a pro mou práci vhodné, pojednat o této problematice trochu podrobněji.

„Společný evropský referenční rámec pro jazyky – Jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme (the Common European Framework of Reference – CEFR)“ publikovala v roce 2001 Rada Evropy, respektive Vzdělávací komise Rady pro kulturní spolupráci v Oddělení moderních jazyků. O překlad do českého jazyka, publikovaný se souhlasem Rady Evropy, se zasloužily Mgr. Jaroslava Ivanová, M.A.; Doc. Alena Lenochová, CSc.; Mgr. Jana Linková a Mgr. Šárka Šimáčková, Ph.D. V úvodní poznámce dokumentu stojí:⁴ „Toto přepracované vydání Společného evropského referenčního rámce pro učení se a vyučování jazyků a pro hodnocení v jazycích představuje zatím poslední stadium procesu, který je aktivně uskutečňován od roku 1971, a který vděčí za mnohé spolupráci řady příslušníků učitelské profese v celé Evropě i mimo ni.“ Podle mého názoru tato poznámka nepotřebuje další komentář. Přejdu tedy hned k následující části, ve které se můžete seznámit s obsahem celého Rámce.

Úvodní poznámka IX

Poznámky překladatelek k českému vydání XI

Poděkování XIII

Poznámky pro uživatele XV

Shrnutí XIX

1 Společný evropský referenční rámec v politickém a vzdělávacím systému

1.1 Co je Společný evropský referenční rámec? 1

1.2 Cíle a úkoly jazykové politiky Rady Evropy 2

⁴ Společný evropský referenční rámec pro jazyky: Učení vyučování a hodnocení, Univerzita Palackého v Olomouci, 2001.

1.3	Co je „vícejazyčnost“?	4
1.4	Proč potřebujeme Společný evropský referenční rámec	5
1.5	K jakým účelům má Společný evropský referenční rámec sloužit?	6
1.6	Jaká kritéria musí Společný evropský referenční rámec splňovat?	7
2	Zvolený přístup	9
2.1	Akčně zaměřený přístup	9
2.2	Společné referenční úrovně ovládnání jazyka	16
2.3	Jazykové učení a vyučování	18
2.4	Hodnocení v jazyce	19
3	Společné referenční úrovně	21
3.1	Kritéria deskriptorů Společných referenčních úrovní	21
3.2	Společné referenční úrovně	23
3.3	Prezentace Společných referenčních úrovní	24
3.4	Modelové deskriptory	25
3.5	Pružnost přístupu větvení	31
3.6	Logická uspořádanost obsahu Společných referenčních úrovní	33
3.7	Jak interpretovat stupnice modelových deskriptorů	37
3.8	Jak užívat stupnice deskriptorů úrovní ovládnání jazyka	38
3.9	Úrovně ovládnání jazyka a známkování	41
4	Užívání jazyka a uživatel/student jazyka	45
4.1	Kontext užívání jazyka	47
4.2	Témata komunikace	53
4.3	Komunikativní úlohy a cíle	55
4.4	Komunikativní jazykové činnosti a strategie	58
4.5	Komunikativní jazykové procesy	92
4.6	Texty	95
5	Kompetence studenta a uživatele jazyka	103
5.1	Obecné kompetence	103
5.2	Komunikativní jazykové kompetence	110
6	Jazykové učení a vyučování	134
6.1	Co se musí studenti naučit nebo si osvojit	134
6.2	Procesy učení se jazyku	141
6.3	Co může učinit každý uživatel Rámce, aby usnadnil učení se cizímu jazyku?	143
6.4	Některé metodické možnosti pro oblast učení a vyučování moderních jazyků	144
6.5	Chyby systémové a nesystémové	157
7	Učební úlohy a jejich role ve vyučování jazyka	159
7.1	Popis úlohy	159
7.2	Provádění úloh	160
7.3	Obtížnost úloh	162
8	Jazyková diverzifikace a kurikulum	170
8.1	Definice a počáteční přístup	170
8.2	Možnosti v tvorbě kurikula	171

8.3 Kurikula různých typů školských systémů	172
8.4 Hodnocení a škola, mimoškolní učení a učení po skončení školní docházky	176
9 Hodnocení	179
9.1 Úvod	179
9.2 Rámec jako zdroj informací o hodnocení	180
9.3 Typy hodnocení	185
9.4 Praktický přístup k hodnocení a metasystém	194
<i>Všeobecná bibliografie</i>	199
<i>Příloha A: Vytváření deskriptorů úrovní ovládnání jazyka</i>	205
<i>Příloha B: Modelové stupnice deskriptorů</i>	217
<i>Příloha C: Stupnice souboru DIALANG</i>	226
<i>Příloha D: Hodnotící výroky ALTE „CO STUDENT DOKÁŽE“</i>	244
<i>Glosář</i>	258
<i>Rejstřík</i>	264

Z celého dokumentu jsem vybrala několik částí, které se mi zdají být velmi důležité. Pokusila jsem se je shrnout nebo upravit, některé pasáže nicméně přesto zůstaly v originální podobě. Vybranými kapitolami jsou: Shrnutí, Co je Společný evropský referenční rámec?, Proč potřebujeme Společný evropský referenční rámec?, Společné referenční úrovně a Příloha C. Jednotlivé části budou rozebrány podle předchozího pořadí.

Ve Shrnutí je, jak název napovídá, stručně shrnuto 9 kapitol Referenčního rámce. Kapitola 1 definuje cíle, úkoly a funkce Rámce. Kapitola 2 pojednává o přístupu tvoření schémat, která by měla studentům pomoci při vytváření si vlastních učebních strategií vzhledem ke konkrétním tématům. Kapitola 3 vysvětluje společné referenční úrovně ovládnání daného jazyka. Kapitola 4 uvádí podrobné kategorie tvořící komplex určitého jazyka, např. témata, úlohy a cíle komunikace. Kapitola 5 podrobně rozčleňuje studentovy kompetence, kapitola 6 probírá procesy učení a vyučování konkrétního jazyka a kapitola 7 tyto procesy zkoumá ještě detailněji. V osmé kapitole jsou rozebrány důsledky jazykové rozrůzněnosti vzhledem k tvorbě kurikula a v poslední kapitole se dočteme o hodnocení.

V předchozím odstavci jsme se seznámili s obsahem Referenčního rámce a konečně můžeme přejít k otázce „Co je Společný evropský referenční rámec?“. Společný evropský referenční rámec poskytuje obecný základ pro vypracovávání jazykových sylabů, směrnic pro vývoj kurikulů, zkoušek, učebnic atd. v celé Evropě. V úplnosti popisuje, co se musí studenti naučit, aby užívali jazyka ke komunikaci, a jaké znalosti a dovednosti musí rozvíjet, aby byli schopni účinně jednat. Popis se rovněž týká kulturního kontextu, do něhož je jazyk zasazen. Rámec také definuje úrovně

ovládání jazyka, které umožňují měřit pokrok studentů v každém stádiu učení se jazyku a v průběhu celého života studenta. Společný evropský referenční rámec má dále překonat bariéry v komunikaci, poskytuje prostředky k tomu, aby se různí odborníci zamysleli nad svou současnou praxí, podporuje mezinárodní spolupráci v oblasti moderních jazyků, udává objektivní kritéria pro popis jazykové způsobilosti, čímž usnadňuje vzájemné uznávání kvalifikačních osvědčení, a tak napomáhá mobilitě v Evropě. Mimo to je hlavním cílem Rámce podpora příznivého rozvoje celé studentovy osobnosti a jeho smyslu pro identitu.

Proč tedy potřebujeme Společný evropský referenční rámec? Tato otázka shrnuje předešlé výčty. Společný evropský referenční rámec je potřebný pro účinnější mezinárodní komunikaci a větší mobilitu, což s sebou přináší např. lepší přístup k informacím, nebo lepší pracovní vztahy. V rámci mezinárodní platnosti se hovoří také o Evropském jazykovém portfoliu, kam by si studenti měli pravidelně zaznamenávat své učební zkušenosti ze všech jazyků, tedy kde by sami hodnotili svou způsobilost.

Pro snadnější orientaci v celém dokumentu byly vytvořeny Společné referenční úrovně. Mezi 6 úrovní patří Breakthrough, Waystage, Threshold, Vantage, Effective Operational Proficiency a Mastery. Breakthrough („Průlom“) odpovídá zvládnutí základních frází. Následuje úroveň Waystage („Na cestě“), dále Threshold („Práh“) a Vantage („Rozhled“), která je charakterizována jako přiměřené reagování na běžné situace. Student, jež dosáhne stupně Effective Operational Proficiency („Účinná operační způsobilost“), je studentem pokročilým a schopným zpracovávat složitější úkoly. Poslední úroveň Mastery („Zvládnutí“) pak odpovídá nejvyšší (profesionální znalosti), která je ověřena zkouškami v systému asociace ALTE⁵. Jak je vidět, rozdělení na začátečníky, středně pokročilé a pokročilé je ve všech třech případech rozčleněno na nižší a vyšší úroveň, přičemž bylo přijato mezinárodní značení A1, A2, B1, B2, C1, C2. Pro ucelenou představu uvádím graficky upravenou globálně pojatou stupnici Společných referenčních úrovní (Společný evropský referenční rámec pro jazyky, kapitola 3, str. 24):

- Uživatel základů jazyka

A1

Rozumí známým každodenním výrazům a zcela základním frázím, jejichž cílem je vyhovět konkrétním potřebám, a umí tyto výrazy a fráze používat. Umí představit

⁵ Association of Language Testers in Europe – Evropská asociace pro jazykové testování

sebe a ostatní a klást jednoduché otázky týkající se informací osobního rázu, např. o místě, kde žije, o lidech, které zná, a věcech, které vlastní, a na podobné otázky umí odpovídat. Dokáže se jednoduchým způsobem domluvit, mluví-li partner pomalu a jasně a je ochoten mu/jí pomoci.

A2

Rozumí větám a často používaným výrazům vztahujícím se k oblastem, které se ho/jí bezprostředně týkají (např. základní informace o něm/ní a jeho/její rodině, o nakupování, místopisu a zaměstnání). Dokáže komunikovat prostřednictvím jednoduchých a běžných úloh, jež vyžadují jednoduchou a přímou výměnu informací o známých a běžných skutečnostech. Umí jednoduchým způsobem popsat svou vlastní rodinu, bezprostřední okolí a záležitosti týkající se jeho/jejích nejnaléhavějších potřeb.

- Samostatný uživatel

B1

Rozumí hlavním myšlenkám srozumitelné spisovné vstupní informace (input) týkající se běžných témat, se kterými se pravidelně setkává v práci, ve škole, ve volném čase atd. Umí si poradit s většinou situací, jež mohou nastat při cestování v oblasti, kde se tímto jazykem mluví. Umí napsat jednoduchý souvislý text na témata, která dobře zná nebo která ho/ji osobně zajímají. Dokáže popsat své zážitky a události, sny, naděje a cíle a umí stručně vysvětlit a odůvodnit své názory a plány.

B2

Dokáže porozumět hlavním myšlenkám složitých textů týkajících se jak konkrétních, tak abstraktních témat včetně odborně zaměřených diskusí ve svém oboru. Dokáže se účastnit rozhovoru natolik plynule a spontánně, že může vést běžný rozhovor s rodilými mluvčími, aniž by to představovalo zvýšené úsilí pro kteréhokoliv účastníka interakce. Umí napsat srozumitelné podrobné texty na širokou škálu témat a vysvětlit své názorové stanovisko týkající se aktuálního problému s uvedením výhod a nevýhod různých možností.

- Zkušený uživatel

C1

Rozumí širokému rejstříku náročných a dlouhých textů a rozpozná implicitní významy textů. Umí se plynule a pohotově vyjadřovat bez zjevného hledání výrazů. Umí jazyka užívat pružně a efektivně pro společenské, akademické a profesní účely.

Umí vytvořit srozumitelné, dobře uspořádané, podrobné texty na složitá témata, čímž prokazuje ovládnutí kompozičních útvarů, spojovacích výrazů a prostředků koheze.

C2

Snadno rozumí téměř všemu, co si vyslechne nebo přečte. Dokáže shrnout informace z různých mluvených a psaných zdrojů a přitom dokáže přednést polemiku a vysvětlení v logicky uspořádané podobě. Dokáže se spontánně, velmi plynule a přesně vyjadřovat a rozlišovat jemné významové odstíny dokonce i ve složitějších situacích.

Poslední částí Rámce, o které bych se chtěla podrobněji zmínit, je Příloha C: Stupnice souboru DIALANG, jež popisuje soubor prostředků pro jazykové hodnocení, přičemž pojednává především o výrocích pro sebehodnocení. Systém hodnocení DIALANG byl vytvořen pro dospělé studenty, aby si sami mohli ověřit úroveň ovládnutí studovaného jazyka. Součástí souboru jsou sebehodnotící výroky, jazykové testy a zpětnovazební informace ve čtrnácti evropských jazycích: v dánštině, holandské, angličtině, finštině, francouzštině, němčině, řečtině, islandštině, irštině, italštině, norštině, portugalštině, španělštině a švédštině.

Popisné stupnice, které jsou součástí souboru DIALANG vycházejí přímo ze Společného evropského referenčního rámce. Jedná se o sebehodnotící výroky, většinou převzaté z Referenčního rámce. DIALANG pomáhá studentům zjistit, jaké mají přednosti a nedostatky, a také jim poradí, jak své jazykové znalosti zlepšit. Ze souboru mohou však v mnoha aspektech těžit i učitelé jazyků.

Sebehodnotící výroky souboru jsou uspořádány do tabulek a odděleně hodnotí čtení, psaní a poslech vždy pro určitý referenční stupeň. S malými grafickými úpravami uvádím několik příkladů:

- ČTENÍ

A1

Rozumím v hrubých rysech jednoduchým textům informační povahy a jednoduchým popisům, obzvláště doprovázejí-li je pomocné ilustrace.

A2

A2 Rozumím jednoduchým návodům na použití přístrojů každodenní běžné potřeby – například telefonního automatu.

- PSANÍ

B1

Umím v osobním dopise podrobně popsat události, své zážitky a pocity.

B2

Dokážu spekulovat o příčinách, následcích a hypotetických situacích.

- POSLECH

C1

Dokážu sledovat obšírný projev, i když nemá jasnou strukturu a vztahy mezi jednotlivými myšlenkami nejsou přímo vysloveny, pouze naznačeny.

C2

Dokážu sledovat odborné přednášky a prezentace, které obsahují větší množství hovorových a regionálních výrazů nebo neznámou terminologii.

Dalo se předpokládat, že na projekt Společný evropský referenční rámec pro jazyky navážou konkrétní rozborů referenčních úrovní pro jednotlivé jazyky. Doposud tak vznikly např. čtyři referenční úrovně pro češtinu jako cizí jazyk⁶ – Prahová úroveň – čeština jako cizí jazyk, úroveň A1, A2 a B2. Podrobné informace o jednotlivých úrovních lze nalézt na webových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, viz poznámka pod čarou.

O opravdu podrobném zpracování jednotlivých úrovní svědčí fakt, že jsou každá v rozsahu minimálně 200, B2 více než 400 stran. Vedoucím projektu Čeština jako cizí jazyk úroveň A1, který byl vytvořen na katedře bohemistiky Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, byla PhDr. Marie Hádková, Ph.D. ve spolupráci s Mgr. Josefem Línkem a Mgr. Kateřinou Vlasákovou. Společně sepsali publikaci o 324 stranách. Najdeme zde 16 kapitol, přičemž každá kapitola je rozčleněna na několik dalších bodů. Níže uvádím seznam všech 16 kapitol a některé z nich stručně popisují.

- Kapitola 1 Charakteristika úrovně A1 pro češtinu

⁶ <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/referencni-urovne-pro-cestinu-jako-cizi-jazyk>

- Kapitola 2 Formulace komunikativních cílů a komponentů

Jsou zde uvedeny nejčastější komunikativní cíle uživatelů A1, např. styk s úřední osobou, návštěva zdravotního zařízení, situace spojené s ubytováním nebo veřejnou dopravou, telefonování. Situace jsou podrobněji popsány, ale nejsou uváděny příklady.

- Kapitola 3 Doporučená strategie učení se (a vyučování) pro úroveň A1

- Kapitola 4 Sociokulturní kompetence na úrovni A1

Poukázáno je na sociální normy, místo komunikace, tabuová témata. Rozebrány jsou pojmy verbální a neverbální komunikace a důraz je kladen také na slovní obraty potřebné v krizových situacích a na každodenní sociální kontakt. Dále se kapitola věnuje psané komunikaci a životu v České republice, tzn. oblékání, jídlo, spropitné, míry a váhy, zvyky, čas a jeho rozdělení, náboženství, geografické informace o ČR atd.

- Kapitola 5 Prezentace zvukové stránky češtiny absolutním začátečníkům

V této části publikace je okrajově rozpracován systém českých hlásek, slovní přízvuk a český fonetický plán na pozadí anglického, německého, francouzského, španělského, portugalského, ruského a polského. Jsou zde zmíněny typické fonetické chyby u nerodilých mluvčích.

- Kapitola 6 Seznam frází prezentovaných bez gramatiky

V podstatě se jedná o fráze, které říkáme při setkání (pozdravy různého rázu), při loučení; dále o děkování, vyjádření souhlasu a nesouhlasu, ujišťování, zjišťování, vyjadřování obav, omluv, soucitu, překvapení. Uvedeny jsou také fráze potřebné při žádosti o pomoc, při komunikaci se základními institucemi, u lékaře, v obchodech a restauracích apod. Ke konkrétním tématům je uveden výčet frází nebo slovíček.

- Kapitola 7 Kompenzační strategie

- Kapitola 8 Interakční modely

Jak napovídá název kapitoly, v této části se jedná o komunikační situace pro A1, což jsou např. prvotní kontakt se známými i neznámými lidmi, dotaz na cestu (podobně otázky na určení času, data), udávání osobních údajů (na policii, v hotelu, na celnici), nakupování, telefonování a jiné.

- Kapitola 9 Jazykové a nociónální funkce

Do této kapitoly autoři zařadili sdělování a hledání faktických informací (otázky zjišťovací a doplňovací, odpovědi), vyjadřování postojů (souhlas, nesouhlas, záměr, přání), ovlivňování průběhu věcí a děje (návrh, prosba, rozkaz, nabídka, pozvání),

společenský styk (pozdravy, oslovení, představování, gratulace, přípitek), strukturace projevu včetně strukturace telefonní komunikace a soukromé korespondence, korekce při komunikaci (dáváme najevo, že rozumíme nebo nerozumíme, žádáme o zopakování, napsání složitého slova, hláskování). Jedná se o rozsáhlou kapitolu plnou tabulkových výčtů užitečných slovíček a frází.

- Kapitola 10 Poslech textů

Zařazena jsou veřejná hlášení, výzvy, instrukce apod.

- Kapitola 11 Čtení textů

Cílem je porozumět plakátům propagujícím konkrétní akce, inzertním rubrikám, reklamním tiskopisům, jízdním řádům, jídelníčkům, instrukcím nebo jednoduchým písemným vzkazům.

- Kapitola 12 Psaní textů

- Kapitola 13 Gramatické minimum

V kapitole o gramatickém minimu se dozvídáme základní fakta z morfologie, která je rozdělena na jména, slovesa a neohebné slovní druhy; základní informace o slovo tvorbě a syntaxi. Veškerá uvedená fakta mají opravdu základní charakter s cílem podat stručný přehled české gramatiky.

- Kapitola 14 Vokabulář

- Kapitola 15 Index komunikačních situací

- Kapitola 16 Charakteristika kolektivu řešitelů

Zpracování dalších dvou úrovní (A2 a B2) se nese v podobném duchu, přičemž vzhledem ke stoupajícímu stupni předpokládaných jazykových dovedností stoupá i výčet slovní zásoby a frází a znatelně se zvyšuje i obtížnost gramatiky. Publikace *Čeština jako cizí jazyk úroveň A2* vznikla na Univerzitě Karlově v Praze v Ústavu jazykové a odborné přípravy. Na její tvorbě spolupracoval čtyřčlenný tým odborníků Vladimír Bidlas, Helena Confortiová, Milada Turzíková a Milada Čadská. Publikace *Čeština jako cizí jazyk úroveň B2* byla vydána rovněž Univerzitou Karlovou v Praze a na jejím vzniku se podílela skupina odborníků z Ústavu bohemistických studií A. Adamovičová, J. Bischofová, J. Cvejnová, H. Gladkova, J. Hasil, M. Hrdlička, P. Mareš, J. Nekvapil, Z. Palková, M. Šára, J. Holub.

Na konci většiny kapitol všech třech podrobněji zmíněných publikací se objevují metodická doporučení, týkající se jednotlivých tematických okruhů a většina kapitol je

také plna výčtů výrazů určených pro nastíněné situace. Vezmu-li v potaz tato fakta, dovolím si podotknout, že všechna tři zpracování referenčních úrovní pro český jazyk nejsou jen teoretickými příručkami. Naopak se mi jeví jako detailně rozpracované a užitečné kurikulum, které velmi podrobně rozvíjí Společný evropský referenční rámec pro jazyky. Vzhledem k tomu, že pro češtinu jako cizí jazyk existuje jen opravdu málo metodických příruček (řeceno odvážněji by bylo možné je spočítat na prstech jedné ruky), daly by se zpracované referenční úrovně pokládat v této oblasti za cenný přínos.

2.4 MOŽNOSTI A POVINNOSTI CIZINCŮ V RÁMCI STUDIA ČEŠTINY JAKO CIZÍHO JAZYKA

V kapitole o možnostech a povinnostech cizinců v rámci studia češtiny jako cizího jazyka jsem se pokusila nastínit problematiku dostupnosti učebních pomůcek, přičemž mi jako zdroj posloužila známá společnost SEVT a.s.; dále jsem zmínila problematiku možností studia v různých institucích, kam jsem zahrnula i finanční stránku věci; v neposlední řadě jsem pokládala za důležité seznámit čtenáře s politickým pozadím celé záležitosti češtiny jako cizího jazyka, protože toto téma je zcela jistě v posledních letech v rezortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy tématem hojně probíraným.

Vrátím-li se k prvnímu bodu v úvodní části, musím konstatovat, že na českém trhu je dostupnost jazykových učebnic týkajících se výuky češtiny jako cizího jazyka poměrně velká. Z těchto důvodů je velmi složité podat ucelené informace o nejžádanějších či nejdostupnějších učebních pomůčkách. Jednu z nejspolečnějších nabídek nabízí společnost SEVT a.s.⁷ - Statistické a evidenční vydavatelství tiskopisů, která je dnes moderní, pružně se přizpůsobující společností a dávno není pouhým vydavatelstvím úředních tiskopisů, jak je uvedeno v názvu. Dostupné materiály potřebné ke studiu češtiny (jedná se o učebnice, pracovní sešity, CD a kazety, konverzační příručky, gramatické přehledy a příručky českých reálií), jež SEVT nabízí (seznam učebnic je uveden níže), by se daly pokládat za materiály na našem trhu nejdostupnější a často nejžádanější.

Adam a Eva v Českém Ráji - učebnice češtiny pro cizince
Basic Czech Conversation Guide
Brána jazyka českého otevřená učebnice I + pracovní sešit
Brána jazyka českého otevřená učebnice II + pracovní sešit
Communicative Czech Elementary
Communicative Czech Elementary
Czech Express 1 + CD
Czech Express 2 + CD
Čeština pro cizince + cvičebnice I. a II. část
Czech for Foreigners
Czech for Foreigners - Testy
Czech for Foreigners II - Advanced level
Czech Step by Step + pracovní sešit + CD
New Czech Step by Step - učebnice + pracovní sešit + CD
Tschechisch Schritt für Schritt + pracovní sešit + CD
Survival Czech 1+2+ 3 + kazety
Tschechisch für Deutschsprechende s klíčem
Tschechisch für Dich - Sprachführer

⁷ <http://www.sevt.cz/o-sevtu/o-spolecnosti.html>

Tschechisch im Alltag + CD
 Učebnice češtiny pro výuku v zahraničí - I. díl
 Učebnice češtiny pro výuku v zahraničí - III. díl
 Učíme se česky 1- učebnice ČJ + kazety
 Učíme se česky 2 - učebnice pro cizince + kazety
 Chcete mluvit česky + CD
 Chcete mluvit česky - italština + pracovní sešit
 Chcete mluvit česky - polština 1 /Chcemy mówic po czesku ? + pracovní sešit 1
 Chcete mluvit česky ? - Do you want to speak czech ? Text Book 1+ Workbook
 Chcete mluvit česky ? Chotite govorit po češski ? + pracovní sešit 1
 Chcete mluvit česky ? Quiere usted hablar checo ? Libro de texto 1 + pracovní sešit
 Chcete mluvit česky ? Wollen sie Tschechisch Sprechen ? Lehrbuch 1 + Arbeitsbuch 1
 Chcete mluvit česky? - francouzština
 Chcete mluvit česky? - ukrajinština + pracovní sešit 1
 Chcete ještě lépe mluvit česky ? 2 + CD/kazety
 Chcete ještě lépe mluvit česky? Chotite ešče lučše govorit po češsky ? Učebnice 2
 Czech in 30 days - Česky za 30 dní + AUDIO CD
 Tschechisch in 30 Tagen
 Tschechisch in 30 Tagen + audio CD
 Čeština pro Araby
 Čeština pro středně a více pokročilé-pracovní sešit
 Čeština pro život / Czech for Life / Tschechisch fürs Leben + audio CD
 Konverzace-Czech
 Czech - Anglicko-česká konverzace
 Czech-anglicko-česká konverzace a slovník
 Tschechisch - německo-česká konverzace a slovník
 Nebojte se češtiny - konverzace pro středně pokročilé
 Conversation Tchèque de Base
 Il Ceco Reso Facile - Manuale di conversation per turisti
 Einfach tschechisch sprechen - Sprachfuhrer fur Touristen
 Le Tchèque pour Vous-manual de conversation avec la prononciation
 Parler Tchèque-c'est possible! + 2 CD
 Czech for you - A manual of conversation
 Česká gramatika v kostce - Cyeska gramatzka w pigulce
 Česká gramatika v kostce - Ngü pháp tiéng Séc tóm tát (vietnamská verze)
 Češkaja gramatika - korotko i jasno / Česká gramatika v kostce
 Czech Grammar in a Nutshell - Česká gramatika v kostce
 Map of Czech Grammar
 The Course of Czech Grammar
 Tschechische Grammatik auf einen Blick - tabulka
 Základní mluvnice češtiny pro zahraniční studenty
 Česká slovesa - Czech verbs in practice (studijní pomůcka pro kurzy češtiny pro cizince)
 Desetiminutovky - Čeština pro cizince
 Essential Grammar-Czech
 Český cestovatel-Czech + CD
 Český cestovatel-Tschechisch + CD
 Czech curiosities - Out of the ordinary in the Czech Republic
 The Czechs in a Nutshell - A User's Manual for Foreigners
 Na cestě za češtinou - Metodická příručka s pracovními listy + CD

Je tedy zřejmé, že nabídka odborné učební literatury je vcelku široká, ovšem cenově se učebnice pohybují v rozmezí 300 až 1000 Kč, což jistě není pro cizince příznivá informace. Vezmeme-li v potaz výzkumy v praktické části práce, kde je uvedeno, že cizinci mající zájem o studium češtiny do České republiky přijíždějí převážně z pracovních důvodů, musíme také brát v potaz jejich častou finanční tíseň. Diecézní charity ve větších městech bývají pro cizince zpravidla jedinou bezplatnou

možností studia češtiny. Ostatní volně dostupné instituce si za tuto službu účtují nemalé částky pohybující se kolem 400 Kč za 60 minut a 600 Kč za 90 minut výuky. Česká ambasáda uvádí oficiální přehled vysokoškolských pracovišť a Státních jazykových škol, kde je možno získat informace o možnostech studia českého jazyka, složení státní jazykové zkoušky, finančních podmínkách účasti na kursech českého jazyka a další údaje. Cizinec tento přehled najde v informačních brožurách ambasády nebo na webových stránkách <http://www.czechembassy.org/servis/Soubor.asp?ID=11910>⁸. Bohužel tyto stránky nebyly od mé poslední návštěvy (24. 2. 2008) aktualizovány, což svědčí o nedostatečné informovanosti v této oblasti. Takový nedostatek zmiňují i sami cizinci.

Školy, instituce a živnostníky, kteří nabízejí výuku češtiny pro cizince v Jihočeském kraji, uvádí následující seznam.

okres České Budějovice

obec České Budějovice

- Jazyková škola Skřivánek
- Polyglot, spol. s r.o.
- EDUCOCENTER Jiří Čapek s.r.o.
- GAUDEO CB s.r.o.
- Horizonty - Jazyková agentura
- IRBESS
- L & R AGENCY
- PhDr. Alena Nekovářová - ASSET
- Státní jazyková škola J.Š. Baara
- Grant Language School s.r.o.
- Jintes CB s.r.o.
- Aslan jazykové školící centrum
- Lingo s.r.o.
- Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
- Mgr. Blanka Hladíková
- Multikulturní centrum České Budějovice
- Diecézní charita České Budějovice

okres Jindřichův Hradec

obec Jindřichův Hradec

- Jazyková škola, soudní překladatel a tlumočnick – Chrob
- Ústav jazykové a odborné přípravy UK

okres Písek

obec Písek

- NELI- European Language Institute
- Vyučování v oboru cizích jazyků – Julie Pavlová

⁸ <http://www.czechembassy.org/servis/Soubor.asp?ID=11910>

okres Prachatice

obec Netolice

- Jazyková škola ALBA spol. s r.o.

okres Tábor

obec Tábor

- Jazyková škola Skřivánek
- Jazyková škola při SOŠ obchodní a SOU obchodní
- Jazyková škola J.S. Agency
- Jazyková škola Jeden jazyk nestačí

okres Strakonice

obec Volyně

- Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky při Střední škole ve Volyni

Školy, instituce a živnostníci z uvedeného seznamu nabízejí různé formy výuky češtiny. Někde je možné studovat pouze jako začátečník, někde i jako pokročilý mluvčí. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, přesněji Ústav bohemistiky Filozofické fakulty JČU např. nabízí studijní obor Čeština pro cizince. Jedná se o 3letý bakalářský obor, jehož „cílem je zvýšit uplatnitelnost cizinců na českém trhu práce, vyjít vstříc zájemcům o Českou republiku a její jazyk a v návaznosti na již tradiční Letní školu slovanských studií podpořit internacionalizaci a zároveň i mezinárodní mobilitu studentů vysokých škol.“⁹ Státní závěrečné zkoušky uchazeč skládá z praktické znalosti českého jazyka a teoretické znalosti české literatury. Rovněž závěrečná práce je psaná v českém jazyce. Předpokladem uchazeče pro přijetí ke studiu je vzdělání ukončené maturitní zkouškou a prokázání vstupní úrovně jazyka A1 podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky.

Problematika prokazování povinné úrovně češtiny u cizinců je v poslední době velmi častým tématem. Na internetovém portálu Vlada.cz byl 22.2.2008 uveřejněn článek pod názvem „Ministryně Džamila Stehlíková podporuje projekt výuky češtiny pro cizince“¹⁰. Je zde zmíněna problematika cizinců, kteří musejí prokázat znalost češtiny, chtějí-li získat české občanství nebo povolení k trvalému pobytu na území ČR nebo chtějí-li u nás studovat. Do 1.9.2009 absolvovali zkoušku z českého jazyka žadatelé o získání českého občanství. Zkoušku však neprováděli a nepřipravovali odborníci, ale pracovníci matrik. Takové ověřování jazykové znalosti nebylo často

⁹ <http://www.ff.jcu.cz/structure/departments/ub/cpc.php>

¹⁰ <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=31754>

dostatečně objektivní. Z tohoto důvodu ministryně Stehlíková podpořila projekt jednotné zkoušky z českého jazyka, která se stala součástí Národních srovnávacích zkoušek. Cílem jsou jednotné zkoušky z českého jazyka, které jdou ruku v ruce s novým zákonem o povinnosti složit zkoušku z českého jazyka při žádosti o trvalý pobyt v ČR, který, jak již bylo udáno, vešel v platnost s rokem 2009.

S ohledem na výše zmíněný článek byl na portálu Novinky.cz 24.2.2008 uveden další článek pod názvem „Cizinci by měli skládat povinné zkoušky z češtiny“¹¹. I v tomto článku je poukázáno na problém zkoušek z českého jazyka prováděných v budovách matričních úřadů. Faktem je, že ověřování znalosti češtiny u cizinců do 1.1.2009 upravovala 15 let stará vyhláška ministerstva školství. Ta říkala, že třicetiminutový test provádějí pracovníci matrik a záleží čistě na nich, co po cizinci budou vyžadovat. Někde údajně stačilo přečíst a pochopit článek z novin, jinde byl pak požadován rozbor vědecké stati, přičemž podobné odborné texty by měl leckdy problém rozebrat i rodilý Čech. Vzhledem k tomu, že v Čechách má povolený trvalý pobyt kolem 350 tisíc cizinců, Ministerstvo vnitra ČR dále usiluje o zpřísnění jazykové zkoušky. Dokonce požaduje, aby se v budoucnu zjišťovala znalost jazyka u všech žadatelů o občanství mezi 15 až 65 lety, protože doposud je hranice nastavena od 18 let výš.

V článku je možné se také dozvědět o nedostupnosti výuky českého jazyka a nedostatku odborných pracovníků. Zatímco v jiných Evropských zemích se často cizinci mohou učit jazyk dané země zdarma, v České republice platí za 90 minutovou lekci kolem 500 korun, přičemž cena neustále roste. Usnadnění testování znalosti češtiny u cizinců by podle odborných pedagogů přinesl systém „certifikátů“. S příslušným dokumentem by cizinci mohli např. studovat na univerzitách nebo získat občanství. Podobný systém funguje pod záštitou britské univerzity Cambridge.

Poslední nastíněný problém se týkal především základních škol. Učitelé se setkávají s případy, kdy je škola nucena v rámci povinné školní docházky přijmout cizince, kteří neumějí česky. Takový případ popsala i učitelka Martina z malé školy u Prahy: „Před časem k nám přišli dva bratři z Ukrajiny. Věkově nastoupili do sedmé třídy, psali přitom jen azbukou. S 25 dětmi jsem pak probírala přívlastek neshodný a kluky učila psát latinkou. Někdy to bylo na zbláznění, nicméně Ukrajince jsem zvládla, protože jim rozumím. Ale co s Mongoly nebo Vietnamci?“

¹¹ <http://www.novinky.cz/clanek/133892-cizinci-by-meli-skladat-povinne-zkousky-z-cestiny.html>

Na konci února internetový portál Novinky.cz na svých stránkách uvedl ještě jeden článek s názvem „Zkouška z češtiny umožní cizincům studovat v ČR i získat trvalý pobyt“¹². Upozorňoval hlavně na možnost složení zkoušky z češtiny (pro potřeby studia na VŠ a žádosti o trvalý pobyt nebo občanství) v rámci Národních srovnávacích zkoušek¹³. Zkouška měla proběhnout 31.5.2008 v Praze a Brně. Obsahem zkoušky byl test připravený na úrovni B2 podle Společného evropského referenčního rámce a složený z pěti částí (poslech, čtení s porozuměním, konverzační situace, gramatické jevy, doplňování do vět – stylistika a syntax).

Článek dále poskytoval údaje o rostoucím zájmu zahraničních uchazečů studovat na vysoké škole v České republice. Bylo uvedeno, že roste i počet cizinců, kteří chtějí v ČR podnikat nebo trvale žít. Počet cizinců s povoleným pobytem v ČR od roku 2004 podle údajů Ministerstva vnitra ČR výrazně stoupl. Zatímco v roce 2004 mělo trvalý pobyt v ČR 252 120 cizinců, v roce 2007 toto číslo stoupl o více než 70 000 na 327 670.

Vzhledem k tomu, že zahraniční uchazeči o studium (kromě uchazečů ze Slovenska), žadatelé o trvalý pobyt či občanství musejí prokázat znalost českého jazyka, jednotná zkouška z českého jazyka značně zjednoduší fakultám i zahraničním uchazečům celé přijímací řízení. Podle údajů Ústavu pro informace a vzdělávání na českých veřejných vysokých školách v roce 2004 studovalo 3964 studentů, v roce 2007 počet vzrostl na 8117.

Nakonec Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) 4. listopadu 2008 vydalo prohlášení s názvem „Čeština pro cizince“¹⁴. Bylo uvedeno, že „všichni cizinci žádající v České republice o povolení k trvalému pobytu budou od ledna 2009 povinni složit zkoušku z českého jazyka. Pomoci s tímto úkolem jim mají webové stránky Čeština pro cizince (www.cestina-pro-cizince.cz a www.check-your-czech.com), které z pověření Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy provozuje od června 2008 Výzkumný ústav pedagogický v Praze.“

Na výše uvedených webových stránkách si cizinci mohou pročíst všeobecné informace týkající se zkoušky z českého jazyka, prostudovat důležité odkazy a dokumenty nebo si vyzkoušet tzv. zkoušku nanečisto. Veškeré informace jsou

¹² <http://www.novinky.cz/clanek/133439-zkouska-z-cestiny-umozni-cizincum-studovat-v-cr-i-ziskat-trvaly-pobyt.html>

¹³ Národní srovnávací zkoušky jsou certifikované zkoušky, které každoročně od roku 1996 realizuje společnost Scio. (<http://www.scio.cz/skoly/vs/vyuzitinsz.asp>)

¹⁴ <http://www.msmt.cz/pro-novinare/cestina-pro-cizince>

k dispozici v šesti jazycích, a to češtině, angličtině, francouzštině, ruštině, ukrajinštině a vietnamštině. Ve vyjmenovaných jazycích jsou vydávány také jednotlivé informační brožury. Na stránkách je dále možno nalézt bližší informace o jenom bezplatném pokusu složení zkoušky, nebo o provozu bezplatné telefonní linky. Velkým přínosem a skokem kupředu je jistě fakt, že stránky neslouží pouze zájemcům o složení zkoušky z ČJ, ale také vyučujícím a zkoušejícím. K dispozici je zde Metodika k výuce češtiny pro cizince či informace o školeních pro učitele. V příručce je, kromě obecných poznatků o českém jazyce a Společném evropském referenčním rámci (SERRJ), uveden také detailní rozbor celé zkoušky a jsou zde probrány jednotlivé části jazyka (výslovnost, mluvnice, slovní zásoba, čtení, poslech, psaní, mluvení) nutné pro úspěšné složení zkoušky v úrovni A1. Popsané části jsou doplněny o doporučení a konkrétní příklady vhodné k výuce.

Shrnu-li zpracovaná fakta, dospěji k závěru, že celá kapitola je prolínána otázkou informovanosti cizinců o dostupných zdrojích sloužících k výuce, o institucích poskytujících dané vzdělání, o právech a povinnostech každého jednotlivce. Je důležité upozornit na úskalí, se kterými jsem se v průběhu sbírání všech informací setkala. Několikrát jsem narazila na mnoho nejasností, na neuspořádání webových stránek, na nedostupnost informačních brožurek a samotné sesbírání všech faktů bylo více než složité. Vzhledem k tomuto poznatku si trůfám tvrdit, že úroveň informovanosti v naší zemi je žalostně nízká. Nedokážu si představit, a možná ani raději nechci, jaké by bylo vše shánět jako cizojazyčný mluvčí. Na odkaz, kde česká ambasáda uvádí neaktuální a celkem strohý přehled škol poskytujících cizincům možnost se vzdělávat nebo skládat zkoušky, jsem narazila v podstatě náhodou. Stránky MŠMT jsou více než nepřehledné a problematice češtiny pro cizince se v závěru věnují, soudě dle dostupnosti různých informací, opravdu minimálně. Pochybuji, že zájemci o češtinu budou ve většině případů schopni vyhledávat informace pro nezasvěcené v těžko dostupných česky psaných novinových člancích nebo se budou schopni tzv. „proklikat“ v samostatně vytvořených seznamech jazykových škol a diecézních charit jednotlivých měst, aby zjistili, zda mohou využít možnosti učít se tam česky. Musíme myslet na to, že cizinci neznají česká města, že netuší, kolik jazykových škol a dalších institucí se v jednotlivých městech nachází. Bohužel možnosti cizincům není schopna, dle mých osobních zkušeností, vyjmenovat ani žádná osoba pracující na magistrátu města nebo v informačním středisku. Zkusme si tedy představit, že se ocitneme v cizí zemi, bez přátel a podobné podpory, s malým množstvím finančních prostředků. Kam jinam, než na

ambasádu, ministerstvo, magistrát nebo do informačního centra bychom mohli jít zjišťovat informace potřebné pro zlepšení naší situace?

2.5 ASOCIACE UČITELŮ ČEŠTINY JAKO CIZÍHO JAZYKA

Problematika češtiny jako cizího jazyka je od konce 20. století v oblasti bohemistiky aktuálním tématem. Svědčí o tom nejen nově vznikající publikace, ale i zakládané instituce, které se touto otázkou dopodrobna zabývají. A právě tato skutečnost mě vedla k tomu, že jsem ve své práci zpracovala fakta o Asociaci učitelů češtiny jako cizího jazyka, jež svým působením zmíněné učitele sdružuje a nabízí jim možnost dozvědět se o problematice češtiny jako cizího jazyka spoustu zajímavostí. Učitelé jsou jejím prostřednictvím dokonce prakticky připravováni na práci s cizinci, což hodnotím jako aktivitu v dnešní době zcela jistě více než potřebnou.

Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUČCJ) se sídlem v Praze je odborná zájmová organizace učitelů češtiny, která vznikla na konci roku 2002, přičemž jedním z důvodů jejího vzniku bylo otevření se Evropě a následný vzrůstající zájem o studium češtiny jako cizího jazyka. V rámci této organizace se uskutečňují pravidelná setkání a semináře, kde je možné si poslechnout učitele a odborníky z České republiky i ze zahraničí. Jedná se o semináře zaměřené na jazykové a socio-kulturní aspekty při výuce zahraničních studentů (např. čeština pro arabské, čínské, japonské, korejské, vietnamské, ruské, polské studenty), dále o přednášky zabývající se jazykovou politikou (čeština a jazyky Evropské unie, Společný evropský referenční rámec, popisy jazykových úrovní češtiny). Nechybí tzv. Workshopy, tedy praktické ukázky výuky a metodických postupů nebo prezentace nových učebních materiálů (učebnice, slovníky, CDROM).

Výbor, který tvoří základnu asociace, je složen z vážených odborníků, jako jsou např.: Mgr. Jana Čemusová, PhDr. Lída Holá nebo Doc. Dr. Milan Hrdlička, CSc. Mezi projekty AUČCJ uskutečněné v roce 2008 patří např.: Pilotáž nízkoprahových kursů¹⁵ češtiny pro cizince ve vybraných regionech ČR, kde své zkušenosti představili dokonce i zástupci Jihočeského kraje, a to lektorky a lektoři z Českých Budějovic.; Kurs lektorských dovedností pro učitele češtiny jako cizího jazyka pro účely tzv. nízkoprahových kursů; Konference Pedagogický software 2008, kde se přednášelo mimo jiné o hledání nových (multimediálních) cest ve výuce, interaktivních výukových programech, interaktivních učebnicích, počítačem podporované výuce různých školních

¹⁵ Kurz otevřený jakémukoli cizinci, který se k němu může připojit kdykoli, pro který si nemusí kupovat žádnou učebnici, a kde je každá lekce uzavřeným tematickým celkem. Účastníci se mohou rozhodnout, která témata je zajímají, a podle toho plánovat svou účast. Pro takový kurz není nutná rezervace, ani registrace, neplatí se dopředu žádná částka. (<http://www.jazyky.com/content/view/549/47/>)

předmětů, e-learningu¹⁶ nebo zkušenostech s odhalováním plagiátů ve studentských programech. Mezi další aktivity, podle mého názoru velmi zajímavé a prospěšné, se dají zařadit Projekt AFS Mezikulturní programy: Metodická příručka pro pedagogy středních škol pracující se studentem, který neovládá český jazyk (Cílem projektu bylo sestavit expertní skupinu středoškolských pedagogů, kteří na základě svých doporučení a zkušeností sestavili metodickou příručku pro pedagogy středních škol, jež pracují se studentem, který neovládá český jazyk.); Dvousemestrální zdokonalovací kurz k výuce češtiny jako cizího jazyka, přičemž cílem bylo představit specifika výuky češtiny jako cizího jazyka. Kurz byl zaměřen na prohloubení znalostí z oblasti metodiky a didaktiky se zaměřením na češtinu jako cizí jazyk, na využití jak klasických metod při výuce češtiny jako cizího jazyka, tak i netradičních přístupů. Účastníci kurzu se také seznámili s problematikou Společného evropského referenčního rámce či Evropského jazykového portfolia.

Na stránkách AUČCJ lze kromě elektronické přihlášky najít pozvánky na různé semináře (příkladem může být Pozvánka na seminář Vybrané problémy z výuky češtiny), aktuální informace z politické oblasti (např.: informace o velmi často probíraném tématu Systém výuky českého jazyka a zkoušek pro cizince jako jedné z podmínek pro udělení trvalého pobytu) nebo informace o nově vycházejících publikacích, přičemž mnoho dalších publikací je uvedeno v odkazu Nejen pro učitele, kde si zájemci mohou prohlédnout také seznam titulů knihovny AUČCJ nebo zpracované diplomové práce týkající se češtiny pro cizince (v současné době jsou dostupné tři práce Učitel ve výuce češtiny pro cizince, Funkce cvičení ve vyučování češtiny jako cizího jazyka, Text a jeho využití ve výuce češtiny jako cizího jazyka). Ve stejné sekci si mohou zájemci rozšířit obzory díky publikovaným příspěvkům z již uskutečněných setkání nebo se poučit ze zkušeností a rad lektorů a odborníků v člancích oddílu Učíme studenty z... (arabských zemí, slovanských zemí, Vietnamu, Korey, Číny, Ruska, Japonska). Jedná se o příspěvky, které sepsali učitelé vyučující ve výše uvedených oblastech, a které jsou pro svou autentičnost neocenitelným pomocníkem pro ostatní pedagogy se zájmem o podobnou činnost.

Důležité jsou ovšem i různé nabídky na práci nebo odkazy, jež lze na stránkách Asociace najít, a na které by člověk běžně jen stěží narazil. Pro zajímavost uvádím pár

¹⁶ E-learning je vzdělávací proces, využívající informační a komunikační technologie k tvorbě kursů, k distribuci studijního obsahu, komunikaci mezi studenty a pedagogy a k řízení studia. (<http://cs.wikipedia.org/wiki/ELearning>)

odkazů se stručnou charakteristikou: **archiv.ucl.cas.cz** – archiv digitalizovaných kopií průběžně skenovaných předních českých literárních a kulturních časopisů 19. a 20. století, jako jsou Literární noviny, Lumír, Rozpravy Aventina, Tvar a další; **www.migraceonline.cz** - specializovaný web a fórum o migraci v ČR a v zemích střední a východní Evropy, který mapuje výzkum a vývoj migrační a azylové politiky a činnost vládních i nevládních organizací; **www.inspiracebrno.cz** – zde je možné například nalézt zpracované komunikativní studijní materiály pro výuku češtiny pro cizince; **www.czech-language.cz** – stránky v anglickém jazyce, kde si nejen cizinci mohou najít stručné, ale zásadní informace o českém jazyce; **www.bohemistika.cz** - internetová nástěnka s informacemi o aktuálním dění v oboru, např.: připravované konference, semináře a workshopy, nové publikace, volná místa, adresář světových bohemistických a slavistických pracovišť a badatelů, atd.

Další výhodou asociace je, že jejím členem se může stát kdokoli se zájmem o češtinu jako cizí jazyk. Členství přináší samozřejmě různé výhody a je podmíněno pouze symbolickým ročním příspěvkem 300 Kč. Na závěr bych chtěla podotknout jen jediné, nejen z důvodů zmíněných v této krátké kapitole, jak jistě čtenář sám poznal, je AUČCJ¹⁷ v naší stále se rozšiřující multikulturní společnosti významným prvkem.

¹⁷ <http://www.auccj.cz/>

3. PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 VÝUKA ČEŠTINY NA JAZYKOVÝCH ŠKOLÁCH V ČESKÉ REPUBLICE

Jednou z možností, jak se naučit cizí jazyk je využít služeb jazykových škol. První kapitolou v praktické části této diplomové práce je proto výzkum výuky češtiny pro cizince na jazykových školách v České republice. Při průzkumu dostupných možností se postupovalo následovně - na internetovém serveru <http://www.jazykovky.cz> byly podle jednotlivých regionů naší republiky vyhledány seznamy existujících jazykových škol. Na dostupné e-mailové adresy byla zaslána žádost o spolupráci ve formě 9 otázek dotazníku (viz příloha č. 6.1 Vzorová žádost o spolupráci) a odpovědi pak byly rozpracovány podle jednotlivých otázek uvedených v žádosti. Výsledky výzkumu jsou uvedeny na následující straně.

Překvapivým momentem byl fakt, že ze seznamu více než 1000 jazykových škol mělo svou e-mailovou adresu na internetovém serveru uvedenou pouze 230 jazykových škol. Tyto školy byly tedy kontaktovány a zpět jsem obdržela 51 odpovědí, z nichž pouze 25 bylo kladných a pro výzkum významných. Zbýlých 26 odpovědí obsahovalo pouze vysvětlení, z jakých důvodů není možné stát se součástí našeho průzkumu, např. z důvodu časového vytížení, malého zájmu o výuku češtiny jako cizího jazyka, nulové nabídky kurzů češtiny pro cizince a ochrany know-how. Uvádím seznam jazykových škol, které zaslaly odpověď, ale z různých důvodů se odmítly výzkumu zúčastnit:

- SKŘIVÁNEK JŠ Mladá Boleslav
- SKŘIVÁNEK JŠ Liberec
- SKŘIVÁNEK JŠ Jihlava
- Auxiliar administrativo de Área Academica Instituto Cervantes
- Jazykova skola IDEA, s.r.o.
- MAXIMUM - jazyková agentura
- Agentura Tailored English Courses, s.r.o
- Univerzita Karlova v Praze Ústav jazykové a odborné přípravy
- Glossa - škola jazyků
- BOHEMIA INSTITUT, kons.
- Jazykové centrum anglického jazyka – Luboš Moravec
- Lingua Sandy

- A1AGENCY
- Jazyková škola Englishtime
- E-jazykovka
- Astra JS
- Menta-KV
- Angličtina Řehoř & Řehořová
- AMIGAS jazyková škola
- Educo, České Budějovice
- Jazyková škola SMAJL
- Jazykové ministudio
- Vista Alegre
- Filozofická fakulta MU v Brně
- Jazyková agentura Horizonty
- INSTRUMENT jazykové studio

Dále zveřejňuji seznam jazykových škol, které se rozhodly na našem výzkumu podílet. Seznam je uveden níže spolu se zpracovanými odpověďmi.

- Jazyková škola HELLO
- Slůně - svět jazyků
- Jazyková škola Camarion
- SKŘIVÁNEK JŠ Vyškov
- IONA centrum, s.r.o
- MK jazykové centrum
- Jazyková škola Ostrava
- ROGALEWICZ, s.r.o.
- The Philadelphia Academy s.r.o.
- ANGLICKA.COM
- SLI-INTERNATIONAL s.r.o
- SKŘIVÁNEK JŠ Kolín
- SKŘIVÁNEK JŠ Pardubice
- Slůně - svět jazyků Ostrava
- AKCENT International House Prague
- Tutor s.r.o.

- Caledonian School
- JŠ Italiano
- Jazyková škola ISS - COP Valašské Meziříčí
- Eschola, v.o.s.
- JŠ Benešov – Jan Camrda
- Obchodní akademie a jazyková škola s právem SJZ,
- Jazykový institut Praha
- The Language House
- Polyglot České Budějovice

Z první otázky dotazníku vyplývá, že všechny vybrané jazykové školy se již setkaly s výukou českého jazyka pro cizince, přičemž 10% škol vyučuje češtinu pro cizince už od 90. let 20. století a některé školy zaznamenávají v posledních letech stoupající zájem o český jazyk.

V současné době vyučuje češtinu pro cizince 23 vybraných škol, některé však poskytují pouze individuální kurzy, protože pro otevření skupinové výuky nemají dostatek zájemců nebo nemají se skupinovou výukou češtiny pro cizince žádné zkušenosti.

Nejčastěji využívanými učebnicemi dle otázky č. 3 jsou:

1. Holá, Lída: **Czech Step by Step**, Havlíčkův Brod, Fragment 2001 (uvedeno 15krát),
2. Rešková, Ivana; Pintarová, Magdalena: **Communicative Czech - Elementary Czech**, Praha, Karolinum 1995 a **Communicative Czech - Intermediate Czech**, Praha, Karolinum 1999 (uvedeno 7krát),
3. Remediosová, Helena; Čechová, Elga; Putz, Harry: **Do you want to speak Czech?, Wollen Sie Tschechisch sprechen? Chcete mluvit česky?** v různých jazykových mutacích a různých vydáních + další díly (uvedeno 6krát),
4. Holá, Lída: **Tschechisch Schritt für Schritt**, Akropolis 2005 a 5. Holá, Lída: **Czech Express 1, 2**, Akropolis 2004 (uvedeno 4krát),
6. Hronová, Karla; Turzíková, Milada: **Čeština pro cizince**, Plzeň, Fraus 1998 a 7. Parolková, O; Nováková, J.: **Čeština pro cizince/Czech for Foreigners**, Bohemika 2001 (uvedeno 3krát),
8. Parolková, O.: **Čeština pro pokročilé**, Bohemika 2003 a 9. Amorová, Věra: **Vítáme Vás!**, Hueber 1994 (uvedeno 2krát).
10. Smičková, Jaroslava: **Čeština pro cizince snadno a rychle**, Třebíč, Akcent 2002

11. Nekovářová, Alena: **Čeština pro život**, Akropolis 2006

12. Bischofová, Jana a kol.: **Čeština pro středně a více pokročilé**, Praha, Karolinum 2002

13. Naughton, *James*: **Colloquial Czech**, London, Taylor & Francis, Inc. 1991

Učebnice 10 – 13 byly uvedeny každá jednou.

Co se týče přídatných materiálů a vyučovacích pomůcek využívaných při hodinách češtiny pro cizince, tyto materiály a pomůcky si lektoři vytvářejí nejčastěji sami nebo používají různé časopisy, tištěné materiály, internet, audio pomůcky a příručky k procvičování.

Podle rozboru otázky č. 4 jsou jednotlivé vyučovací hodiny zaměřeny především na rozvoj komunikačních dovedností a na základy gramatiky, kdy u začátečníků je kladen důraz hlavně na slovní zásobu a gramatiku nutnou pro základní dorozumívání se v českém jazyce. Dalším cílem jsou praktické dovednosti, jako například stavba věty. Méně se pak procvičuje psaný projev. Jazykové školy se většinou shodují, že gramatika studenty zpočátku demotivuje, a proto se jí snaží vysvětlovat kontextuálně nebo k tomu využívají aktuálních chyb. Dále ve své odpovědi několik dotazovaných škol uvedlo jako důležitou složku výuky procvičování výslovnosti a poslechů. Ke koncepci hodin se školy bohužel nevyjádřily.

Otázka č. 5 nám přináší tyto výsledky: cizinci, kteří mají zájem o studium češtiny, jsou převážně německé národnosti (uvedlo 18 škol), Brity často vyučují ve 13 školách, Američany v 10. Francouze vyučovalo 8 škol, 6 škol Vietnamce, Poláky a Rusy, 5 škol Korejce. S Ukrajinci, a Afričany mají zkušenost 4 školy. Mezi další zmiňované národnosti patří Japonci, Číňané, Španělé, Švýcaři, Holanďané, Kanad'ané. Jednou uvedeni byli Kolumbijci, Peruánci, Brazilci, Norové, Bulhaři, Makedonci, Belgičané, Laosané, Dáni, Maďaři, Švédí, Thajci, Arabové a Italové. Jen pro zajímavost, jazyková škola AKCENT International House Prague udala, že od roku 1995 vyučovala na 85 různých národností.

Dále jsme se dotazovali na to, co činí cizincům největší potíže. Za největší problém je ve výuce češtiny jako cizího jazyka považována složitost gramatické struktury češtiny, hlavně pak deklinace a konjugace. Dalším nejčastěji uváděným problémovým jevem byla výslovnost, a to především hlásek „ž“, „š“, „ch“ a „ř“. Výslovnost činí potíže zejména studentům Neslovanům-Asiatům. Školy také uváděly jako překážku „nedůslednost“ češtiny, např. proč se říká „na jaře“, „na podzim“, ale „v zimě“ a „v létě“. Nesmíme zapomenout zmínit užívání zvrtných zájmen „se“ a „si“,

stejně tak slovesné vidy a rody podstatných jmen. Několik respondentů uvedlo, že cizince často mate rozdíl mezi psanou „formální“ neboli spisovnou češtinou a češtinou obecnou.

Prozkoumáme-li důkladně otázku výsledků studia a případného využití osvojeného českého jazyka v praxi, zjistíme, že se školy sice shodují na poměrně dobrých výsledcích, ale pouze pokud jsou cizinci dostatečně motivovaní. Motivace se dostavuje současně s potřebou využívat jazyk pro pracovní účely, a také díky zařazení se do české společnosti. Je obecně známé, že člověk lépe chápe spojitost jazyka, když žije v prostředí, kde s daným jazykem přijde denně do styku. Nicméně výsledky jsou vždy zcela individuální, přičemž samozřejmě záleží na národnosti, délce pobytu a pílí jednotlivých studentů. Využití jazyka pak záleží na samotném cizinci, který si může při každodenních situacích vybírat mezi užitím jazyka mateřského nebo cizího, v našem případě českého. Každopádně většina studentů češtiny využívá osvojených znalostí v práci, osobním životě a při běžných činnostech, jako například při nakupování, cestování, trávení času mezi přáteli.

Dotázané školy se více méně shodují i v otázce doby, za kterou je cizinec schopen využít naučeného v praxi. Přihlédneme-li k faktu, že 7 škol na tuto otázku vůbec neodpovědělo, pak 39% škol uvádí, že jsou sice výsledky zcela individuální, ale podle dosavadní praxe si troufají udat minimální dobu půl roku. Znovu samozřejmě záleží na intenzitě výuky, pílí jednotlivých studentů a v neposlední řadě na motivaci. Z toho důvodu některé školy uvedly minimální dobu pro využití jazyka v praxi 1 – 2 roky.

Vyučování je údajně více interaktivní, pokud se studenti učí jazyku ve skupinách, nicméně účinnější je výuka individuální. Alespoň takto se k formě vyučování vyjádřili dotazovaní. Ze všech oslovených škol 1 neuvédla žádnou odpověď, 1 se vyjádřila neutrálně, protože vždy přihlíží k potřebám a požadavkům klientů. Dalších 9 respondentů vyučuje oběma formami, 4 školy preferují skupinovou výuku, a to ve skupinkách o max. 3, max. 5 a max. 10 žácích. Zbýlých 10 dotázaných zcela bez výjimky upřednostňuje individuální výuku.

Shrneme-li výše uvedené informace, dospějeme k výsledku, že všech 25 jazykových škol, které se rozhodly s námi spolupracovat, se v praxi setkaly s výukou českého jazyka u cizinců. 23 škol vyučuje češtinu pro cizince i v současné době. Většina z nich k výuce používá učebnici Lídy Holé Czech Step by Step, oba díly Communicative Czech od I. Reškové a M. Pintarové a materiál od H. Putze a kol.

Chcete mluvit česky (v různých jazykových mutacích). K tomu většina jazykových škol používá vlastní doplňkové materiály a další dostupné pomůcky, díky nimž se snaží systematicky pokrýt veškeré složky jazyka – zaměřit hodiny na složku poslechovou, konverzační i gramatickou zároveň.

Studenti, kteří mají zájem se učit česky, jsou původem nejčastěji Němci, Britové, Francouzi, Američané, Asiaté a Slované. Vzhledem k národnostem různě narážíme na problémy ve výuce, přičemž největší potíže činí cizincům skloňování jmen, časování sloves a výslovnost některých souhlásek (např.: ř) či skupin souhlásek (např.: hř). Celkové výsledky jsou přesto často velice rychle znatelné, a to již v době mezi půl rokem a rokem výuky. Záleží na intenzitě výuky, která se pohybuje průměrně kolem 2 vyučovacích hodin českého jazyka týdně.

Co se týče frekventovanosti výuky skupinové či individuální, panuje mezi dotázanými školami výrazná shoda. Důležité jsou sice požadavky klienta, stejně tak je přihlíženo k jeho finančním možnostem. V každém případě jsou ale pokroky u studenta využívajícího individuální výuky 2 hodiny týdně patrné dříve než pokroky studujících ve skupině.

Zájem cizinců o výuku českého jazyka je značný a stále stoupá. Odvíjí se od regionálních potřeb, např. na jihu Čech je velké zastoupení německých firem, a proto je poptávka o výuku českého jazyka předpokládána hlavně u klientely německé národnosti. Úroveň poskytování jazykově vzdělávacích služeb v České republice už je ale sporná a odvíjí se pouze od požadavků odborných znalostí a kvalifikací, které jednotlivé jazykové školy kladou na své zaměstnance. Se stoupajícím zájmem cizinců roste i důraz kladený na odbornost lektorů. Je tedy potřeba se stále vzdělávat a hledat nové metody pro výuku cizích jazyků, nejen jazyka českého. Výše uvedený výzkum se nám v tomto ohledu snaží vytvořit určitý náhled na současnou nabídku, poptávku, a vůbec celkovou situaci výuky češtiny jako cizího jazyka v České republice.

3.2 VÝUKA ČESKÉHO JAZYKA NA UNIVERZITÁCH VE VELKÉ BRITÁNII A USA

V teoretické části diplomové práce, resp. v kapitole s názvem MŠMT pomáhá v zahraničí krajanům, bylo o výuce češtiny v zahraničí již pojednáno. Oslovila jsem tedy zahraniční instituce a tuto část práce pojala jako průzkum zjišťující možnost studia českého jazyka na zahraničních univerzitách, a to konkrétně ve Velké Británii a v USA. Na 10 univerzit ve výše zmíněných zemích byl v zimním semestru akademického roku 2006/2007 rozeslán dotazník, který zjišťoval údaje o průměrném počtu studentů českého jazyka, nejčastěji užívaných učebnicích, případně poslechových cvičeních atd., o koncepci výuky, možnosti složení různých zkoušek z jazyka, např. překladatelské, mezinárodně uznávané zkoušky, a v neposlední řadě o nejčastějších problémech, se kterými se studenti českého jazyka při studiu potýkají.

Dotazník byl rozeslán na následující univerzity (pod názvem univerzity a jménem respondenta je uveden internetový odkaz na webové stránky dané univerzity):

- University College London; David Short
<http://www.ssees.ucl.ac.uk/langunit.htm>
- University of Oxford; James Naughton
<http://www.mzv.cz/wwwo/default.asp?ido=15723&idj=2&amb=153>
- University of Bristol; Jana Nahodilová
<http://www.bris.ac.uk/russian/staff/langstaff/nahodilova.html>
- University of Sheffield; Neil Bermel
<http://www.shef.ac.uk/russian/staff>
- University of Glasgow; Jan Čulík
<http://www.gla.ac.uk/crcees/contactus/contactus.html>
- University of Florida; Holly Raynard
<http://www.germslav.ufl.edu/faculty/raynard.html>
- University of Michigan; Martin Starý
<http://cms.lsa.umich.edu/slavic/facstaff/>
- University of California; Susan Kresin
http://www.humnet.ucla.edu/humnet/slavic/faculty/kresin_s.html
- Princeton University; Mirjam Fried
http://www.humnet.ucla.edu/humnet/slavic/faculty/kresin_s.html

- Indiana University; Bronislava Volková
<http://www.indiana.edu/~iuslavic/faculty.shtml#volkova>

Z výše uvedených institucí odpovědělo 6 univerzit, a to následující:

University College London

University of Oxford

University of Bristol

University of Sheffield

University of Glasgow

University of Florida

Z university of Michigan byl odeslán email odkazující na p. Martina Starého, který měl dotazník obdržet a vyplněný odeslat. V období jednoho měsíce se tak však nestalo.

Na základě obdržených informací o studiu českého jazyka na jednotlivých univerzitách předkládáme jejich zevrubné profily.

Na **University College London** je možné studovat češtinu v pěti kurzech. Prvním kurzem je *Foundation Czech* (úplný základ českého jazyka). Tento kurz navštěvovalo v zimním semestru akademického roku 2006/2007 5 – 6 studentů. K výuce se používá učebnice paní Černé a pana Machálka, ovšem ve velmi zredukované podobě. Úroveň *Czech Level 1* navštěvovalo taktéž 5 – 6 studentů a k výuce používali učebnice Teach Yourself Czech, kterou vytvořil sám respondent, David Short a v roce 1994 vydalo nakladatelství NTC Publishing Group. Třetí kurz na Londýnské univerzitě s názvem *Czech Level 2* navštěvovalo 5 studentů, přičemž se výuka neřídila podle žádné učebnice. Kurzy čtvrté a páté úrovně, *Czech Level 3 a 4*, absolvoval vždy 1 student, a taktéž mu ke studiu nebyla poskytnuta žádná doporučená učebnice. Pro absolventy se žádnou předešlou znalostí jazyka ještě univerzita vytvořila kurz s názvem *Czech as a new language*. Tento kurz navštěvovali 4 studenti a při výuce používali učebnici Contemporary Czech, Heim Michael, Slavica Publishers 1982. Je nutno podotknout, že uvedená čísla byla platná pro právě pobíhající semestr, rok od roku se počet studentů zapsaných ke studiu českého jazyka mění.

Výuka na Univerzity College London je zaměřena spíše na gramatiku, přičemž kurzy zahrnují jednu hodinu konverzace týdně. Studentům nejvíce činí potíže slovesné vidy, druhy příklonek a jejich umístění, a také se u nich vyskytují potíže při tvoření nové slovní zásoby. Institutem lingvistů (The Institute of Linguists) jsou řízeny různé

typy zkoušek pro překladatele a tlumočníky. Náš respondent si však není vědom toho, že by se k nim kdy nějaký z jeho studentů přihlásil.

Počet studentů zapsaných ke studiu českého jazyka na **University of Oxford** čítá v průměru 12. K výuce jsou používány učebnice Colloquial Czech, Naughton James, London, Taylor & Francis, Inc.1991 a učebnice Essential Grammar CZECH, Hádková Marie, Infoa 2003, spolu se standardními slovníky vážených lingvistů Josefa Fronka a Ivana Poldaufa. Lektoři dále používají své vlastní zpracované materiály, překladová cvičení atd. Univerzita má k dispozici knihovnu obsahující českou poezii, beletrii a lingvistické práce.

Důraz ve výuce je kladen spíše na četbu a lingvistické znalosti, praktický jazyk je však procvičován také. Mezi problematické aspekty jazyka patří morfologie podstatných jmen (deklinace), slovesný vid a rozšiřování slovní zásoby. Zajímavá je celková koncepce studia -jako volitelný předmět si studenti mohou zapsat Středověké texty nebo Vývoj českého jazyka a studium je uzavřeno závěrečnou zkouškou, která se skládá z překladu textu z češtiny a do češtiny a ze dvou stran pojednávajících o české literatuře. Studenti s vynikajícími výsledky mají možnost pokračovat v magisterském nebo doktorandském studiu.

Velký zájem o studium českého jazyka zaznamenala v akademickém roce 2006/2007 **University of Bristol**. Na univerzitě zaznamenali 22 studentů češtiny, z toho 5 jich nastoupilo na obor český jazyk - jiný cizí jazyk.

K výuce jsou používány učebnice Communicative Czech, Rešková, Ivana; Pintarová, Magdalena, Praha, Karolinum 1995 a Czech: An Essential Grammar, Naughton James, London, Routledge 2005. Dále jsou využívány slovníky Poldauf, Fronek a různé internetové stránky, především www.radio.cz a BBC. Při výuce jsou rozvíjeny všechny jazykové schopnosti studentů: mluvení, poslech, psaní i čtení. Hodiny jsou zaměřeny na praktické používání jazyka a na gramatiku jazyka. Hlavní problém, se kterým se studenti potýkají, je pochopení pádů, slovesného vidu a použití spojky „aby“.

Výuky českého jazyka na **University of Sheffield** se zúčastní průměrně 30 studentů ročně. Mezi nejčastěji využívané učebnice patří Czech Step by Step, Holá Lída, Havlíčkův Brod, Fragment 2001 (pro začátečníky) a Interactive Czech, univerzitou vydaná učebnice v elektronické podobě (pro mírně pokročilé). Pokročilí

studenti stálou učebnicí nemají, ve výuce jsou často používány novinové články, různé povídky a filmy.

Podíl gramatiky a konverzace v hodinách je přibližně stejný, pozornost je záměrně věnována oběma aspektům jazyka. Problémové oblasti představuje látka týkající se pádů, zvládnutí specifických aspektů české deklinace, rozlišení slovesného vidu, porozumění slovosledu v psaném textu. Také osvojování slovní zásoby českého jazyka je díky značné odlišnosti od anglického jazyka pro studenty mnohem těžší než při studiu jiných jazyků, např. francouzštiny nebo španělštiny.

Složité mezinárodní zkoušku z jazyka na Sheffielské univerzitě není možné. Institut lingvistů (The Institute of Linguists) sice nabízí zkoušky pro překladatele a tlumočníky, ty však mají užší zaměření, nejsou tedy testem obecných jazykových znalostí.

Jan Čulík z **University of Glasgow** nám ochotně poskytl svůj článek (viz příloha 6.4), který o glasgowské bohemistice napsal před 3 lety pro časopis Slovo a smysl vycházející na FFUK v Praze. Zároveň také námi zasláný dotazník odeslal jednomu ze svých studentů, dvacetiletému Gavin J. Andrewsovi. Ten se s českou kulturou poprvé setkal až na univerzitě, kde se začal zajímat o český film (zvláště pak filmy z FAMU ze 60. let 20. století) a o českou literaturu. Byl překvapen skutečností, že tak malý národ je schopen vyprodukovat takové množství kvalitního umění. Tento fakt spolu s nepříliš velkým počtem lidí studujících český jazyk mu pomohl rozhodnout se pro budoucí studium češtiny. Domnívá se, že vstup České republiky do Evropské Unie mu studium jazyka velmi usnadnil. Český jazyk se učí 9 měsíců a v létě se chystá do ČR, aby si mohl jazyk procvičit.

V Gavinově ročníku si češtinu pro začátečníky zapsalo 12 studentů, češtinu pro pokročilé 6 – 8 studentů. V kurzu pro začátečníky se používá učebnice Communicative Czech, Rešková, Ivana; Pintarová, Magdalena, Praha, Karolinum 1995, slovník Josefa Fronka a gramatická cvičení vypracovaná lektorem. V hodinách nezbývá moc času na konverzaci, na což si zahraniční studenti často stěžují. Zpravidla je také odradí, že je čeština všeobecně považována za jazyk, který se nedá naučit.

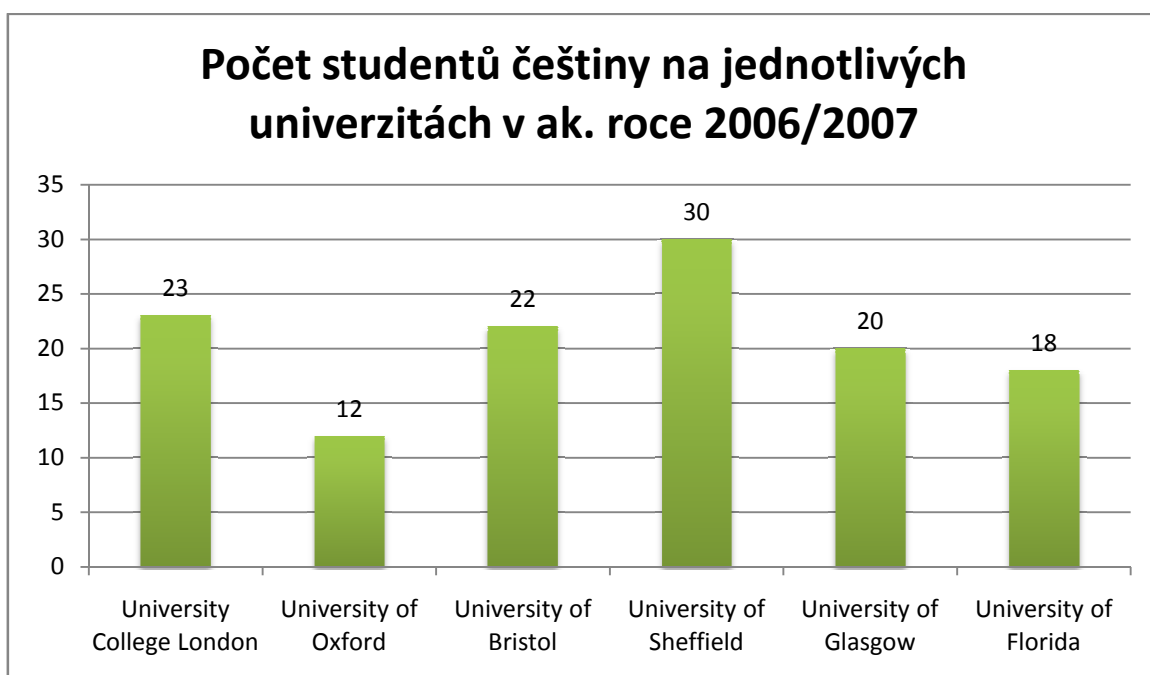
Studium češtiny na **University of Florida** je rozděleno do tří let v průměru kolem 6 studentů. V prvním roce se k výuce používá učebnice Čeština hrou, Kramářová Ilona; Kresin Susan, The McGraw-Hill Companies, Inc 1999, přičemž se stihne za celý rok probrat přibližně 8 lekcí. Lektoři mnohdy také čerpají z knihy Czech Step by Step, Holá Lída, Havlíčkův Brod, Fragment 2001. Dále při hodinách studenti sledují epizody

z pořadu o vaření Mňam, po částech se dívají na film Pelíšky nebo shlédnou různé pořady, které nabízejí webové stránky české televize.

Druhý rok se hodiny českého jazyka soustřeďují na Evropskou Unii, sport a Prahu. Cílem je, aby studenti mluvili v 50% z celkového vyučovacího času, čehož nejde vždy dosáhnout. Nicméně jsou používány studijní knihy Čeština hrou, Kramářová Ilona; Kresin Susan, The McGraw-Hill Companies, Inc 1999, Czech Step by Step, Holá Lída, Havlíčkův Brod, Fragment 2001, Communicative Czech – Intermediate Czech, Rešková, Ivana; Pintarová, Magdalena, Praha, Karolinum 1995 a další materiály, jako například videonahrávky, články na internetu nebo CD Neila Bermela

Poslední rok studenti pokračují v tématech z roku předešlého, pokračují také v uvedených učebnicích. Na konci pak absolvují univerzitou stanovené zkoušky. Dle praktických zkušeností respondent uvádí, že jsou žáci schopni se český jazyk v určité míře naučit. Problematickou oblast jazyka pro ně tvoří pádové koncovky a slovesný vid.

Shrneme-li výše uvedená fakta, dopracujeme se k zajímavým výsledkům, které nám poskytlo 5 britských univerzit ze 6 a 1 americká univerzita ze 4 dotázaných. Průměrná doba studia na všech 6 institucích se shodně pohybuje kolem 3 – 4 let, zatímco počet studentů značně kolísá. Nebudeme-li se vyjadřovat ke stoupajícímu zájmu o studium češtiny pro cizince, může být udáno, že v akademickém roce 2006/2007 na oslovených univerzitách studovalo více než 100 takových zájemců.

Nejčastěji procvičovaným jevem v hodinách češtiny na dotazovaných univerzitách byla spíše gramatika. Výuka zaměřená na praxi a konverzaci je zpravidla dost časově náročná, a kvůli nepříliš adekvátnímu časovému fondu se na tyto části výuky často nedostává. Univerzity v Sheffieldu a na Floridě se i přesto snaží přizpůsobovat výuku tak, aby byl vztah gramatika : konverzace v hodině v poměru 50 : 50.

Mezi materiály a pomůckami používanými k výuce se často vyskytovaly slovníky J. Fronka¹⁸ a I. Poldaufa¹⁹ a učebnice **Communicative Czech**, Rešková, Ivana; Pintarová, Magdalena, Praha, Karolinum 1995 (uvedena 3x); **Czech Step by Step**, Holá Lída, Havlíčkův Brod, Fragment 2001 (uvedena 2x). Další učebnice, jako například **Colloquial Czech**, Naughton, James, London, Taylor & Francis, Inc.1991, **Contemporary Czech**, Heim, Michael, Slavica Publishers 1982 nebo **Teach Yourself Czech**, Short, David, NTC Publishing Group 1994 byly uvedeny jednou.

Čeština je všeobecně považována za velmi těžký jazyk, což je jistě jedním z důvodů, proč je spousta zájemců od studia odrazena. Nejběžněji uváděnými problémy, se kterými se cizinci ve výuce potýkají, jsou slovesný vid, dále koncovky pádů, skloňování jmen a tvoření či rozšiřování nové slovní zásoby. Nicméně, i přes nástrahy češtiny, je zájem o její studium nejen v cizině stále větší, čeština se stává pro „Nečechy“ atraktivní a naštěstí souběžně přibývá i odborníků, lektorů, jazykovědců a diskuzí o potřebě publikací metodických příruček, čímž by byl proces vyučování a učení se oběma stranám, tedy učitelům i studentům, ve velké míře usnadněn.

¹⁸ Josef Fronek, Prom. Ped., M.A., Ph.D., narozený 23. května 1936 v České republice a žijící ve Velké Británii, je považován za velice váženého anglistu, bohemistu a lexikografa působícího na Univerzitě v Glasgow. Jeho přínos pro výuku jazyků tkví mimo jiné v publikování překladových slovníků, jako například Školní česko-anglický slovník, Česko-anglický slovník, Anglicko-český slovník s nejnovějšími výrazy, Anglicko-český, česko-anglický slovník, Velký česko-anglický slovník, Velký anglicko-český slovník atd. (http://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Fronek)

¹⁹ Univ. prof. PhDr. Ivan Poldauf, (15. září 1915 Kutná Hora – 9. srpna 1984 Praha), byl český jazykovědec, anglista a bohemista, univerzitní profesor angličtiny, lexikograf a překladatel z angličtiny. Výsledkem tvorby váženého lingvisty, studenta britské univerzity v Oxfordu, jsou mezi dalšími Anglicko-český slovník a Česko-anglický slovník. (<http://www.obecprekladatelu.cz/P/PoldaufIvan.htm>, 20.10.2008; http://cs.wikipedia.org/wiki/Ivan_Poldauf)

3.3 PRŮZKUM MEZI CIZINCI, JEJICH NÁHLED NA ČESKÝ JAZYK A JEJICH DOVEDNOSTI

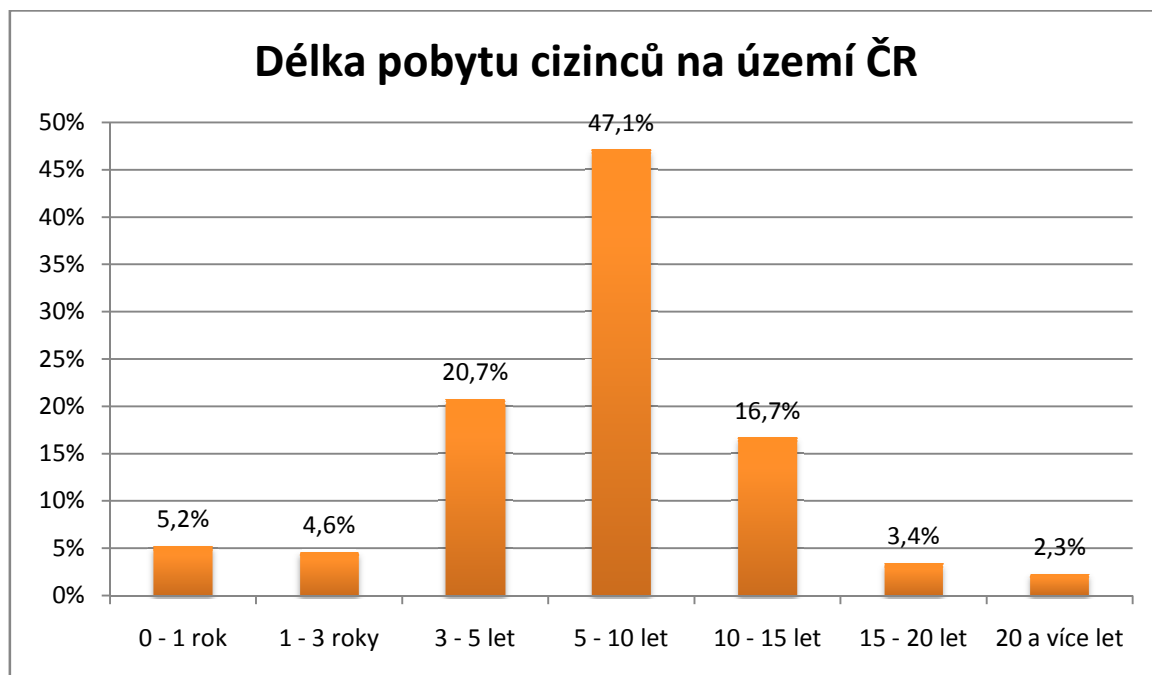
Jakékoli rozsáhlé téma diplomové práce si jistě vyžaduje statistické zpracování nashromážděných údajů. Pomocnou funkci pak plní dotazník. V tomto případě byl vytvořen anonymní dotazník v českém, anglickém a německém jazyce (příloha 6.2), obsahující celkem 16 otázek, z nichž některé jsou dále podrobněji rozepsané do podsekcí, označených nejčastěji a), b), c), atd.

V úvodní části dotazníku, otázky 1-3, jsou zjišťovány základní informace o respondentech. Otázky 4 – 6 jsou zpracovány s ohledem k 16 dotazovaným národnostem. Zbytek otázek nám po vyhodnocení poskytuje celkové resumé výuky českého jazyka jako jazyka cizího, možného využití osvojených dovedností, problémů spojených se studiem, důvodů studia, a také vyhodnocuje obtížnost češtiny ve srovnání s dalšími evropskými i méně častými světovými jazyky.

Z celkového počtu 200 rozdaných dotazníků, a to 80 v českém, 40 v německém a 80 v anglickém jazyce se ke zpracování vrátilo 174 vyplněných dotazníků, a to 71 v českém, 33 v německém a 70 v anglickém jazyce. Výzkumu se zúčastnilo 28 Ukrajinců ve věku 13 – 47 let v počtu 12 mužů a 16 žen; 9 Rusů ve věku 25 – 51 let v počtu 4 muži a 5 žen; 11 Poláků ve věku 11 – 49 let v počtu 7 mužů a 4 ženy; 8 Maďarů ve věku 23 – 36 let v počtu 4 muži a 4 ženy; 14 Rakušanů ve věku 31 – 58 let v počtu 9 mužů a 5 žen; 17 Němců ve věku 34 – 65 let v počtu 8 mužů a 9 žen; 6 Holanďanů ve věku 28 – 43 let v počtu 2 muži a 4 ženy; 19 Američanů ve věku 17 – 58 let v počtu 12 mužů a 7 žen; 13 Britů ve věku 22 – 33 let v počtu 3 muži a 10 žen; 9 Číňanů ve věku 37 – 41 let v počtu 7 mužů a 2 ženy; 12 Japonců ve věku 22 – 47 let v počtu 6 mužů a 6 žen; 23 Vietnamců ve věku 12 – 49 let v počtu 6 mužů a 17 žen; 1 Turek 31 let; 1 Srbochorvat 23 let; 2 Indové ve věku 28 a 35 let v počtu 2 muži a 1 Arab 51 let, přičemž podmínkou u každého dotazovaného byl jiný rodný jazyk než čeština, tedy i narození mimo území České republiky. Většina respondentů v současné době žije na území ČR.

Předešlý rozbor zahrnuje zpracování otázek 1 – 3. Čtvrtou otázkou byla doba pobytu cizinců v ČR. 0 – 1 rok u nás žijí nebo žili: 3 Němci a 6 Vietnamců; 1 – 3 roky je to 1 Rus, 5 Američanů, 1 Vietnamec a Turek; 3 – 5 let u nás pobývá/pobývalo 7 Ukrajinců, 2 Rusové, 4 Němci, 8 Britů, 6 Číňanů, 8 Vietnamců a 1 Ind; 5 – 10 let zde žije/žilo 16 Ukrajinců, 2 Rusové, 2 Poláci, 7 Rakušanů, 8 Němců, 6 Holanďanů, 12 Američanů, 5

Britů, 3 Číňané, 12 Japonců, 7 Vietnamců, Srbochorvat a 1 Ind; 10 – 15 let je to 5 Ukrajinců, 3 Rusové, 4 Poláci, 8 Maďarů, 5 Rakušanů, 1 Němec, 2 Američané a 1 Vietnavec; 15 – 20 let je to 1 Rus, 2 Poláci, 2 Rakušané a 1 Němec; 20 a více let u nás žijí 3 Poláci a Arab.

Výše uvedený graf ukazuje, že nejvíce z dotazovaných cizinců na našem území žije nebo žilo 5 – 10 let (47,1% respondentů), dále pak 3 – 5 let (20,7% respondentů) a 10 – 15 let (16,7% respondentů), zatímco ostatní hodnoty se pohybují od 2 do 5 procent.

V otázce č. 5 hodnotili respondenti svou znalost českého jazyka na stupnici známek 1 – 5, přičemž se 1 rovnala výborné, 2 chvalitebné, 3 dobré, 4 dostatečné a 5 nedostatečné znalosti. Dotazovaní měli možnost zhodnotit 3 složky své znalosti, a to a) psanou formu jazyka, b) čtenou formu jazyka a c) mluvenou formu jazyka. Důkladný rozbor otázky přinesl tyto výsledky:

Psanou formu ohodnotil výborně 1 Rus a 2 Poláci; chvalitebnou si udělilo 5 Poláků, 1 Maďar, 3 Rakušané, 2 Němci, 6 Američanů, 2 Britové, Srbochorvat a Arab; za dobrou svou znalost považuje 16 Ukrajinců, 5 Rusů, 7 Maďarů, 9 Rakušanů, 11 Němců, 3 Holanďané, 3 Američané, 6 Britů, 5 Číňanů, 5 Japonců a 13 Vietnamců; dostatečnou se oznámkovalo 11 Ukrajinců, 3 Rusové, 4 Poláci, 1 Rakušan, 1 Němec, 2 Holanďané, 8 Američanů, 6 Britů, 3 Číňané, 7 Japonců, 8 Vietnamců, Turek a oba

Indové; známku nedostatečnou vybral 1 Ukrajinec, 1 Rakušan, 3 Němci, 1 Holanďan, 2 Američané, 1 Číňan a 2 Vietnamci.

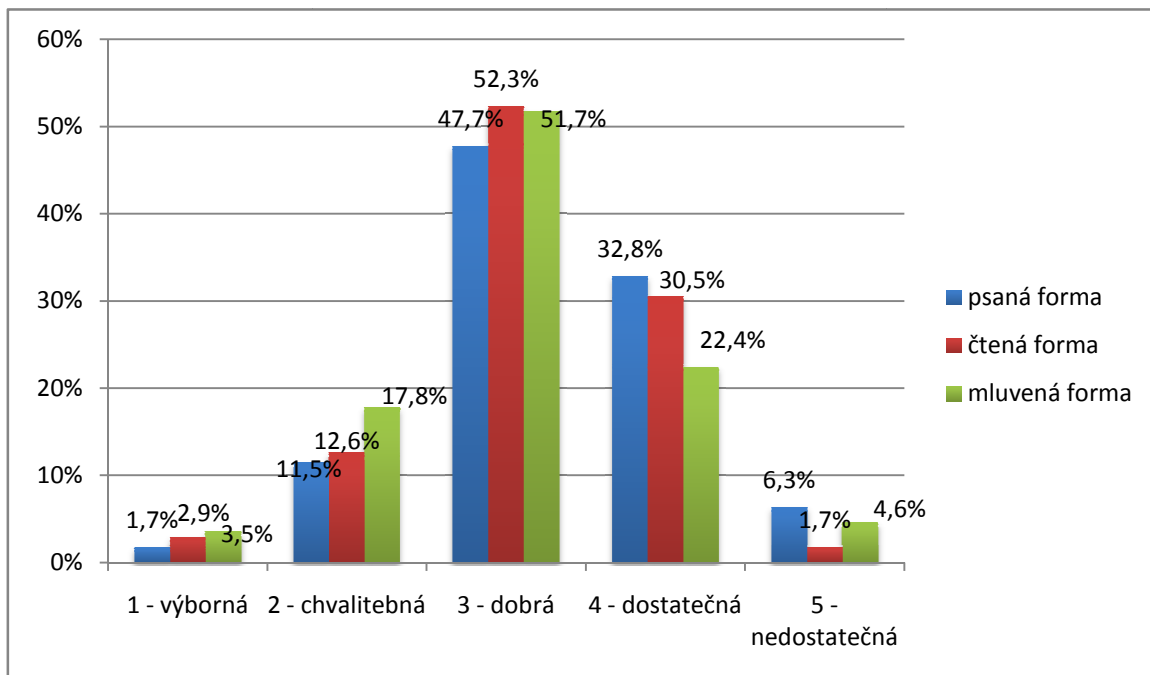
Čtenou formu hodnotil výborně 1 Rus, 2 Poláci, Srbochorvat a Arab; chvalitebně čtou 3 Ukrajinci, 4 Poláci, 3 Rakušané, 4 Němci, 6 Američanů, 1 Brit a 1 Vietnamec; dobrou znalostí, dle svého mínění, disponuje 17 Ukrajinců, 6 Rusů, 1 Polák, 3 Maďaři, 8 Rakušanů, 10 Němců, 6 Holanďanů, 5 Američanů, 10 Britů, 5 Číňanů, 5 Japonců, 13 Vietnamců a oba Indové; dostatečnou si udělilo 8 Ukrajinců, 2 Rusové, 4 Poláci, 5 Maďarů, 3 Rakušané, 2 Němci, 7 Američanů, 2 Britové, 4 Číňané, 7 Japonců, 8 Vietnamců a Turek; za nedostatečné své čtení považuje 1 Němec, 1 Američan a 1 Vietnamec.

V mluvené formě se na výbornou orientuje 1 Ukrajinec, 1 Rus, 2 Poláci, Srbochorvat a Arab; chvalitebně se ohodnotilo 5 Ukrajinců, 3 Rusové, 2 Maďaři, 2 Rakušané, 2 Němci, 1 Holanďan, 8 Američanů a 8 Britů; dobře se domluví 15 Ukrajinců, 5 Rusů, 9 Poláků, 5 Maďarů, 11 Rakušanů, 9 Němců, 4 Holanďané, 6 Američanů, 5 Britů, 4 Číňané, 5 Japonců, 10 Vietnamců a oba Indové; dostatečně se oznámkovalo 7 Ukrajinců, 1 Maďar, 1 Rakušan, 5 Němců, 4 Američané, 5 Číňanů, 5 Japonců, 10 Vietnamců a Turek; soudě dle vybrané nedostatečné se velmi špatně domluví 1 Němec, 1 Holanďan, 1 Američan, 2 Japonci a 3 Vietnamci.

Níže vyobrazený graf (obr. 2 na následující straně) poukazuje na skutečnost, že své znalosti ve všech třech oblastech hodnotí dobře vždy zhruba polovina respondentů. Zajímavá je stoupavá tendence procentuálního výčtu dotazovaných od výborné k dobré a klesavá tendence od dostatečné k nedostatečné v psané a mluvené formě. Tyto tendence dokazují, že psaná forma jazyka představuje pro většinu respondentů obtížnější oblast než forma mluvená. Zatímco v psané formě hodnotí své znalosti na výbornou pouze 1,7% dotazovaných, v mluvené už mluvíme o 3,5%, chvalitebně se v písemné formě hodnotí pouze 11,5% a v mluvené formě se dostáváme až na 17,8 %. I vcelku vyrovnaný sloupec známky dobrá naznačuje, že i v tomto případě se dobře v písemné formě hodnotí méně respondentů (47,7%) než ve formě mluvené (51,7%). Dostáváme se k dostatečnému hodnocení, kde respondenti uvádějí na stupnici dostatečnou v psané formě ve 32,8 %, v mluveném projevu pak už jen ve 22,4%. Nedostatečná se v psané formě vyskytuje v 6,3% zatímco v mluveném projevu klesá výběr nedostatečné až na 4,6%. Prokazuje se tedy, že z pohledu 174 cizinců je písemná forma českého jazyka složitější či komplikovanější, než forma mluvená.

Čtená forma se nejčastěji pohybuje uprostřed mezi formou psanou a mluvenou, přičemž se výchylka objevuje u známky dobrá a nedostatečná. Zajímavé je, že právě u nedostatečné znalosti čtení se objevilo nejméně respondentů z celého sloupce. Jednalo se o 1,7%, což v přesných číslech znamenají 3 dotazovaní. V mluvené formě se, jen pro porovnání, objevila nedostatečná u 8 dotazovaných, v písemné pak u 11 cizinců.

obr. 2 – znalost českého jazyka v psané, čtené a mluvené formě

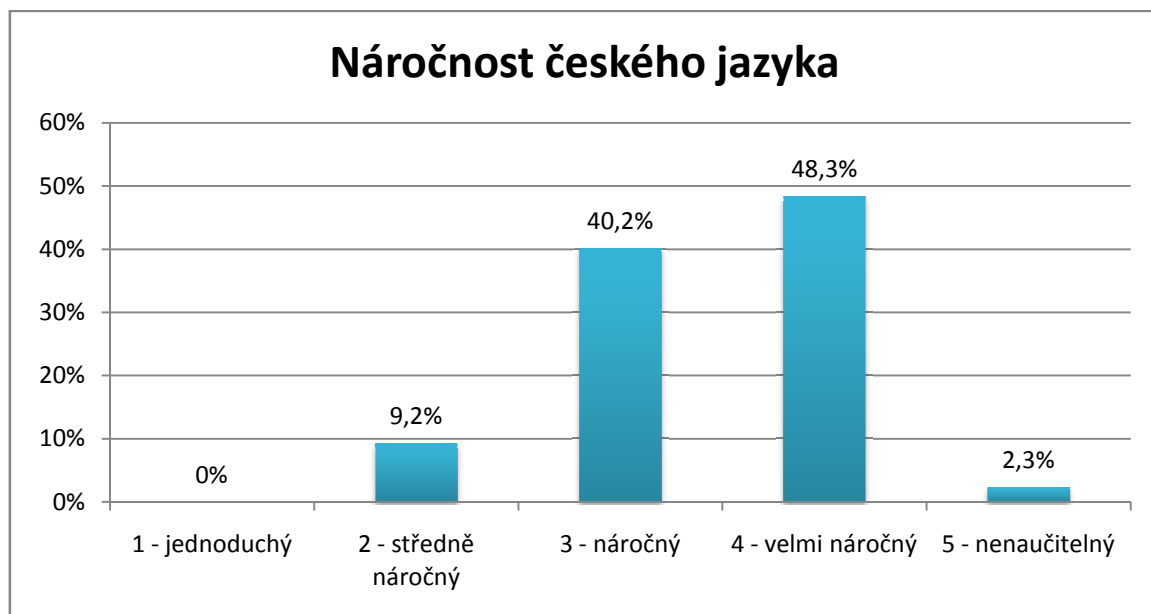
V otázce č. 6 hodnotili respondenti náročnost českého jazyka, pročež měli znovu k dispozici pětibodovou škálu, kdy 1 znamenala jednoduchý, 2 středně náročný, 3 náročný, 4 velmi náročný a 5 nenaučitelný. Za zmínku stojí fakt, že český jazyk neoznačil jako jednoduchý ani jeden respondent. Další hodnocení vypadá následovně: Za středně náročný jazyk považuje češtinu 7 Ukrajinců, 2 Poláci, 2 Rakušané, 1 Němec, 3 Američané a jeden Brit. Náročná se čeština zdá být 13 Ukrajincům, 7 Rusům, 8 Polákům, 8 Maďarům, 5 Rakušanům, 11 Němcům, 7 Američanům, 5 Britům, 2 Číňanům, 1 Japonci a 1 Vietnamci. Jako velmi náročnou hodnotí češtinu 8 Ukrajinců, 2 Rusové, 1 Polák, 7 Rakušanů, 4 Němci, 5 Holanďanů, 9 Američanů, 7 Britů, 7 Číňanů, 10 Japonců, 21 Vietnamců, Turek a oba Indové. Nenaučitelný se český jazyk zdá být pro 1 Němce, 1 Holanďana, 1 Japonce a 1 Vietnamce.

Z výzkumu díky otázce č. 6 vyplývá skutečnost, že největší problém představuje čeština pro Vietnamce, a že téměř polovina respondentů (84 dotázaných) považuje

český jazyk za velmi náročný. Ostatní procentuální údaje ukazuje graf na následující straně (obr. 3).

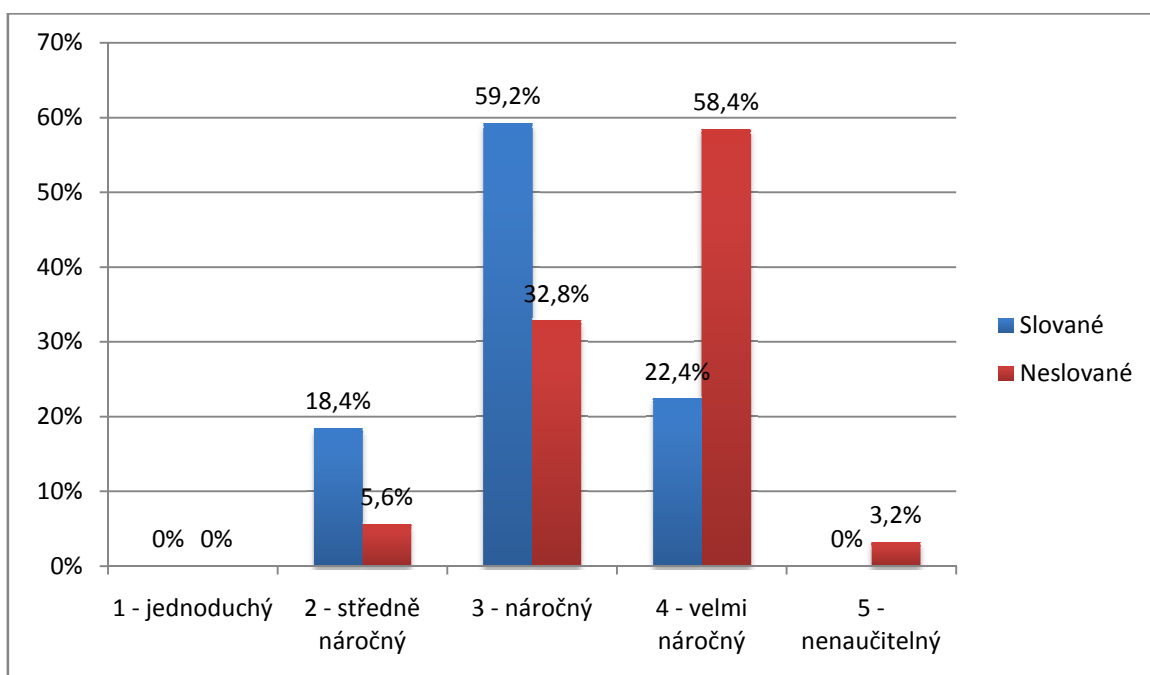
Otázky 4 – 6 v určité míře korespondují s výsledky výzkumu Kateřiny Hlínové, která svůj průzkum uveřejnila v časopise *Češtinář*²⁰. Zkoumá zde, mimo jiné, rozdíly v pojmání a hodnocení češtiny jako cizího jazyka dvěma skupinami studentů, studenty Slovanů a Neslovanů a uvádí: „V případě složitosti češtiny se sice většina studentů (97% Neslovanů, 73% Slovanů) shodla na neutrální rovině, tedy na variantě popisující tento jazyk jako složitý, ale naučitelný. Zatímco z neslovanských studentů považují český jazyk za lehký pouze 3%, u Slovanů už je to 27%.“ Rozdělíme-li studenty v této práci na Slovanů (Ukrajinci, Rusové, Poláci a Srbochorvat) a Neslovanů, dopracujeme se k podobnému výsledku. Z dotázaných Slovanů považuje češtinu za jazyk středně náročný 18,4%, za náročný 59,2% a za velmi náročný 22,4%, kdežto z dotázaných Neslovanů považuje češtinu za jazyk středně náročný pouze 5,6%, za náročný pouze 32,8%, za velmi náročný až 58,4%. Za nenaučitelný považuje češtinu 3,2% Neslovanů a žádný Slovan (obr. 4 na následující straně). Dotázaní Slované vycházejí lépe také z průměrného hodnocení znalostí v psané, čtené a mluvené formě jazyka. Výborně se hodnotí 8,2% Slovanů a pouze 0,5% Neslovanů; chvalitebně 14,3% Slovanů a 13,9% Neslovanů; dobře 50,3% Slovanů a 50,6% Neslovanů (zde se v hodnocení všechny národnosti zřetelně shodují); dostatečně 26,5% Slovanů a 29,3% Neslovanů; nedostatečně pouze 0,7% Slovanů a 5,6% Neslovanů (obr. 5 na následující straně).

obr. 3

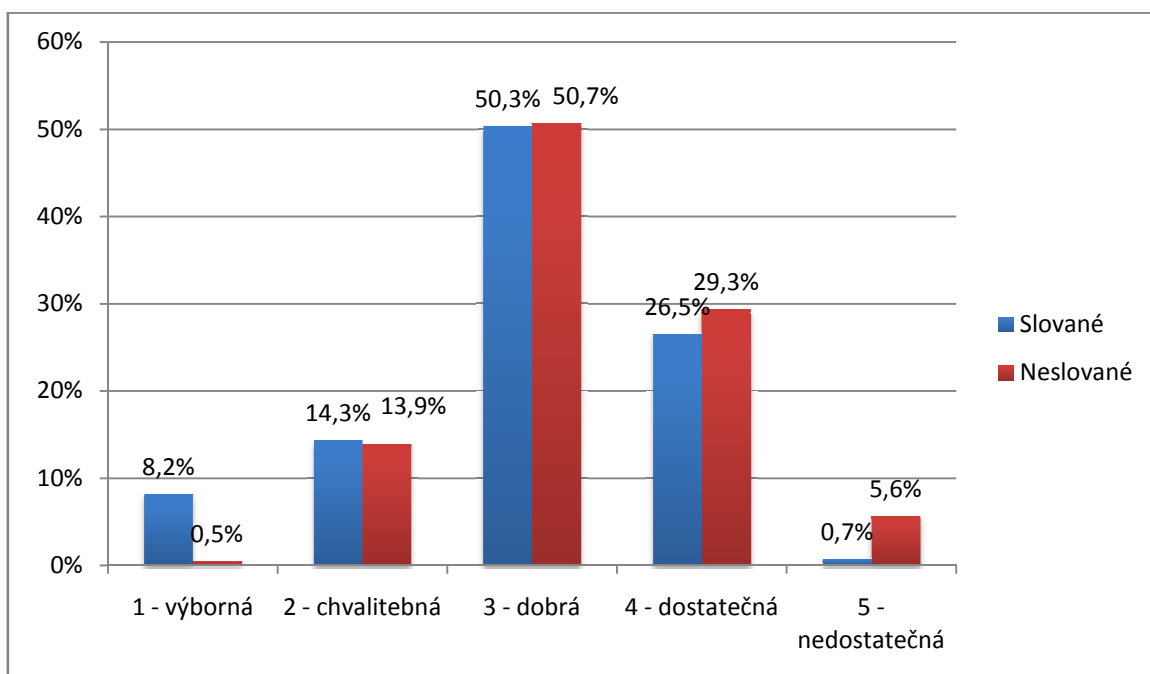

²⁰ Hlínová, Kateřina: časopis *Češtinář* č.3, 18/2007 – 2008, str. 78

obr. 4 – hodnocení náročnosti jazyka skupinou respondentů Slovanů a Neslovanů

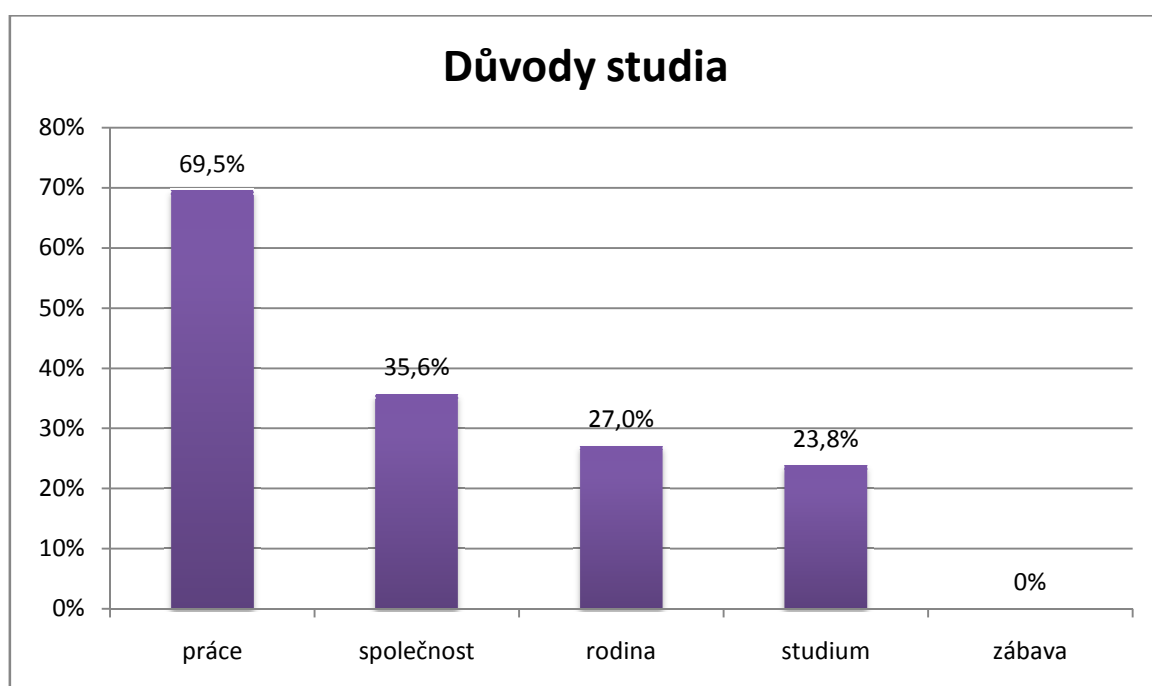

obr. 5 – průměrná znalost psané, čtené a mluvené formy českého jazyka u respondentů Slovanů a Neslovanů

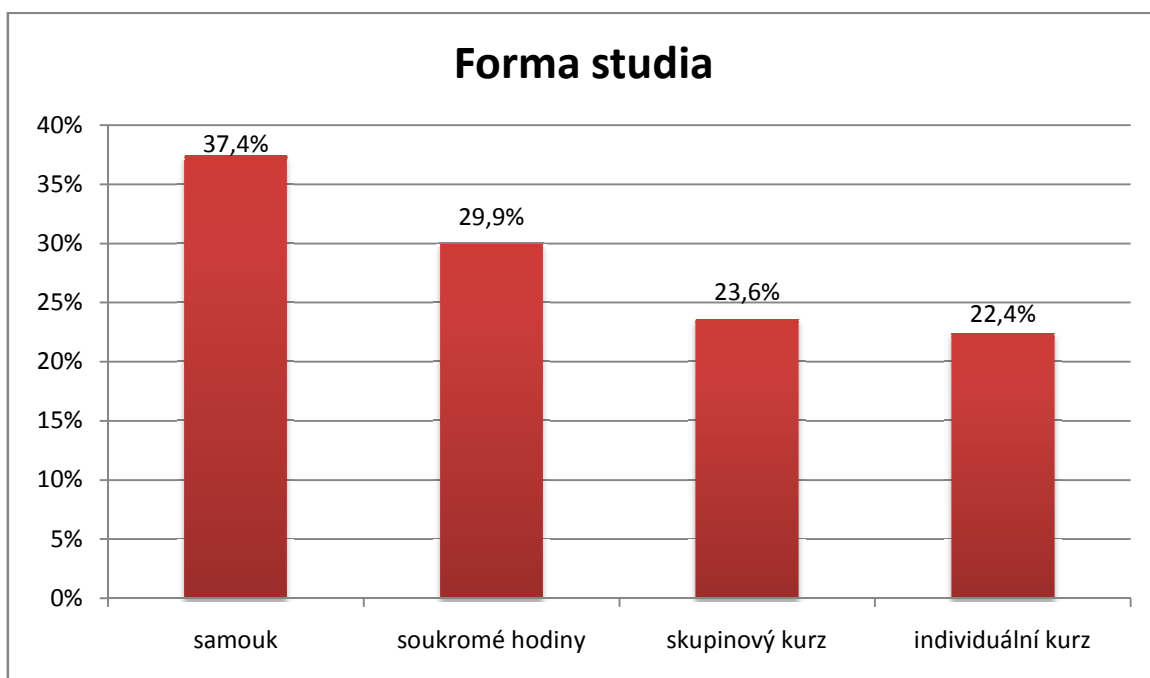
Otázka č.7 odhalila důvody, proč se cizinci učí nebo učili český jazyk. Respondenti měli na výběr a) pracovní důvody, b) koníček (pro zábavu), c) začlenění se do české společnosti (kultury), d) rodinné důvody a e) jiné důvody. Často bylo vybráno

více možností. Pracovní důvody označilo 121 respondentů (69,5%), a to více než polovina dotazovaných Ukrajinců, Rusů, Poláků, Rakušanů, Němců, Američanů a Vietnamců. Můžeme potvrdit, že jedinci výše uvedených národností do České Republiky, ve většině případů, přijíždějí za prací, což je, mimo jiné, obecně známé. Studium češtiny pro zábavu nevedl ani jeden dotazovaný. Kvůli začlenění se do české společnosti studuje český jazyk 62 respondentů (35,6%) a z rodinných důvodů se učí česky 47 respondentů (27%). Jako jiný důvod uvedlo 57 respondentů (32,8%) studium. Pouze pro zajímavost, jeden dotazovaný uvedl jako jiný důvod autoškolu, další církev a další misionářskou práci.

Odpovědi na otázku „Jakou formou se učíte (jste se učili) český jazyk?“ respondenti volili podle těchto možností: a) jazyková škola – aa) individuální kurz, ab) individuální intenzivní kurz, ac) skupinový kurz, ad) skupinový intenzivní kurz; b) soukromé hodiny; c) Učím se sám, jsem samouk. Individuální intenzivní a skupinový intenzivní kurz nezvolil žádný respondent. Individuální kurz v jazykové škole navštěvuje/navštěvovalo 39 dotázaných, skupinový kurz 41 dotázaných a soukromé hodiny využívá/využívalo 52 dotázaných. 65 cizinců označilo možnost c) samouk, přičemž někteří znovu označili více možností. Jinou formu nevedl žádný respondent. Procentuální souhrn viz obr. 7 na následující straně.

obr. 7

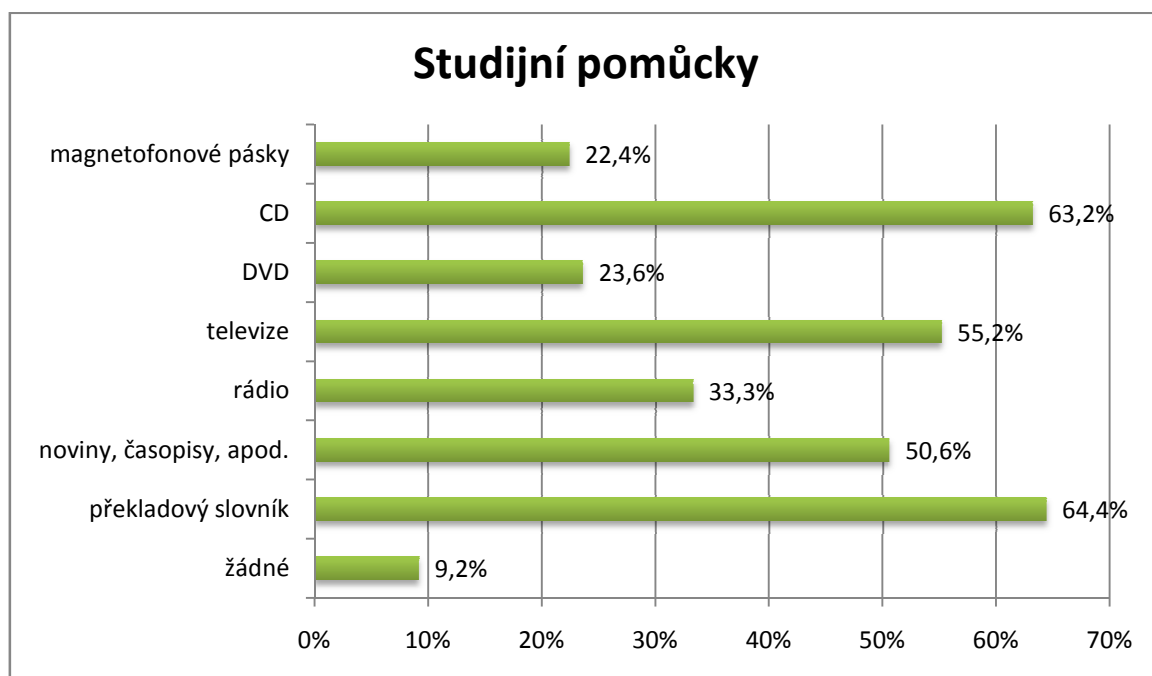

Otázka týkající se učebnic využívaných ke studiu byla zodpovězena takto: 65 respondentů nepoužívá/nepoužívalo ke studiu žádnou učebnici a 32 nevědělo, jakou učebnici využívalo/využívá. Zbytek uvedených učebnic uvádím ve výčtu níže, a to v pořadí podle častosti výskytu v dotaznících od nejčastěji do nejméně často uváděných.

- Holá, Lída: **Czech Step by Step**, Havlíčkův Brod, Fragment 2001
- Holá, Lída: **Tschechisch Schritt für Schritt**, Akropolis 2005
- Remediosová, Helena; Čechová, Elga; Putz, Harry: **Wollen Sie Tschechisch sprechen**, Liberec, Putz Harry 2004
- Smičková, Jaroslava: **Čeština pro cizince snadno a rychle**, Třebíč, Akcent 2002
- Rešková, Ivana; Pintarová, Magdalena: **Communicative Czech - Elementary Czech**, Praha, Karolinum 1995
- Rešková, Ivana; Pintarová, Magdalena: **Communicative Czech - Intermediate Czech**, Praha, Karolinum 1999
- Hronová, Karla; Turzíková, Milada: **Čeština pro cizince**, Plzeň, Fraus 1998.
- Remediosová, Helena; Čechová, Elga: **Čeština pro ekonomy, nástavbový kurz češtiny pro cizince**, Praha, Karolinum 2000

- Čadská, Milada: **Čeština pro cizince, nastavbový kurz/cvičebnice**, Praha, Karolinum 2004
- Cvejnová, Jitka: **Čeština pro cizince**, Praha, Karolinum 2006
- Hádková, Marie: **Czech in 30 days**, Dubicko, Infoa 2006
- **Učební texty** Ústavu jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy v Poděbradech
- Fišerová, Věnceslava: **Modelová cvičení**, Praha, Karolinum 2006
- Kotková, R.: **Textová cvičení z českého jazyka – substantiva, adjektiva, zájmena**, Praha 2006

V 10. otázce bylo zjišťováno, jaké učební pomůcky dotazovaní při studiu využívají/využívali. Na výběr měli cizinci z a) magnetofonové pásky, b) CD, c) DVD, d) televize, e) rádio, f) noviny, časopisy ap. a e) jiné. Nejčastěji, 112krát, byl v odpovědích uveden překladový slovník, 110krát CD, 96krát televize, 88krát noviny, časopisy ap., 58krát rádio, 41krát DVD, 39krát magnetofonové pásky a 16krát nebyla uvedena žádná pomůcka. Respondenti většinou označovali více odpovědí.

Hodnoty vyobrazené v grafu jasně ukazují, že nejčastěji využívanými studijními pomůckami jsou překladový slovník, kompaktní disk a televize. Tyto tři položky označilo více než padesát procent respondentů.

Další otázka (otázka č. 11) se týkala problémů, na které dotazovaní při studiu narazili. Tato část dotazníku byla rozdělena do tří sekcí, a to problémy a) v psané formě, b) ve čtené formě, c) v mluvené formě. Z každé sekce bylo vyhodnoceno minimálně 5 a maximálně 10 nejčastějších odpovědí, které byly seřazeny dle frekvence, v jaké byly respondenty uváděny.

V psané formě cizinci nejčastěji uváděli problém s rozlišováním „i“ a „y“; na druhém místě se objevovala konjugace a deklinace; třetí příčku obsadil slovosled. Dalším velmi častým jevem se stala diakritika nebo samostatně uváděná kvantita samohlásek, se kterou mají, dle výsledků výzkumu, problém převážně Ukrajinci a Rusové. Dále byla uváděna interpunkce, stylistika, latinka, užití „se“ a „si“. 13 respondentů kolonku nevyplnilo.

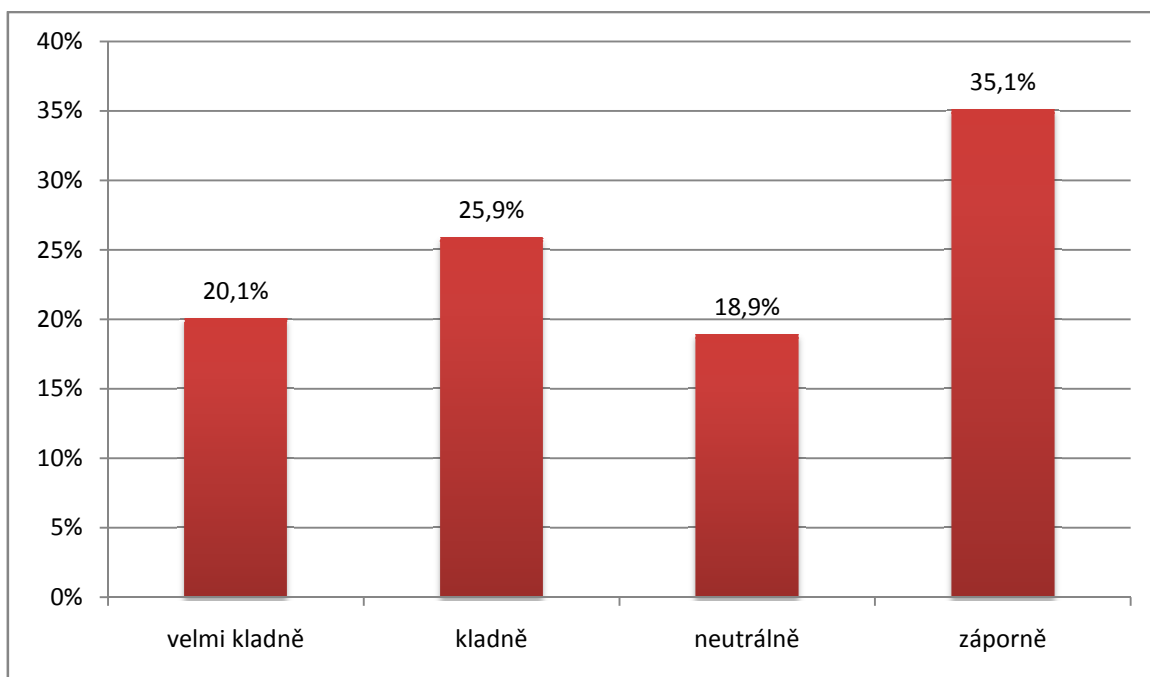
Ve čtené formě se nejčastěji objevovalo nepochopení čtenému textu v důsledku chudé slovní zásoby, špatný přízvuk a výslovnost (včetně záměny písmen, např.: „c“ za „k“ u Vietnamců, Američanů a Britů). Čtvrtou nejčastější komplikací byla znovu deklinace a konjugace. 10 dotazovaných si stěžovalo na velké rozdíly v obecné češtině, kterou používají mezi přáteli, a v češtině spisovné, která se objevuje v novinách. Bylo poukázáno na důsledek, který rozdíl mezi těmito složkami jazyka přináší – respondenti zdatní ve formě mluvené nemusí automaticky rozumět formálnímu psanému textu, což jistě podněcuje k hlubšímu zamyšlení. 3 respondenti vůbec nevyplnili, avšak zajímavostí je fakt, že 26,5% dotazovaných uvedlo, že nemá ve čtené formě žádné problémy.

V mluveném jazyce zaujímá první příčku jednoznačně výslovnost. Ta činí potíže převážně Němcům, Rakušanům a Vietnamcům, přičemž právě Vietnamci trpí patlavostí a často jsou nuceni se svými dětmi navštěvovat logopedická zařízení. Nejproblematictější hláskou je pak „Ř“ a dále se, hlavně Neslovanům, velmi obtížně vyslovuje několik souhlásek za sebou, např. hroch, prst, krk, atd. Na druhém místě se objevoval přízvuk, poté deklinace a slovosled. Několik respondentů se setkala s lidmi, kteří neměli žádnou zkušenost s cizím jazykem a uvádějí, že v důsledku toho došlo k nedorozumění. Dalším problémem v mluvené formě jsou, podle výsledků dotazníku, frazémy a kvantita samohlásek. Odpověď neuvědl jeden cizinec a 16,7% nemá žádné problémy.

Vrátíme-li se k problému uvedenému výše, a to, že několik respondentů nabylo negativního dojmu při setkání s lidmi, kteří neměli zkušenost s žádným cizím jazykem nebo nikdy nepřišlo do styku s cizincem, musíme bohužel konstatovat, že v otázce č. 12

se ono negativní spíše potvrzuje než vyvrací. Z průzkumu vyplynulo, že okolí hodnotí znalost českého jazyka u našich dotazovaných nejvíce záporně, a to ve 35,1% případech, zatímco velmi kladně, kladně nebo neutrálně hodnotí okolí pouze v 20,1%, 25,9% a 18,9% případech (viz obr. 9 na následující straně).

obr. 9 – Jak hodnotí znalost našich respondentů jejich okolí?

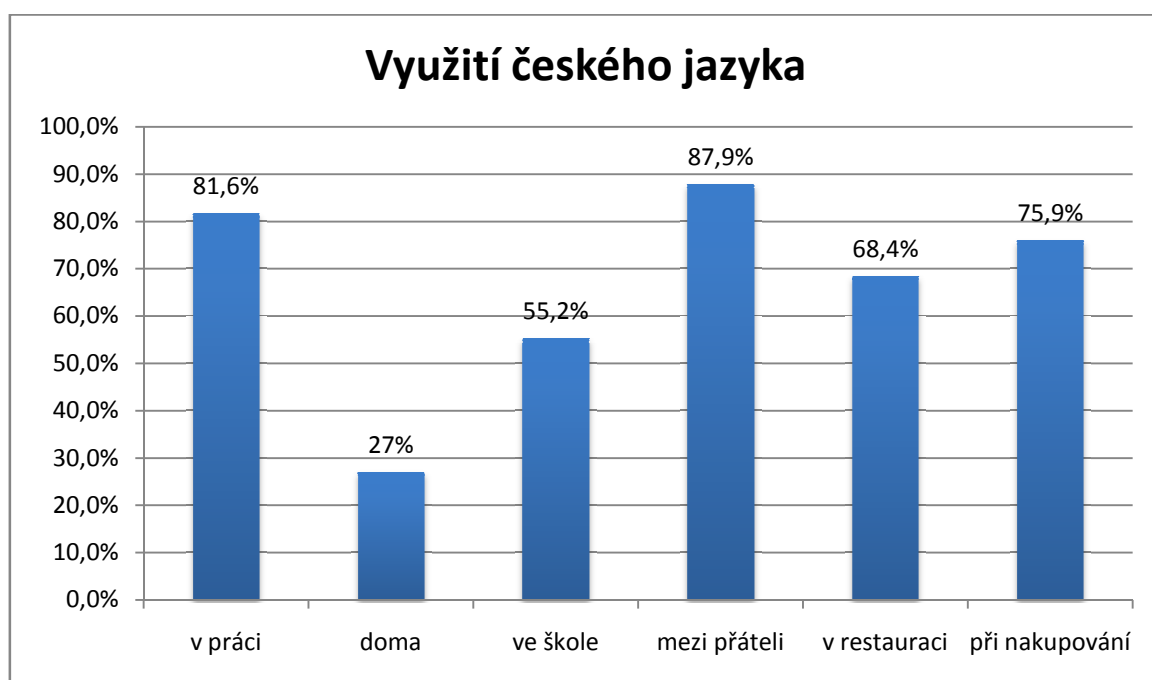

Naše výsledky potvrzuje i studie Kateřiny Hlínové²¹, která uvádí: „Velmi zajímavé odpovědi vyplynuly z otázek vybízejících studenty k popisu jejich pozitivních a negativních zkušeností s jednáním Čechů. 60% cizinců, kteří potvrdili kladnou zkušenost, se nejčastěji vyjadřovalo k charakterovým vlastnostem místních lidí. Češi jsou podle nich laskaví, přátelští, milí, slušní, příjemní, pohostinní, usměvaví, dobře vychovaní, ohleduplní, vždy ochotní pomoci, komunikativní (zvláště mladí lidé), dobře se s nimi pracuje, pěkně se chovají i k sobě navzájem a někteří přizpůsobují tempo řeči a artikulaci svému zahraničnímu komunikačnímu partnerovi. Přestože autentickou negativní zkušenost zaznamenalo mnohem menší procento žáků (přesněji 37%), povaha jejich výpovědí musí Čecha nutně přimět k zamyšlení. Ojedinelé či nepřilíš závažné nepříjemnosti, jako jsou například neochotné a mračící se prodavačky v obchodech, chybně uvedené kurzy měn ve směnárnách nebo špatné chování cizinecké policie v hlavním městě, totiž tvoří jen zanedbatelnou část výčtu negativ, a nemohou tudíž

²¹ Hlínová, Kateřina: časopis Češtinář č.3, 18/2007 – 2008, str. 82

zmírnit nelichotivý většinový názor. Podle něj se Češi projevují jako uzavření, málomluvní, špatně organizovaní a rasisticky a xenofóbně smýšlející lidé, kteří se od sebe odlišují pouze mírou schopnosti dávat tyto své postoje otevřeně a veřejně najevo. Mírnější výpovědi hovoří „pouze“ o povýšeném, odměřeném nebo opatrném chování, jež se v přítomnosti cizinců projevuje překotným schováváním peněženek a zavíráním tašek, náhlé zpozornění ochranky supermarketů, když při nakupování začnou mezi sebou mluvit svým rodným jazykem, odesdávání si v prostředcích městské hromadné dopravy nebo bezeslovná změna kupé ve vlaku v případě přistoupení cizinců. Kromě toho však klienti kvůli své barvě pleti (v tomto případě se jedná převážně o příslušníky afrických států, řidčeji pak o studenty z Jižní Ameriky), nebo kvůli přízvuku (to popisují především rusky mluvící studenti) zažívají i občasné okázalé přehlížení, odmítnutí pomoci nebo dokonce slovní útoky.“

Otázkou č. 13 bylo zjišťováno, kde respondenti znalost češtiny využívají. Na výběr měli z těchto možností: a) v práci, b) doma, c) ve škole, d) mezi přáteli, e) v restauraci, f) při nakupování. Většina označila více odpovědí a nikdo neuvedl e) jiný důvod. K práci češtinu potřebuje 142 respondentů, doma ji používá 47 dotázaných. Ke studijním účelům český jazyk využívá 96 cizinců a mezi přáteli si jich česky popovídá 153. Vysoké množství respondentů promění znalosti češtiny v restauraci nebo při nakupování, a to 119 a 132.

Další částí dotazníku bylo zjišťování jazykové kompetence jednotlivých respondentů (otázka č. 14) a následně vyhodnocení obtížnosti češtiny v konfrontaci s dalšími evropskými i méně častými světovými jazyky (otázka č. 15). Po zpracování otázek jsme došli k těmto výsledkům: 103 respondentů hovoří kromě českého a svého rodného jazyka ještě jedním dalším cizím jazykem. Dalšími dvěma cizími jazyky mluví 31 dotazovaných, více než dvěma pak 13 dotazovaných. Žádným cizím jazykem kromě češtiny nemluví 27 cizinců. Ruštinou jako cizím jazykem mluví 73 respondentů, angličtinou 126, němčinou 69, španělštinou 35, italštinou 12, francouzštinou 29. Dále se v malé míře objevují jazyky jako například slovenština, portugálština, běloruština, maďarština, holandština atd.

V otázce č. 15 měli dotazovaní uvést všechny jazyky, kterými mluví (včetně mateřského), v pořadí od nejnáročnějšího k nejjednoduššímu. 114krát byl český jazyk označen jako nejtěžší a 34krát jako nejlehčí. Češtinu v obtížnosti předčily jazyky jako francouzština, turečtina, srbochorvatština, arabština, vietnamština, japonština, čínština a ojediněle polština nebo angličtina. Dále z výsledků vyplynulo, že za nejnáročnější jazyk považují češtinu hlavně Neslované.

- příklady řazení jazyků:

1. arabština, francouzština, čeština (Arab)
2. francouzština, čeština, ruština, polština, maďarština, angličtina, němčina
(Němec)
3. turečtina, čeština, němčina, angličtina (Turek)
4. srbochorvatština, čeština, němčina, angličtina (Srbochorvat)
5. čeština, ukrajinština, ruština (Ukrajinka)
6. vietnamština, čeština, angličtina (Vietnamec)
7. čeština, němčina, holandština, angličtina (Holandanka)

Poslední otázkou v dotazníku, dalo by se říci i pokynem, bylo „Napište českou větu, která Vás napadne jako první.“ Ve většině případů se jednalo o věty jednoduché, s drobnými chybami, týkající se základní a běžné konverzační roviny.

- Všechno bude dobře.,
- Mam se dobře.,
- Neumím česky.,
- Baví mně získávat nové poznatky.,
- Strč prst skrz krk.,

- Je hezký den.,
- Libí se mi tady.,
- Nevim co bych tady mohla napsat.,
- Dnes je hezké počasí.,
- Dobre den, jak se mas.,
- Když se konečně skončí zkouškové období!!!,
- To kolik stojí., atd.

Skutečnosti zjištěné jednotlivými otázkami se, podle mého mínění, dají využít v dalším bádání, které se týká nebo bude týkat výuky a studia češtiny jako cizího jazyka. O přínosu tohoto výzkumu vypovídá už jen fakt, že na otázky v dotazníku odpovídali cizinci 16 národností, obou pohlaví, různých věkových kategorií od 11 do 65 let, kteří na území České republiky žijí nebo žili nejčastěji od 3 do 15 let, a jejichž znalost jazyka je ohodnocená v průměru dobře.

Respondenti, z větší části samouci, kteří do naší republiky přijeli nejčastěji hledat zaměstnání, označili češtinu za velmi náročný nebo za náročný jazyk, ale zcela prokazatelně naučitelný. Ke svému studiu využívali nejvíce učebnice paní L.Holé, H. Remediosové a E. Čechové, společně s překladovým slovníkem, různými CD a televizorem. Navzdory tomu, že osvojenou znalost jazyka většinou okolí dotazovaných hodnotí záporně, využití mají respondenti pro češtinu široké, v práci, ve škole i mezi přáteli. Nesmíme opomenout ani fakt, že ačkoli je český jazyk považován za velmi obtížný, najdou se ve světě i jiné jazyky, které ho svou obtížností předčí. Česká republika je členem významných světových i evropských organizací a nejen kvůli tomu každým rokem o český jazyk stoupá zájem. Nechme se tedy inspirovat výše uvedenými daty a zkusme ještě více zpřístupnit náš mateřský jazyk potenciálním studentům.

3.4 MANUÁL PRO UČITELE ČESKÉHO JAZYKA PRO CIZINCE BEZ ZNALOSTI LATINKY

Rodilý mluvčí, vyučuje-li svému rodnému jazyku, jistě při své práci těží z mnoha výhod, nicméně i takový „zkušený uživatel jazyka“ se neobejde bez podpůrných materiálů, protože svou činnost bezpodmínečně musí uspořádat do logicky na sebe navazujících menších celků. Jen v takovém případě má vyučování smysl a poskytuje studentům dostatek prostoru pro osvojování jednotlivých částí jazyka a dlouhodobější uchování získaných znalostí. V mnoha jazycích byly pro podobné případy vytvořeny nejrůznější metodické příručky, které pomáhají učitelům daného jazyka vytvářet učební plány. Je možné v nich najít cenné nápady a postupy, což mnohým usnadňuje práci. Příruček pro češtinu jako cizí jazyk ale mnoho vytvořeno nebylo. V předchozích kapitolách (přesněji v kapitole 2.3) jsem se zmiňovala o Společném evropském referenčním rámci pro jazyky a Referenčních úrovních pro češtinu, přičemž jsem podotkla, že tyto úrovně významně přispívají do oblastí metodických „pomůcek“. Dalším příspěvkem by mohl být Manuál pro učitele českého jazyka pro cizince bez znalosti latinky, který v roce 2004 vytvořila společnost Člověk v tísni za spolupráce J. Čemusové, P. Dolečkové, O. Štindla, a B. Štindlové. Metodiku naleznete také online na webu portaljazyku.cz²².

Manuál byl vytvořen pro cizince, kteří neznají žádné písmo nebo latinku, i když za předpokladu, že se student v průběhu výuky postupně latince naučí. Zmiňovaná publikace tedy není založena na čtení, psaní a učení se gramatice. Důraz je kladen na neverbální postupy při výuce, což jistě od vyučujícího vyžaduje značné dovednosti, především je kladen důraz na jeho schopnost reagovat na náhle vzniklé situace, jinak řečeno na umění improvizovat. Kurz vypracovaný pro maximální počet 12 studentů je složen ze tří modulů, a každý modul se dále člení do osmi tematických okruhů. Okruhy jsou rozděleny na části, které se ještě dělí na jednotlivé úkoly. Součástí manuálu jsou rovněž obrázkové a textové podpůrné materiály, tzv. handouty.

Koncepce celé metodiky vypadá následovně: Nejprve je věnována pozornost české fonetice. Studenti se postupně učí vyslovovat a psát jednotlivá písmena abecedy, slabiky, jednoslabičná a nakonec i víceslabičná slova. Učitelům je navržen postup výuky

²² <http://www.portaljazyku.cz/e-learning/vyukove-materialy/materialy-ke-studiu-cestiny-pro-cizince.html>
<http://www.varianty.cz/download/doc/stats/kurz.pdf>
<http://www.varianty.cz/download/doc/stats/complete.pdf>

daných jevů a je nabídnuto několik typů cvičení, které se k jeho záměru dají použít, např. vyslovování hlásek, čtení z tabule, tvoření slabik a slov z písmen na kartičkách, apod. Následují již zmíněné moduly, přičemž každá část modulu má určený časový fond, nejčastěji se jedná o 3x 90 minut. Přehled tematických okruhů jednotlivých modulů uvádím v tabulce níže.

	MODUL 1	MODUL 2	MODUL 3
TÉMA 1	Pozdravy a představování	Pozdravy a představování	Telefonování
TÉMA 2	Nakupování	Nakupování	Jídlo a restaurace
TÉMA 3	Orientace a doprava	Orientace a doprava	Orientace a doprava
TÉMA 4	Časové údaje	Časové údaje	Časové údaje
TÉMA 5	Práce	Práce	Práce
TÉMA 6	Rodina	Bydlení	Rodina
TÉMA 7	Instituce	Instituce	Instituce
TÉMA 8	Lidské tělo, u lékaře	Aktivity	Modály

Z tabulky je zřejmé, že témata číslo 3, 4, 5 a 7 jsou u všech třech modulů stejná. Téma číslo 1 a 2 se shoduje v prvním a druhém modulu, téma číslo 6 pak v prvním a třetím. Pouze téma číslo 8 se ve všech třech modulech liší. Neznamená to ovšem, že stejná témata mají i identickou náplň. Naopak, látka v nich je postupně pojímána obšírněji a rozebrána více do hloubky, např.: zatímco si v modulu 1 v kapitole o Orientaci a dopravě student osvojí otázku *Kde je....?* a odpověď *Je to tady / tam / vlevo / vpravo / blízko / daleko.*; v modulu 2 a stejné kapitole nacvičuje popis prostoru, orientátory *vzadu / vepředu / venku*, otázky *Kde pracujete? Kde bydlíte?* nebo použití prepozic *v* a *na*; v modulu 3 se cizinec mimo jiné učí komunikaci při cestování, orientaci v jízdních řádech nebo procvičuje otázky *Jak se dostanu ...? Kdy jede ...?, Kam jede ...?* apod.²³

Tematické okruhy jsou, jak už bylo výše zmíněno, rozděleny na další části, z nich pro každou je vyčleněn hodinový fond 90 minut. Každá část se skládá z jednotlivých úkolů, které jsou podrobně metodicky popsány, např. Modul 1 - téma 1 – část 1 – úkol 5 (str. 9) **„Zaklepání, dále, nashledanou:** Učitel představí fráze *Dále a*

²³ V příloze 6.5 Předpokládané osvojené znalosti po absolvování jednotlivých kapitol modulů Manuálu pro učitele českého jazyka pro cizince bez znalosti latinky je uveden seznam všech kapitol včetně jejich stručného obsahu.

Nashledanou. Potom opustí místnost. Zaklepe, chvíli počká, vejde a představí se: *Dobrý den, já jsem ...*, po chvíli řekne *Nashledanou* a odejde. Vyzve jednoho ze studentů, aby odešel za dveře a udělal totéž. Po zaklepání řekne *Dále*, student vstoupí a představí se *Dobrý den, já jsem ...*, učitel: *Dobrý den, já jsem ..., odkud jste?*, student: *Jsem z ...*, pak si oba vymění pozdrav *Nashledanou* a student odejde. Tuto scénku si vyzkouší každý student, po několika opakováních mohou studenti zastoupit i učitele a ten pak pouze kontroluje a opravuje.“

Na závěr každého tématu je uveden výčet slovíček a frází, které byly aktuálně vyučovány a procvičovány. Na konci celého manuálu je pak uveden výčet slovní zásoby pro celé moduly.

Na publikaci *Manuál pro učitele českého jazyka pro cizince bez znalosti latinky* navazují učební materiály s názvem *Český den*²⁴. Znovu se jedná o spojení učebnice a podrobného manuálu, s tím rozdílem, že *Český den* má dvě části – část pro studenty, tj. učebnici a část pro učitele, tedy manuál pro učitele. *Český den* (po absolvování kurzu s první publikací) pokračuje v prohlubování znalostí češtiny a dále rozvíjí základní témata – 1. Lidé a vztahy, 2. Zdraví, 3. Každodenní život a 4. Cestování, město. Všech 15 lekcí je v *Českém dni* vzájemně propojeno, a to jak z hlediska gramatiky, tak slovní zásoby. Do publikace jsou rovněž zahrnuty gramatické oddíly korespondující s požadavky úrovně A1 Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Oddíly nejsou uvedeny na začátku nebo na konci učebnice, jak bývá běžným zvykem, nýbrž jsou součástí jednotlivých lekcí. Mezi cvičeními je uvedena tabulka s názvem *Mluvnice*, kam studenti většinou doplní chybějící části a získají tak přehled o mluvnici, kterou potřebují pro pochopení souvislostí v českém jazyce a pro vyplnění následujících cvičení. Pro lepší představu uvádím na následující straně příklady z lekce 12 (str. 114).

²⁴ Pro studenty - Matula, O.: *Český den*, Praha, Člověk v tísni o.p.s., Varianty, 2007
http://www.varianty.cz/download/doc/stats/Cesky%20den_ucebnice.pdf
Pro učitele - Matula, O.: *Český den*, Praha, Člověk v tísni o.p.s., Varianty, 2007
http://www.varianty.cz/download/doc/stats/Cesky%20den_manual.pdf

MLUVNICE

Doplňte slova: množné / ženský / mužský / střední / ně / něho / ni

Slova „ji“, „ho“ a „je“ jsou „ona“, „on/to“ a „oni“ ve čtvrtém pádě.

Slovo „ji“ znamená jednotné číslo a _____ rod. Slovo „ho“ znamená jednotné číslo a _____ nebo _____ rod.

Slovo „je“ znamená _____ číslo a mužský nebo střední nebo žensky rod.

Když za slovesem stojí slovo **na** (*čekat na ...*, *dávat pozor na ...*), nepoužíváme slovo „ji“, „ho“ a „je“. Používáme slovo „_____“ (*čekám na ni*), „_____“ (*dávám na něho pozor*) a „_____“ (*čekají na ně*).

2.5 „Ho“, nebo „něho“? „Ji“, nebo „ni“? „Je“, nebo „ně“?

Mám motorku, koupil jsem *ji / ni* minulý rok. Nemám auto, protože *ho / něho* nepotřebuju.

Nemám rád americké filmy, a tak se na *je / ně* nedívám. Vedle postele mám rádio a poslouchám *ho / něho* každý večer. Koupíme dětem dvě dětská kola, protože *je / ně* chtějí. Když se stala nehoda, nedíval jsem se na *ji / ni*, ale volal jsem pomoc. Kde je můj řidičský průkaz? Hledám *ho / něho* už hodinu! Moje auto je červené a parkuje vpravo vzadu, vidíš *ho / něho*? Přes silnici jde kočka, dávej na *ji / ni* pozor! Autobus nejede a nejede! Nebudeme na *ho / něho* čekat a půjdeme pěšky!

V souvislosti s výkladem gramatiky autoři v úvodu upozorňují na užívání českého mluvnického názvosloví, přičemž uvádějí, že praktická zkušenost z kurzů je vedla k používání jednoduchého názvosloví jako např. jednotné číslo, sloveso, věta a otázka, jelikož toto poskytuje studentům opěrné body při výkladech a v konečném důsledku názvosloví práci v hodině může urychlit a studenty tolik nezatíží.

Učebnice a manuál Český den pro studenty a učitele byly financovány v rámci Programů na podporu aktivit v oblasti integrace cizinců na území ČR pro rok 2007 Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Obsahem publikací je 15 lekcí s následujícími tématy – 1 Povaha a vzhled, 2 Zdraví a fyzický vztah, 3 Každodenní život, 4 Město a okolí, 5 Vztahy mezi lidmi, 6 Čistící a prací prostředky, 7 Dům a domácnost, 8 Cestování, 9 Zločin a právo, 10 Léky a indikace, 11 Koníčky a počasí, 12 Silniční provoz, 13 Práce, služby, 14 Zdravotnická zařízení, 15 Vzdělání a kvalifikace. Zatímco v učebnici najdeme mnoho zábavných černobílých obrázků sloužících k demonstraci situace nebo k učení se novým slovíčkům, doplňovacích cvičení, křížovek, krátkých textů, otázek k zodpovězení a výřtů nové slovní zásoby, přičemž se

předpokládá, že student si již osvojit latinku, v manuálu pro učitele najdeme návod ke každému cvičení. Manuál popisuje krok po kroku, jak by měla hodina probíhat. Velký důraz je kladen na práci ve dvojicích a na fakt, že hodina by se měla stát zábavným zpestřením nejen pro žáky. Nicméně je samozřejmé, že učitelé se nemohou spoléhat jen na manuál. Musejí sami dovádět různorodé aktivity do zdárného konce, musejí zapojit svou fantazii. V závislosti na situaci musejí umět improvizovat a podávat obšírnější informace nebo naopak některé informace vyhodnotit jako příliš složité, nadbytečné apod. a nakonec je vůbec neuvádět. Sami autoři v úvodu publikace nabádají učitele, aby hodiny i nadále obohacovali svým tvůrčím přístupem a svými zkušenostmi, aby nezapomínali na své osvědčené materiály, jazykové hry, a aby se nebáli přizpůsobit jednotlivé hodiny aktuálním potřebám svých studentů. V příloze 6.6 Ukázka z publikace Český den uvádím pro zajímavost cvičení 1 z lekce 2 (str. 10 manuál pro učitele, str. 15 učebnice pro studenty).

Manuál pro učitele českého jazyka pro cizince bez znalosti latinky je zcela jistě vhodný i pro cizince s její znalostí a pro děti. Spolu s Českým dnem je cenným návodem pro studenty i učitele a pro obě skupiny znamená hodnotnou příručku. Díky volné dostupnosti obou publikací na internetu jsou jak Manuál pro učitele, tak Český den často využívány a mezi učiteli rozšířené. Nejednou je také pedagogové využili pro výuku v nízkoprahových kurzech českého jazyka, které jsou často jedinou možností cizinců, jak se naučit základům českého jazyka. Myslím si, že pokud se manuály, například díky mé práci, dostanou do širšího povědomí, bude to další krok kupředu ve výuce češtiny jako cizího jazyka a snad to podnítl další odborníky k tomu, aby zpracovávali nové metodické „pomocníky“.

3.5 POPIS A POROVNÁNÍ NEJČASTĚJI ZMÍNĚNÝCH UČEBNIC

Celou praktickou část spojuje skutečnost, že většina cizinců se záměrem naučit se česky využívá k dosažení svého cíle různé učební pomůcky, do kterých by se v širším slova smyslu daly zařadit i učebnice. V dotaznících ke kapitole Výuka češtiny na jazykových školách v České republice se nejčastěji objevily učebnice Lídy Holé Czech Step by Step; učebnice Ivany Reškové a Magdaleny Pintarové Communicative Czech; dále učebnice Heleny Remediosové a Elgy Čechové Chcete mluvit česky? v různých jazykových mutacích; a také učebnice Karly Hronové a Milady Turzíkované Čeština pro cizince. Kapitola Průzkum mezi cizinci, jejich náhled na český jazyk a jejich dovednosti rovněž předešlé čtyři učebnice uvádí a v kapitole Výuka českého jazyka na univerzitách ve Velké Británii a v USA byly znovu několikrát zmíněny učebnice Czech Step by Step a Communicative Czech. Tento fakt mě po kratší úvaze vedl k tomu, že jsem do své diplomové práce zařadila část, ve které jsem se pokusila čtyři vybrané učebnice charakterizovat a více méně porovnat.

První vybranou učebnicí je Communicative Czech Elementary Czech, která tvoří sadu s pracovním sešitem a audio CD, kde kromě textů a dialogů z lekcí najdeme ještě doplňkové materiály. Společnost SEVT nabízí jednotlivé části za 397,-, 175,- a 210,-, tedy za celkovou částku pohybující se u hranice 800 Kč. Jedná se sice o černobílou, ale přehlednou a jednoduše členěnou učebnici, v níž najdeme autentické texty vhodné pro zvládání běžných životních situací a občas obrázek pro oživení nebo pro odlišení typu cvičení, kdy ucho značí poslech, rty procvičení mluvené formy nebo kniha cvičení na čtení. Velkým přínosem Communicative Czech je důraz na častost práce ve dvojicích a skupinách, výborně se jeví i aktivity propojené s prací se slovníkem. Název publikace by se do češtiny dal přeložit jako Komunikativní čeština, a každý, kdo s ní měl možnost pracovat, rozhodně potvrdí, že se tato kniha skutečně zabývá komunikativním přístupem k výuce, přičemž je toto uváděno jako její hlavní cíl. Příkladem mohou být poslechy, s nimiž se student setkává stále a dokonce už od 1. lekce. Celkově by se proto dalo říci, že se jedná o učebnici, která nabízí opravdu jen to, co cizinec potřebuje, neučí ho žádné zbytečnosti, pouze jednoduché, věčné, v základní praxi použitelné gramatické a slovní zásobě.

Předmluva uvádí, že by tato učebnice měla dovést studenty k pokročilé úrovni znalostí jazyka, a přestože je určena pokročilejším studentům, tzv. falešným začátečníkům, mohou s ní pracovat i úplní začátečníci. Vzhledem k tomu, že se jedná o

učebnici češtiny, i když je napsána na základech angličtiny, veškeré informace, zadání cvičení apod. (až na několik málo výjimek), jsou uvedeny dvojjazyčně, tj. v angličtině a v češtině. Co do obsahu, najdeme zde úvodní lekci a následně dalších 12 lekcí. Úvodní lekce s názvem Fonetika se nejprve zabývá českým hláskovým systémem (dělí samohlásky na krátké a dlouhé, souhlásky na tvrdé, měkké a obojetné a zmiňuje se o dvojhláskách), poté zde najdeme pojednání o cizích slovech a rozdílu mezi -y/-i. Kromě hláskového systému je v lekci zaznamenána česká abeceda (tabulka je rozdělena na velká a malá tiskací písmena a názvy jednotlivých písmen, např. eň, ó, pé). Není opomenuta ani výslovnost hlásek d', t', ň, ě, znělých a neznělých souhlásek nebo přízvuk, což je část velmi důležitá, vezmeme-li v potaz, že je učebnice vytvořena na pozadí angličtiny²⁵. V poslední části se objevují základní pozdravy, základní fráze a důležité fráze používané ve třídě.

Studentům, kteří začínají češtinu jako cizí jazyk právě studovat, a před tím nikdy nepoužili žádnou jinou učebnici, a studentům, kteří chtějí mít celkový přehled o systému českého jazyka, je určena první lekce s názvem První den, kde je záměrně obsažena základní gramatika, tj. osobní zájmena a sloveso být, rod substantiv, ukazovací zájmeno ten, číslovka jeden, adjektiva, příslovce místa, otázky co?, kdo?, kde?, a přivlastňovací zájmena. Oproti tomu poslední 12. lekce s názvem Služby. Sport. U lékaře. slouží jako lekce opakovací, tudíž shrnuje, uceluje a opakuje se studenty poznatky získané v průběhu celého kurzu Communicative Czech Elementary Czech. V ostatních lekcích (2 – Seznámení, 3 – Nakupování, 4 – Město. Na poště. V bance., 5 – Hotel. Restaurace., 6 – Co jsi dělal včera?, 7 – Na návštěvě. Pozvání. Kino. Televize., 8 – Rodina. Najímání bytu., 9 – Cestujeme. Počasí. Roční období., 10 – Co si vezmeš na sebe? Oblečení., 11 – Nové zaměstnání. Životopis.) si cizinci postupně osvojí přítomný, minulý a budoucí čas českých sloves; rozkazovací způsob; slovesa chodit, jezdit, znát, vědět, umět; modální slovesa a slovesný vid; pády podstatných jmen v jednotném a množném čísle ženského, mužského životného a neživotného a středního rodu; pády osobních zájmen; přivlastňovací zájmeno svůj; neurčitá a záporná zájmena; zájmena každý, žádný a všichni; zvrtné zájmeno se; základní a řadové číslovky; shodu jmen a sloves po číslovce; tvoření příslovcí; příslovce míry; příslovce ještě/ještě ne, už/už ne;

²⁵ Přízvuk v anglickém jazyce je pohyblivý a znalost pravidel přízvučných slabik je zde stěžejní. Nesprávné užití přízvuku může v angličtině mimo jiného snadno zapříčinit změnu významu slova nebo záměnu slovního druhu.

otázky kde?, kam?, kolik je hodin? kdy?, jak dlouho?, jak často? nebo vyjadřování pocitů.

Všechny lekce mají jednotnou strukturu - na začátku najde student textovou část, kde se objevují souvislé texty nebo dialogy, ve kterých je možno najít nové gramatické jevy později vysvětlené v dané lekci, čímž je teorie uvedena do praxe. Za textem následují úkoly ověřující porozumění a procvičující samostatný jazykový projev. Důležité je, že každý text je vždy nahrán na audio CD, aby si ho student mohl současně se čtením i poslechnout. Gramatika v celé učebnici je prezentována v tabulkách a stručných přehledech a je rozdělena na sekce (A až D, podle počtu probíraných gramatických jevů). K příslušné gramatické sekci náleží cvičení. Jediné mínus vidím ve skutečnosti, že vysvětlované gramatické jevy nejsou zvýrazněny barevně pro lepší pochopení a zapamatování. Jediné zvýraznění spočívá v kontrastu tučné a normální písmo, nebo bílé písmo na šedém pozadí. Doplňující aktivity v závěru jednotlivých lekcí mají studentům umožnit rozvíjet svou tvořivost v oblasti komunikativních dovedností a upevnit osvojenou látku. Lekce obsahují dále část Čtení, rozvíjející schopnost práce s textem (texty je možné si poslechnout z nahrávky a cvičení k textům následně ověřují hlavně porozumění), část Poslech, kde se objevují úkoly psané zásadně v češtině především ve formě otázek k zodpovězení. Autorky v předmluvě podotýkají, že nahrávky obsahují i neznámou slovní zásobu a dosud neprobrané gramatické jevy, neboť se jedná o výběrovou aktivitu, v níž studenti mají být seznamováni se skutečným jazykem. Předposlední částí je tzv. Roleplay, která představuje, podobně jako slohové úkoly rozvíjející písemný projev, jednu z neaktivnějších částí celé učebnice. V rámci roleplay studenti často pracují ve skupinách, sehrávají různé scénky a situace, např. představování, objednávání jídla v restauraci apod. Konec lekcí uvádí výčet nových slov.

Učebnici a pracovní sešit prolínají různé typy cvičení, která mají upevňovat novou gramatiku, upevňovat a rozšiřovat slovní zásobu, ověřovat porozumění, motivovat k práci s jazykem, rozvíjet komunikativní dovednosti, umožnit aktivní využití znalostí atd. Prakticky jsou studenti vyzýváni k: ptejte se na podtržené výrazy, doplňte (vhodný tvar slovesa, předložku, správné tvary zájmen), dokončete (větu, příběh), spojte, vyberte (vhodné výrazy), pozorujte, ptejte se/tvořte otázky a odpovídejte, odpovězte podle vzoru, napište, řekněte jinak, ptejte se (svého partnera), převed'te, reagujte (podle vzoru) aj. Pracovní sešit s klíčem, který procvičuje gramatiku podle sekcí daných lekcí, navíc obsahuje test pokroků nebo konečný test pro kontrolu

správnosti osvojení znalostí. Vráťím-li se k učebnici, na jejím konci v příloze student najde klíč ke cvičením, přepis nahrávek, přehled české gramatiky, přehled české deklinace a česko-anglický souhrnný slovník. Přehled české gramatiky je psaný anglicky a obsahuje detailnější informace o gramatických jevech jednotlivých lekcí. Dovolím si ho však zhodnotit jako nepřehledný. Jedná se pouze o výčet jevů s příklady jdoucích jeden za druhým bez využití tabulek apod. Přehled české deklinace je naopak velmi pěkně zpracován. Najdeme v něm (v přehledných tabulkách) vyskloňovaná podstatná jména mužského životného a neživotného, ženského a středního rodu v jednotném i množném čísle, a dále pravidla pro skloňování přídavných jmen, ukazovacích, přivlastňovacích, osobních a tázacích (kdo, co) zájmen a deklinaci číslovek 2, 3, 4, 5.

Další velmi často zmiňovanou učebnicí je (New) Czech Step by Step od Lídy Holé. V sadě najdeme knihu pro studenty, cvičebnici, audio CD a doplňkové materiály pro studenty - Česká gramatika v kostce (2 laminované oboustranné čtvrtky plné různých přehledů), Internacionální slova v češtině, Jan Neruda: Povídky malostranské (pro středně pokročilé) a pro učitele – příručka k učebnici s názvem Teacher's Manual plná užitečných rad a aktivit navíc, Jazykové hry (celkem 22 her jako například šibenice, pexeso, bingo, kufr nebo slovní kopaná) a zajímavé nápady Co lze dělat s Povídkami malostranskými nebo Internacionálními slovy v češtině. Osobně pokládám za velmi výhodné, že všechny doplňkové materiály pro učitele jsou přístupné zdarma na adrese www.czechstepbystep.cz. Co se týče manuálu pro učitele, zájemci zde najdou metodickou část s nabídkou a popisem aktivit a různá schémata, v podobě doplňovacích cvičení, tabulek atd., která mohou být pro studenty namnožena. Příkladem může být Aktivita 4 z lekce 18. Popis pro učitele vypadá následovně: „**Aktivita 4:** Lze si zahrát na módního návrháře a jeho klienta a na základě dotazníku si navrhnout a namalovat nové oblečení. Schéma S18C.“ Pro studenta je navržena tabulka s otázkami, kam si jako módní návrhář zapisuje odpovědi svého klienta (Jakou barvu máte rád/ráda?, Jaký je váš oblíbený styl?, Kam budete oblečení nosit?, Máte rád/ráda barevné kontrasty nebo jemné tóny? aj.).

Na webových stránkách www.stepbystep.cz doktorka Lída Holá uveřejnila článek O hledání nových pojmů ve výuce češtiny pro cizince²⁶. Zde vysvětluje některé

²⁶ Celý článek je k dispozici na přesné webové adrese <http://www.czechstepbystep.cz/cz/prouc/csman/csman.htm>

postupy při tvorbě učebnice *New Czech Step by Step*. Jedním z nich jsou nové pojmy ve výuce češtiny jako cizího jazyka, které jsou dle její praxe vhodné pro studenty s nulovým lingvistickým vzděláním, nebo s potřebou češtiny hlavně pro komunikaci a potřebou rychle se naučit nový jazyk. Proto, aby učitel mohl vysvětlovat gramatické jevy oběma skupinám studentů jednoduše a hlavně mohl pojmenovat jevy, které v českém jazyce někdy ani pojmenovány nejsou, navrhla autorka učebnice pro určité situace nové pojmy. Jedním z nich je např.: majoritní/minoritní koncovka substantiv, jež vyplynul z potřeby pomoci studentům se správným určením gramatického rodu. Prakticky se jedná o to, aby byl cizinec schopen rozeznat podle základních znaků slova (maskulina často končí na souhlásku, feminina na –a, neutra na –o), o jaký rod se pravděpodobně jedná (hezká žena, tj. –a tedy předznamenává rod ženský apod.) a přizpůsobil tak slovu systém skloňování nebo shodu podmětu s přísudkem. S rozeznáváním rodu je mimo jiné úzce spojeno barevné kódování použité v celé publikaci a některých doplňkových materiálech. Ve své podstatě autorka označuje jednotlivé rody různými barvami, přičemž princip má svou logiku – modrá barva označuje rod mužský (pro maskulina životná se používá světle modrá a pro maskulina neživotná tmavě modrá), červená značí rod ženský a zelená rod střední. Paní Holá vychází ze studií odborné literatury, která uvádí, že až 80 procent lidí disponuje vizuální pamětí a pro takové je její metoda obrovským usnadněním studia²⁷. Nicméně pokud se tedy studenti učí slova dle barevného kódování a znají systém majoritních koncovek, mohou se učitelé při výkladu nových slov věnovat pouze podstatným jménům s minoritními koncovkami, a to je jistě značná výhoda.

Mezi další nově zavedené pojmy autorka řadí např.: ypsilon adjektiva/-í adjektiva, což nahrazuje termín tvrdá/měkká adjektiva; na-slova, tedy lokality a instituce, u kterých používáme předložku na (na poštu, na policii, na diskotéce, na koncertě apod.); dlouhá/krátká slovesa pohybu, tedy slovesa typu jít – chodit, jet – jezdit, nést – nosit apod. Veškeré uváděné termíny jsou, jak sama autorka uvádí, slovy do diskuse a slouží jako východisko k hledání nových řešení nebo naopak k jejich zavržení a k potvrzení řešení starých a osvědčených.

New Czech Step by Step je jazykovou mutací sepsanou na základech angličtiny a je možno ji ve společnosti SEVT včetně pracovního sešitu a audio CD zakoupit za 899

²⁷ Podrobnější informace o barevném kódování autorky lze nalézt v časopise *Čeština doma a ve světě*, katedra českého jazyka FF UK Praha, 2/1999, s. 135-7 nebo na webové stránce <http://www.czechstepbystep.cz/cz/prouc/csman/csman.htm>

Kč. V učebnici najdeme kromě 20 kapitol ještě stranu s nejčastějšími otázkami o češtině, kde autorka zodpovídá dotazy typu Proč mají Češi pády?, Proč nemá čeština členy? nebo Je čeština příbuzná s angličtinou?; klíč ke cvičením; prepisy audio nahrávek; 22 stran gramatických tabulek. Tabulky a přehledy se zabývají problematikou základních gramatických termínů, české abecedy (uvedena jsou malá tiskací písmena a jejich názvy), hláskového systému (dělí systém na krátké/dlouhé samohlásky, tvrdé/měkké/obojetné souhlásky), výslovnosti (p, t, k bez přídechu; i-í/y-ý; ú/ů; d', t', ň, ě a další hlásky, které se v angličtině běžně nevyskytují), českých jmen a oslovování, času a data, české historie, obecné češtiny, skloňování podstatných a přídavných jmen (všechny rody v singuláru a plurálu z hlediska spisovné a obecné češtiny), českých pádů, přivlastňovacích přídavných jmen, skloňování základních číslovek 2, 3, 4, 5 a tázácích/osobních zájmen (včetně zájmen jeden a všichni), historických změn v českém jazyce, druhou pozicí v české větě, směru a lokace, těžkých sloves, tvoření vidu, reflexivity v češtině (částice se a si), spojek a spojovacích výrazů a problematikou tzv. falešných kamarádů, což je mimochodem velmi ožehavé téma. Jedná se o záměnu významů slov, které jsou si v angličtině a češtině podobné nebo jsou identické, avšak se v obou jazycích jinak překládají, pro příklad uvádím několik dvojic „falešných kamarádů“ v následující tabulce:

anglické slovo	význam v AJ	české slovo	význam v ČJ
eventually	nakonec	eventuálně	možná
gymnasium	tělocvična	gymnázium	typ školy
host	hostitel	host	návštěvník
list	seznam	list	část stromu, list papíru, tzn. stránka
pasta	těstoviny	pasta	hmota sloužící k čištění (zubů, bot)
plot	zápletka	plot	ohraničení prostoru
police	policie	police	např. deska připevněná ke zdi
relative	příbuzný	relativní	ne absolutní
serious	vážný	seriózní	důvěryhodný
sympathetic	soucíťící, soucitný	sympatický	milý, přátelský

New Czech Step by Step je přehledná, praktická a komunikativní učebnice plná textů, dialogů, fotografií, ilustrací a veselých barevných i černobílých specifických obrázků. Je určena pro kolektivní i individuální výuku, používá již zmíněné barevné kódování textu, věnuje velkou pozornost slovesům a předložkám. Každá lekce má svou úvodní stranu, ze které se student dozví, co se naučí. Cíle lekce jsou uvedeny v angličtině. Na začátku najdeme spíše procvičovací fráze, cvičení na sehrávání různých životních situací a další podobné zahřívací aktivity. V polovině lekce se objevuje gramatika, jejíž výhodou je její přehlednost dosažená díky barvám a tabulkám. Každý gramatický okruh je uveden na nové straně velkým českým a anglickým nadpisem. Gramatika je vždy vysvětlena v angličtině, přičemž někdy je přidán i český výklad nebo obrázky a většinou české příklady. Důležitá jsou i různá cvičení, která každý výklad provázejí (setkáme se s pestrými škálami zadání v češtině: poslouchejte, pamatujte si, čtěte, vysvětlete, řekněte, doplňte, přeložte, pozorujte, tvořte, opravte, reagujte, napište, označte, spojte, diskutujte, najděte, dokončete, seřadte, ptejte se, sestavte, hádejte, odpovídejte, opakujte, představte si, změňte). V jednotlivých lekcích dále najdeme text, který je často spojen s poslechem, téma ke konverzaci a nakonec česko-anglický výčet nových slovíček. Pracovní sešit je zpracován v obdobném duchu, s tím rozdílem, že je celý černobílý a celý v češtině. Nicméně je stejně nápaditý jako učebnice, plný veselých obrázků, obsahuje klíč k aktivitám a věnuje se procvičení gramatických jevů podle obsahu lekcí (obsah jednotlivých lekcí uvádím v následující tabulce):

Téma	Gramatika	Slovíčka
1. Jídlo	Sloveso být	Jídlo
2. Lidé okolo nás	Gramatický rod	Rodina
3. Každodenní program	Čas Slovesné tvary Slovesa	Základní slovesa
4. Orientace	Tvary instrumentálu singuláru	Lokality (dům, divadlo...)
5. V restauraci	Akuzativ singuláru	Menu
6. Známé osobnosti	Minulý čas	Národnosti a země
7. Inzeráty	Slovesa + přímý předmět Neurčitá a záporná zájmena Negace	Byt a nábytek

8. Volný čas	Budoucí čas	Sporty a koníčky
9. Lidské tělo	Akuzativ a nominativ plurálu Výrazy typu bolí mě, zajímá mě, těší mě	Lidské tělo
10. Cestování	Předložky + genitiv	Cestování
11. Vaření	Přivlastňovací a partitivní genitiv	Vaření
12. Domácí práce	Vid Budoucí čas dokonavých sloves	Domácí práce
13. Dotazování se na cestu.	Předpony Dlouhá a krátká slovesa pohybu (jezdit – jet, chodit – jít)	Zeměpisné názvy (bažina, jezero, oceán, poušť, svět, země, údolí...)
14. Životopis	Lokál singuláru Předložka o	Životopis (brát si, důchod, promovat, stěhovat se...)
15. Co když	Podmínkové věty (Kdyby..., Měl bys...)	Osobnost
16. Počasí	Stupňování přídavných jmen Přídavná jména vs. příslovce	Počasí
17. Komunikace	Dativ singuláru	E-maily, dopisy, SMS
18. Oblékání	Výrazy typu je mi (zima), chutná mi (maso), sluší mi (červená)	Oblékání
19. Vztahy	Instrumentál singuláru Předložka s	Vztahy (být vdaná, seznámit se, oženit se...)
20. Příkazy	Vokativ singuláru Rozkazovací způsob	Příkazy

New Czech Step by Step je prostředkem zábavné formy učení se jazyku, která díky mnoha lekcím a dalším doplňkovým materiálům studenty dovede až k prahové úrovni (B1) Společného evropského referenčního rámce pro jazyky, resp. Referenčního rámce pro češtinu jako cizí jazyk.

Třetí publikací, kterou bych chtěla zahrnout do této kapitoly, je Chcete mluvit česky?, tvořící sadu s pracovním sešitem a 4 audio CD. Přes společnost SEVT lze tuto sadu nakoupit za 1267 Kč. V porovnání s předešlými dvěma učebnicemi není Chcete mluvit česky? (psaná rovněž na základech angličtiny) podle mého názoru ani komunikativní, ani přehledná a jednoduchá, ani veselá a studenty nemotivuje k tvůrčí

činnosti. V 15. lekcích se objevují nudná, co do formy a obsahu stále stejná cvičení, krátké nebo žádné texty a žádné obrázky.

Mluvnický obsah lekcí je následující:

- Lekce 1 – osobní zájmena, sloveso být, negace, otázky Co je to?/Kdo je to?/Co je tam?/Kde je...?, příslovce místa, ukazovací zájmena ten/ta/to, gramatický rod podstatných jmen, 1. pád jednotného čísla podstatných jmen, tvrdá a měkká přídavná jména, číslovka 1, základní české fráze
- Lekce 2 – 6. pád, přítomný čas (konjugace českých sloves typu –uju), sloveso mít, 4. pád jednotného čísla, 1. a 4. pád singuláru přivlastňovacích zájmen - Lekce 3 – číslovky 1 až 100, otázky Kdy?/V kolik hodin?/Jak dlouho?, přítomný čas (konjugace českých sloves typu –ím, -u), slovesa jet a jít, infinitiv, vzratná zájmena se a si, osobní zájmena ve 4. pádu singuláru, předložky se 4. pádem
- Lekce 4 – dny v týdnu, slovesný vid, budoucí čas a slovesa jít/jet, 2. pád singuláru podstatných jmen, modální slovesa, 7. pád, ani - ani
- Lekce 5 – číslovky 21 až 1000, předložka na se 4. pádem, předložky s 2. pádem, příslovce místa, slovesa znát/vědět/dozvědět se, neurčitá a záporná zájmena, budoucí čas dokonavých sloves
- Lekce 6 – číslovky od 1000 výš, přivlastňovací zájmeno svůj, 1. a 4. pád plurálu rodu mužského životného a neživotného/ženského/středního, budoucí čas slovesa být, budoucí čas nedokonavých sloves, spojka když, předložka za se 4. pádem
- Lekce 7 – osobní zájmena ve 3. pádě, slovesa se 3. pádem, 3. pád jednotného čísla podstatných jmen/přídavných jmen/zájmen, předložky se 3. pádem, minulý čas, věty s vyjádřeným a nevyjádřeným podmíněním
- Lekce 8 – podmínkové věty, 2. pád jednotného čísla podstatných jmen/přídavných jmen/zájmen, předložky s 2. pádem, slovesa s 2. pádem, stupňování přídavných jmen a příslovcí
- Lekce 9 – 2. pád množného čísla, osobní zájmena v 2. pádě, podmiňovací způsob
- Lekce 10 – 7. pád jednotného čísla, předložky se 7. pádem, slovesa pohybu chodit-jít/jezdit-jet a další, řadové číslovky, otázky Kolik je hodin?/Kdy?/Jak dlouho?/Jak často?/Kolikátého je dnes?, měsíce
- Lekce 11 – rozkazovací způsob, záporný rozkazovací způsob, 5. pád (oslovení), osobní zájmena v 7. pádě
- Lekce 12 – předpony u sloves pohybu, 6. pád jednotného čísla, předložky se 6. pádem, osobní zájmena v 6. pádě

- Lekce 13 – 6. pád množného čísla, statická a dynamická slovesa, spojka aby, příslovce času

- Lekce 14 – skloňování číslovek 1/2/3/4/5/několik, skloňování zájmen všichni/všechno, porovnávání V kolik hodin?, časové spojky

- Lekce 15 – skloňování podstatných jmen kolega/centrum/muzeum, podmínkové věty, obecná čeština

Je patrné, že gramatika prezentovaná v jednotlivých lekcích nemá zcela jasný řád, nehledě na to, že do patnácti lekcí je doslova nahuštěno více než dost různých mluvnických jevů. Vezmu-li v potaz, že každá lekce začíná seznamem slovní zásoby, a poté jsou jeden po druhém prezentovány v obsahu uvedené gramatické struktury následované nedostatečným množstvím stejnorodých cvičení (doplňte, napište, vyberte, přeložte, tvořte, spojte, dokončete) zabývajících se spíše psanou stránkou jazyka, nemohu jinak než zhodnotit tuto učebnici jako značně náročnou. O nedostatku komunikativní interakce, což jsem zmiňovala výše, svědčí fakt, že jediná mluvnická cvičení (vypravujte, tvořte dialogy, popište obrázek, odpovězte) jsou zařazena na konec lekce a neobjevují se, jako u předchozích dvou učebnic, pravidelně v průběhu celé lekce. Konverzace typu u lékaře, v restauraci apod. jsou rovněž v důsledku aktivitami nepodporujícími komunikativnost, protože jsou pouze vypsány ve formě dialogu nebo frází a po přečtení se s nimi většinou dále nepracuje. Jistým způsobem avšak komunikativní funkci splňují cvičení v pracovním sešitu, kde se kromě psaných aktivit týkajících se gramatiky jednotlivých lekcí a čtení objevují individuální nebo skupinové mluvní úkoly, dialogy, a různé hry. Najdeme zde texty, mapy, tabulky, obrázky, nápisy, doplňovačky, ale i změny v grafické úpravě včetně typů písma. Dalo by se tedy říci, že pracovní sešit je celkově veselejší a pro studenty zábavnější než učebnice.

Není správné hodnotit jakoukoli věc pouze ze stránky negativní, a proto jsem se snažila na Chcete mluvit česky? najít i pozitiva. Shledávám je hlavně v tzv. Úvodu do fonetiky, v Úvodní lekci, v kapitole Co říkáme, v části Veřejné nápisy a v gramatických tabulkách. Úvod do fonetiky pojednává za prvé o českém hláskovém systému a dělí ho na krátké/dlouhé samohlásky, dvojhlásky a tvrdé/měkké/neutrální (běžně uváděné jako obojetné) souhlásky; za druhé o české abecedě v podobě malých tiskacích písmen, včetně háčků, čárek nebo kroužku nad u, a jejich názvů; za třetí o výslovnosti i/y, ě/ř/ň/ě a dalších písmen s háčky; za čtvrté o přízvuku; za páté o spodobě a asimilaci. Následují cvičení v podobě výčtu slov k přečtení, přičemž je vždy kladen důraz na

určité písmeno nebo kombinaci písmen, např.: h – ch - pohyby – pochyby, sluhu – sluchu, míhat – míchat, hlad – chlad, huť – chuť, hodí – chodí apod.

Kapitola Co říkáme obsahuje výčet mnoha prakticky využitelných témat, pod kterými se dále skrývají užitečné fráze, pro představu uvádím některá témata: zdravíme, oslovujeme, přejeme, (ne)souhlasíme, představujeme se, nerozumím, omyl, překvapení, protestujeme, pochyby aj. Kapitola Veřejné nápisy cizincům velmi nápaditě pomáhá orientovat se v rozmanitých nápisech, se kterými se mohou reálně setkat např. na nádraží, na koupališti, v přírodě, v potravinách nebo na informačních tabulích. Seznamuje je s nápisy POKLADNA, VSTUP ZAKÁZÁN, POZOR STŮJ, KOUŘENÍ ZAKÁZÁNO, NEDOTÝKEJTE SE, POZOR SCHOD, OBSAZENO, ZAVŘENO, OTEVŘENO atd., přičemž každý bude souhlasit, že v některých případech je znalost podobných nápisů může ochránit před vznikem nepříjemných nebo dokonce životu nebezpečných situací.

Gramatika v tabulkách se zabývá deklinací, slovesy a předložkami. Deklinace je rozdělena na skloňování podstatných a přídavných jmen v jednotném i množném čísle ve všech rodech (uvedeny jsou i výjimky deklinace u slov typu předseda, kolega, zvíře, děvče nebo slov končících na –um). Dále je nastíněna problematika skloňování zájmen osobních, zvratných, přivlastňovacích, ukazovacích a zájmen kdo, co, všechno nebo problematika deklinace číslovek zahrnující i obtížnější dva/dvě či zbytky duálu u slov ruce, nohy apod. Část o slovesech mimo jiné pojednává např. o vidu dokonavém a nedokonavém, nepravidelných slovesech, infinitivu, přítomném/minulém/budoucím čase, podmiňovacím/rozkazovacím způsobu; stejně tak je možno zde najít přehled obtížnějších sloves. V předložkách, tedy v poslední oblasti gramatických tabulek, je zajímavý okruh s názvem Předložky vyjadřující jeden pád. Místo podrobnějšího vysvětlení uvádím ukázkou: Genitiv – bez, od, do, z/ze, u, vedle, blízko, kolem, okolo, podle, pomocí, během, kromě, včetně, místo

Dativ – k/ke, proti/naproti, díky, kvůli, vůči

Akusativ – pro, přes, mimo, skrz, ob

Lokál – při

Instrumentál – s/se

Na úplném konci učebnice najdeme klíč ke cvičením, česko-anglický slovník, seznam zkratk a tři černobílé obrázky, které by měly být využity k popisu.

Poslední publikací, kterou v této kapitole zmíním, bude Čeština pro cizince od Karly Hronové a Milady Turzíkovej. Ve společnosti SEVT je sice možno učebnici zakoupit za pouhých 469 Kč, nicméně oproti ostatním výše zmíněných knihám k této nelze zakoupit žádné další části do sady, např.: pracovní sešit apod. V celku se podle mého názoru jedná o příliš odbornou učebnici s minimálním počtem cvičení jak k textům, tak ke gramatickým jevům. Vzhledem k náročnosti mluvnice je potřeba doplňovat výuku dalšími materiály a vyučující by měl disponovat velkou představivostí a kreativitou. V krátkých lekcích je někdy až příliš gramatiky a vše se jeví jakoby nahuštěné na sobě. Avšak přečteme-li si úvod, zjistíme, že v něm autorky vysvětlují důvod složité koncepce knihy. Podle nich je kniha určena výuce cizinců v prvním semestru jejich roční jazykové a odborné přípravy ke studiu na českých vysokých školách, přičemž bylo počítáno s přípravou v patnácti vyučovacích týdnech a intenzivní výukou češtiny v počtu 25 vyučovacích hodin. Pro první oddíl, tj. lekce 0 – 17 je vymezena doba třech, v druhém oddílu, tj. lekce 18 - 25 dvou vyučovacích dnů.

Koncepce lekcí je jednotná. Na začátku každé lekce se nachází barevný obrázek vztahující se k textu (obrázky ovšem v druhém oddílu, tedy počínaje lekcí 18, mizí). Za textem následují gramatické části značené velkými písmeny abecedy, za každou částí má student možnost procvičit si novou teorii v praxi. Počet mluvnických částí kolísá od A do F, nicméně nejčastěji jsou 4 (A, B, C, D). Dále se objevují souhrnná cvičení, která opakují gramatiku všech částí a nakonec je uveden seznam nové slovní zásoby. Cvičení jsou uvedena pokyny tvořte (věty), doplňte (správný tvar, vhodná slova, věty), změňte podle vzoru, odpovídejte, poslouchajte a opakujte, rozhovor (reprodukovat, sestavit). Novinkou oproti ostatním třem výše uvedeným učebnicím je diktát.

Obsah učebnice tvoří 26 lekcí. Nejprve jsou cizinci v úvodní lekci seznámeni s českým hláskovým systémem (samohlásky krátké a dlouhé; dvojhlásky; souhlásky tvrdé, měkké a obojetné); výslovností a pravopisem. Jako jediná ze všech porovnávaných tato učebnice uvádí abecedu ve formě tiskací malé a velké písmeno, psací malé a velké písmeno a název. Následuje 25 lekcí, jako např.: Město-ulice, Škola a kolej, Pracovní den, Na návštěvě, Na nástupišti, Pojedeme na výlet, Nakupujeme, V jídelně, V restauraci, Jsem nemocný, Sport, 17. listopad, Pošta, Tomáš telefonuje, Studium, Kulturní život, Průmysl, Zemědělství, Životní úroveň, Evropa ve 20. století, Problémy rozvojových zemí, Moderní doba a životní prostředí, Lékařská péče, Zákony a zákonitosti. Lekce 8, 17 a 25 jsou opakovací.

Gramatika jednotlivých lekcí postupně probírá rod podstatných jmen a typy české deklinace; nepravidelné množné číslo (lidi, přátelé, rodiče, děti); nesklonná substantiva; slovesná substantiva; pádový systém v singuláru i plurálu; přítomný, minulý a budoucí čas; zvrtná slovesa; vid; infinitiv; modální slovesa; rozkazovací způsob; trpný rod; osobní zájmena ve všech pádech; přivlastňovací zájmena; zájmeno svůj; zvrtná zájmena se a si; zájmena negativní a neurčitá; adjektiva měkká, tvrdá nebo přivlastňovací; (ne)pravidelné stupňování přídavných jmen; základní a řadové číslovky; číslovky typu *jednadvacet*; předložky se 4. pádem, 6. pádem; (ne)pravidelné stupňování příslovcí; příslovce místa a času; podmět věty; otázka; vyjádření data; věty s nevyjádřeným podmětem; zkratky a zkracování slov.

Na konci učebnice najdeme Přehled české deklinace a konjugace. Přehledy se zabývají deklinací podstatných jmen všech rodů v jednotném i množném čísle, deklinací přídavných jmen měkkých a tvrdých, deklinací osobních zájmen a zájmen všichni, všechen, náš, ten, deklinací číslovek, konjugací sloves typu –ám (dávám), –ím (prosím, vidím), –u (čtu, obléknu), –ji/-ju (myji), –uji/-uju (kupuji). Studentům je dále k dispozici přehled obtížnějších a nepravidelných sloves nebo nástin problematiky –t, –l, a –n infinitivu (dávat, dával, dáván). Po přehledech následuje klíč k jednotlivým cvičením, česko-anglicko-francouzsko-španělský slovník, pomocný terminologický slovník a úvodní audioorální kurs češtiny + gramatická cvičení, klíč a fonetická cvičení. Samy autorky popisují v úvodu audioorální kurz jako učební materiál pro deset úvodních vyučovacích dnů studia v rozsahu pěti vyučovacích hodin denně, přičemž učivo je soustředěno v pěti dvoudenních lekcích, které zahrnují tematické okruhy Třída, Pokoj, Rodina, Jídelna, Město – ulice a základní fráze potřebné pro komunikaci v každodenním životě. Za hlavní složku je pokládán fonetický výcvik, kdy je procvičováno obzvláště správný přízvuk, dodržování počtu slabik a melodie otázky zjišťovací, obtížnější hlásky, délka samohlásek, správná výslovnost souhláskových skupin a nezvyklých hláskových spojení. Z gramatického hlediska by pak měli studenti získat základní poznatky o výstavbě české věty a vytvořit si představy o gramatických principech češtiny.

Závěrem uvedu stručné shrnutí. Z charakteristiky všech učebnic vyplývá, že první dvě publikace včetně pracovních sešitů a dalších doplňkových materiálů jsou zaměřeny komunikativně. Druhé dvě knihy se zabývají spíše zvládnutím gramatických jevů. Nejsložitější učebnicí se mi jeví poslední uvedená, tedy Čeština pro cizince a nejméně sympatickou bych zvolila Chcete mluvit česky?. Různé jazykové mutace

Chcete mluvit česky?, např.: zpracování na pozadí angličtiny, němčiny, francouzštiny, ruštiny, ukrajinštiny, polštiny, italštiny atd. na jednu stranu oslovují širší škálu národností než ostatní na trhu dostupné učebnice, nicméně bych se odhodlala tvrdit, že právě tento fakt z Chcete mluvit česky? vytváří povrchově zpracovanou knihu a ubírá jí na kvalitě. Pokud bych měla možnost umístit všechny čtyři učebnice z této kapitoly na stupnici od 1 do 4, na první místo bych zařadila New Czech Step by Step pro své moderní, veselé, inovativní pojetí a pro svou pestrost doplňkových materiálů a aktivit. Druhé místo bych udělila Communicative Czech pro svůj bezkonkurenční komunikativní výukový přístup. Na třetí pozici by se umístila Češtinu pro cizince a na poslední pozici by skončila Chcete mluvit česky?, jejíž dalším mínusem je například vysoká pořizovací cena.

4. ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo poskytnout ucelený obraz o češtině a pojednat o současné situaci vznikající v souvislosti s češtinou jako cizím jazykem. Mým záměrem bylo rozšířit poznatky z teoretické části, kterými bylo shrnuto aktuální společenské a politické dění, a které čtenářům nabídly cenné odkazy pro práci s češtinou jako cizím jazykem, o výsledky z výzkumu v terénu.

Obě části práce dokazují, že u veřejnosti, odborníků i vládních institucí roste každým rokem o problematiku češtiny jako cizího jazyka zájem. Celá praktická část poukazuje na fakt, že do České republiky putuje ročně hlavně z pracovních, rodinných a studijních důvodů nespočet cizinců z rozmanitých zemí světa. Zaměstnány jsou tak jazykové školy po celé ČR, ale i instituce v zahraničí, kde si mohou své obzory rozšířit nejen učitelé z českých řad, ale i studenti českého nebo nečeského původu. Nejprůnosnější oblastí celé práce však byla podle mého názoru kapitola 3.3 Průzkum mezi cizinci, jejich náhled na český jazyk a jejich dovednosti. Dozvěděli jsme se z ní spoustu cenných připomínek přímo od samotných cizinců. Vzhledem k rozdílu věku, národnosti či délce pobytu zde byla zhodnocena náročnost českého jazyka a využití češtiny v praxi, vyjmenovány byly různé výukové materiály a hlavně problémy vznikající v průběhu studia. A právě toto by mělo podnítit všechny zainteresované vyučující k zaměření se na uvedené problémové oblasti a k zefektivnění výukových postupů.

Pevně doufám, že tato diplomová práce nakonec naplnila úvodní očekávání a splnila svůj cíl a poslouží cizincům či jejich „průvodcům“ v nové zemi tak, že jim pomůže snáze nalézt potřebné, zato ale těžko dostupné informace nebo je nasměruje na správná místa. Přeji si, aby má práce posloužila i stávajícím a budoucím učitelům, a to nejen jako zdroj inspirace a základních odkazů nebo zdroj jejich motivace, ale aby pro ně byla zároveň i podnětem ke zpracování nových učebnic, nových odborných publikací a nových metodických příruček, kterých je velký nedostatek, a které jsou v oblasti češtiny pro cizince čím dál tím více potřebné.

5. BIBLIOGRAFIE

1. Monografické publikace

1.1 kapitola Společný evropský referenční rámec pro jazyky

ADAMOVIČOVÁ, A. – BISCHOFOVÁ, J. – CVEJNOVÁ, J. – GLADKOVA, H. – HASIL, J. – HRDLIČKA, M. – MAREŠ, P. – NEKVAPIL, J. – PALKOVÁ, Z. – ŠÁRA, M. – HOLUB, J. *Čeština jako cizí jazyk: Úroveň B2*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, TAURIS, 2005.

BIDLAS, Vladimír – CONFORTIOVÁ, Helena – TURZÍKOVÁ, Milada – ČADSKÁ, Milada. *Čeština jako cizí jazyk: Úroveň A2*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, TAURIS, 2005.

LÍNEK, Josef – VLASÁKOVÁ, Kateřina – HÁDKOVÁ, Marie. *Čeština jako cizí jazyk: Úroveň A1*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, TAURIS, 2005.

LÍNKOVÁ, Jana - IVANOVÁ, Jaroslava - LENOCHOVÁ, Alena - ŠIMÁČKOVÁ, Šárka. *Společný evropský referenční rámec pro jazyky: Učení vyučování a hodnocení*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. ISBN 80-2440-404-4.

1.2 kapitola Manuál pro učitele českého jazyka pro cizince bez znalosti latinky

ČEMUSOVÁ, Jana – DOLEČKOVÁ, Petra - ŠTINDLOVÁ, Barbora – ŠTINDL, Ondřej. *Manuál pro učitele českého jazyka pro cizince bez znalosti latinky*. Praha: Varianty, 2004.

ČEMUSOVÁ, DOLEČKOVÁ, Petra - Jana – ŠTINDLOVÁ, Barbora – ŠTINDL, Ondřej. *Manuál pro učitele českého jazyka pro cizince bez znalosti latinky: Handouty*. Praha: Varianty, 2004.

MATULA, Ondřej - ČEMUSOVÁ, Jana - HRDLIČKA, Milan - ŠTINDLOVÁ, Barbora. *Český den: učebnice*. Praha: Varianty, 2007.

MATULA, Ondřej - ČEMUSOVÁ, Jana - HRDLIČKA, Milan - ŠTINDLOVÁ, Barbora. *Český den: manuál pro učitele*. Praha: Varianty, 2007.

1.3 kapitola Popis a porovnání nejčastěji zmíněných učebnic

HOLÁ, Lída. *New Czech Step by Step: učebnice, pracovní sešit*. Praha: Akropolis, 2005. ISBN 80-8690-307-9.

HRONOVÁ, Karla - TURZÍKOVÁ, Milada. *Čeština pro cizince*. Plzeň: Fraus, 1998. ISBN 80-7238-028-1.

REMEDIOSOVÁ, Helena - ČECHOVÁ, Elga. *Chcete mluvit česky? Do you want to speak Czech?: učebnice*. Liberec: Harry Putz, 2005. ISBN 80-8672-704-1.

REMEDIOSOVÁ, Helena - ČECHOVÁ, Elga. *Chcete mluvit česky? Do you want to speak Czech?: pracovní sešit*. Liberec: Harry Putz, 2006. ISBN 80-8672-707-6.

REŠKOVÁ, Ivana - PINTAROVÁ, Magdalena. *Communicative Czech - Elementary Czech: učebnice*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-9019-472-9.

REŠKOVÁ, Ivana. *Communicative Czech – Elementary Czech: pracovní sešit*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-2460-574-0.

1.4 ostatní

BENEŠ, Eduard a kol. *Metodika cizích jazyků*. Praha: SPN, 1971.

HENDRICH, Josef a kol. *Didaktika cizích jazyků*. Praha: SPN, 1988.

HLAVSA, Zdeněk a kol. *Akademická pravidla českého pravopisu*. Praha: Academia, 1993. ISBN 80-200-0475-0.

HRDLIČKA, Milan. *Cizí jazyk čeština (Czech as a foreign language)*. Praha: ISV, 2002. ISBN 80-85866-98-6.

KARLÍK, Petr - NEKULA, Marek - RUSÍNOVÁ, Zdenka. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-134-4.

ŘEŠETKA, Miroslav a kol. *Anglicko-český Česko-anglický slovník*. Olomouc: Fin Publishing, 2001. ISBN 80-8600-269-1.

2. Elektronické zdroje

2.1 kapitola Čeština

URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/S%C3%A1mova_%C5%99%C3%AD%C5%A1e>
[cit. 2008-12-27]

URL:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Velkomoravsk%C3%A1_%C5%99%C3%AD%C5%A1e>
[cit. 2008-12-27]

URL: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Staroslov%C4%9Bn%C5%A1tina>>
[cit. 2008-12-27]

URL: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Cyrilice>> [cit. 2008-12-27]

URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Hovorov%C3%A1_%C4%8De%C5%A1tina>
[cit. 2008-12-27]

URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Obecn%C3%A1_%C4%8De%C5%A1tina>
[cit. 2008-12-27]

URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Spisovn%C3%A1_%C4%8De%C5%A1tina>
[cit. 2008-12-27]

URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Variety_%C4%8De%C5%A1tiny>
[cit. 2008-12-27]

2.2 kapitola MŠMT pomáhá v zahraničí krajanům

URL: <<http://www.msmt.cz/>> [cit. 2008-10-13]
URL: <<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy>> [cit. 2008-10-13]
URL: <<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/cesky-jazyk-v-zahranici>> [cit. 2008-10-13]
URL: <<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/pomoc-krajanum-1>> [cit. 2008-10-13]
URL: <<http://www2.dzs.cz/so/krajani.htm>> [cit. 2008-10-13]
URL: <<http://www2.dzs.cz/scripts/detail.asp?id=30>> [cit. 2008-10-13]
URL: <<http://www2.dzs.cz/scripts/detail.asp?id=31>> [cit. 2008-10-13]
URL: <<http://www2.dzs.cz/scripts/detail.asp?id=32>> [cit. 2008-10-13]
URL: <<http://www2.dzs.cz/scripts/detail.asp?id=33>> [cit. 2008-10-13]
URL: <http://www.dzs.cz/index.php?a=view-project-folder&project_folder_id=319&> [cit. 2008-10-13]
URL: <<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/podpora-vyuky-ceskeho-jazyka-a-literatury-v-zahranici>> [cit. 2008-10-13]

2.3 kapitola Společný evropský referenční rámec pro jazyky

URL: <<http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/referencni-urovne-pro-cestinu-jako-cizi-jazyk>> [cit. 2008-09-23]

2.4 kapitola Možnosti a povinnosti cizinců v rámci studia češtiny jako cizího jazyka

URL: <<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=31754>> [cit. 2008-02-22]
URL: <<http://www.novinky.cz/clanek/133439-zkouska-z-cestiny-umozni-cizincum-studovat-v-cr-i-ziskat-trvaly-pobyt.html>> [cit. 2008-02-24]
URL: <<http://www.scio.cz/skoly/vs/vyuzitinsz.asp>> [cit. 2008-02-24]
URL: <<http://www.novinky.cz/clanek/133892-cizinci-by-meli-skladat-povinne-zkousky-z-cestiny.html>> [cit. 2008-04-24]
URL: <<http://www.msmt.cz/pro-novinare/cestina-pro-cizince>> [cit. 2008-11-04]
URL: <<http://www.sevt.cz/o-sevtu/o-spolecnosti.html>> [cit. 2009-01-04]
URL: <<http://www.czechembassy.org/servis/Soubor.asp?ID=11910>> [cit. 2009-01-04]
URL: <<http://www.ff.jcu.cz/structure/departments/ub/cpc.php>> [cit. 2009-01-04]

2.5 kapitola Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka

URL: <<http://www.auccj.cz/>> [cit. 2008-10-01]
URL: <<http://www.jazyky.com/content/view/549/47/>> [cit. 2008-10-01]
URL: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/ELearning>> [cit. 2008-10-01]
URL: <archiv.ucl.cas.cz> [cit. 2008-10-01]
URL: <www.migraceonline.cz> [cit. 2008-10-01]
URL: <www.inspiracebrno.cz> [cit. 2008-10-01]
URL: <www.czech-language.cz> [cit. 2008-10-01]
URL: <www.bohemistika.cz> [cit. 2008-10-01]

2.6 kapitola Výuka českého jazyka na univerzitách ve Velké Británii a USA

URL: <<http://www.obecprekladatelu.cz/P/PoldaufIvan.htm>> [cit. 2008-10-20]
URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Ivan_Poldauf> [cit. 2008-10-20]

URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Fronek> [cit. 2008-10-20]

2.7 kapitola Manuál pro učitele českého jazyka pro cizince bez znalosti latinky

URL: <<http://www.portaljazyku.cz/e-learning/vyukove-materialy/materialy-ke-studiu-cestiny-pro-cizince.html>> [cit. 2008-12-29]

URL: <<http://www.varianty.cz/download/doc/stats/kurz.pdf>> [cit. 2008-12-29]

URL: <<http://www.varianty.cz/download/doc/stats/complete.pdf>> [cit. 2008-12-29]

URL: <http://www.varianty.cz/download/doc/stats/Cesky%20den_ucebnice.pdf> [cit. 2008-12-29]

URL: <http://www.varianty.cz/download/doc/stats/Cesky%20den_manual.pdf> [cit. 2008-12-29]

2.8 kapitola Popis a porovnání nejčastěji zmíněných učebnic

URL: <<http://www.czechstepbystep.cz/cz/prouc/csman/csman.htm>> [cit. 2009-03-02]

URL: <<http://www.stepbystep.cz>> [cit. 2009-03-02]

2.9 ostatní

URL: <<http://www.cas.cz/>> [cit. 2009-01-24]

URL: <<http://www.ujc.cas.cz/oddeleni/index.php?page=index>> [cit. 2009-03-03]

URL: <<http://prirucka.ujc.cas.cz/>> [cit. 2009-03-07]

3. Seriálové publikace

3.1 kapitola Průzkum mezi cizinci, jejich náhled na český jazyk a jejich dovednosti

HLÍNOVÁ, Kateřina. *Vnímání češtiny a českého prostředí cizojazyčnými mluvčími*. Češtinář č.3, 18/2007-2008, s. 73-87.

3.2 kapitola Popis a porovnání nejčastěji zmíněných učebnic

HOLÁ, Lída. *Dá se číst čeština odzadu?*. Čeština doma a ve světě. Katedra českého jazyka FF UK Praha, únor 1999, s. 135-137.

6. PŘÍLOHY

6.1 VZOROVÁ ŽÁDOST O SPOLUPRÁCI

Dobrý den, jsem studentkou Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích obor anglický jazyk – český jazyk a obracím se na Vás s prosbou o spolupráci v poskytnutí informací, které využiji při psaní své diplomové práce s názvem K problematice češtiny jako cizího jazyka.

Odpovězte prosím na následující otázky.

- Setkali jste se v praxi na Vaší jazykové škole s výukou českého jazyka pro cizince?
- Probíhá u Vás v současné době výuka českého jazyka pro cizince?
- Pokud v minulosti u Vás výuka češtiny pro cizince probíhala nebo v současné době probíhá, podle kterých učebnic či jiných výukových příruček hodiny vedete a připravujete?
- Jak jsou (byly) jednotlivé hodiny koncipovány? Na jakou stránku jazyka se spíše zaměřujete?
- Jaké národnosti jsou (byli) cizinci, které český jazyk vyučujete (jste vyučovali)?
- S jakými problémy jste se ve výuce setkali (co činí cizincům největší potíže; co cizincům jde naopak nejlépe apod.)?
- Jaké mají cizinci výsledky a jaké je popřípadě využití naučeného jazyka v praxi?
- Jak dlouho průměrně trvá, než je cizinec schopen naučené jazykové znalosti využít v praxi?
- Jakou formou jsou cizinci vyučováni (individuálně, ve skupinkách apod.) ?

Srdečně Vás žádám o Vaši spolupráci na tomto projektu, i když vím, že bude Vaše odpověď vyžadovat, abyste jí věnovali Váš čas. Pokud byste měli další kontakty, na které se mohu obrátit či jiné doplňující informace, které by mi mohly pomoci, neváhejte mi je připsat do Vaší odpovědi.

Děkuji,

S pozdravem a přáním úspěšného dne

Tereza Kozlová

6.2 DOTAZNÍK K PROBLEMATICE ČEŠTINY JAKO CIZÍHO JAZYKA

Dobrý den, jsem studentkou Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích obor anglický jazyk – český jazyk a obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku, který poslouží pro praktickou část mé diplomové práce.

Dotazník je anonymní a obsahuje celkem 16 otázek. Jeho vyplnění Vám potrvá nanejvýš 15 minut. Své odpovědi zřetelně označte nebo vypište slovy, případně čísla.

Děkuji za Vaši ochotu, Tereza Kozlová

1. Pohlaví:

- a) muž b) žena

2. Věk:

3. Národnost:

- a) britská b) americká c) německá d) rakouská
e) polská f) maďarská g) ukrajinská h) ruská
i) vietnamská j) jiná (uveďte

jaká).....

4. Jak dlouho už žijete v České Republice?

- a) 0 – 1 rok b) 1 – 3 roky c) 3 – 5 let d) 5 – 10 let
e) 10 – 15 let f) 15 – 20 let g) 20 a více

5. Vaše znalost českého jazyka je:

a) psaná forma:

1 – výborná 2 – chvalitebná 3 – dobrá 4 – dostatečná 5 – nedostatečná

b) čtená forma:

1 – výborná 2 – chvalitebná 3 – dobrá 4 – dostatečná 5 – nedostatečná

c) mluvená forma:

1 – výborná 2 – chvalitebná 3 – dobrá 4 – dostatečná 5 – nedostatečná

6. Zařad'te český jazyk na stupnici podle náročnosti.

- 1 – jednoduchý 2 – středně náročný 3 – náročný 4 – velmi náročný
5 – nenaučitelný

7. Proč se učíte (učili jste se) český jazyk?

- a) pracovní důvody
- b) koníček (pro zábavu)
- c) začlenění se do české společnosti (kultury)
- d) rodinné důvody (dorozumění se s partnerem/partnerkou)
- e) jiné důvody (uved'te jaké).....

8. Jakou formou se učíte (jste se učili) český jazyk?

- a) jazyková škola
 - aa) individuální kurz
 - ab) individuální intenzivní kurz
 - ac) skupinový kurz
 - ad) skupinový intenzivní kurz
- b) soukromé hodiny
- c) Učím se sám, jsem samouk.
- d) jiná forma (uved'te jaká).....

9. Jakou/é učebnici/e při studiu využíváte (jste využívali)?

.....

10. Jaký typ učebních pomůcek při studiu využíváte (jste využívali)?

- a) magnetofonové pásky
- b) CD
- c) DVD
- d) televize
- e) rádio
- f) noviny, časopisy ap.
- g) jiné (uved'te jaké).....

11. Na jaké problémy jste narazili při studiu českého jazyka?

a) v psané formě:
.....

b) ve čtené formě:
.....

c) v mluvené formě:
.....

12. Jak Vaši znalost českého jazyka hodnotí Vaše okolí?

- a) velmi kladně
- b) kladně
- c) neutrálně
- d) záporně

13. Kde využíváte znalost českého jazyka?

- a) v práci
- b) doma
- c) ve škole
- d) mezi přáteli
- e) v restauraci
- f) při nakupování
- g) na jiném místě (uveďte na jakém).....

14. Kterými dalšími cizími jazyky mluvíte?

- a) anglicky
- b) německy
- c) rusky
- d) francouzsky
- e) španělsky
- f) jiné jazyky (uveďte jaké).....

15. Seřad'te jazyky, kterými mluvíte (včetně mateřského), podle náročnosti.

Začněte od nejnáročnějšího jazyka.

.....
.....

16. Napište českou větu, která Vás napadne jako první.

.....
.....

THE QUESTIONNAIRE – THE ISSUE OF ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE

Hello, I am a student of the South Bohemian University in České Budějovice. I have been studying Czech and English and I would like to ask you for completing this questionnaire, which will serve as a practical part of my dissertation.

The questionnaire is anonymous and it contains 16 questions. You will be completing it no more than 15 minutes. Mark your answers clearly or put them into words and numbers.

Thank you for your helpfulness, Tereza Kozlová

1. Sex

- a) male b) female

2. Age:

3. Nationality:

- a) British b) American c) German d) Austrian
e) Polish f) Hungarian g) Ukrainian h) Russian
i) Vietnamese j) any other (which one).....

4. How long have you been living in the Czech Republic?

- a) 0 – 1 year b) 1 – 3 years c) 3 – 5 years d) 5 – 10 years
e) 10 – 15 years f) 15 – 20 years g) 20 and more

5. Your knowledge of Czech is:

- a) written form:
1 – excellent 2 – better than good 3 – good 4 – sufficient 5 - insufficient
b) reading:
1 – excellent 2 – better than good 3 – good 4 – sufficient 5 - insufficient
c) spoken form:
1 – excellent 2 – better than good 3 – good 4 – sufficient 5 - insufficient

6. Mark the demandingness of Czech.

- 1 - easy 2 – medium-demanding 3 – demanding 4 – very demanding
5- not learnable

7. Why have you been learning (did you learn) Czech?

- a) business reasons
- b) hobby (for fun)
- c) integration into Czech society (culture)
- d) family reasons (understanding with a partner)
- e) any other reason (which one).....

8. How have you been learning (did you learn) Czech?

- a) language school
 - aa) an one-to-one course
 - ab) an one-to-one intensive course
 - ac) a group course
 - ad) an intensive group course
- b) private lessons
- c) I learn by myself, I am an autodidact.
- d) any other form of learning (which one).....

9. What textbook/textbooks do you use (did you use)?

.....

10. What kind of teaching aids do you use (did you use)?

- a) a tape
- b) CD
- c) DVD
- d) television
- e) radio
- f) newspapers, magazines and things like that
- g) any other teaching aid (which one).....

11. What problems did you come across while studying Czech?

- a) in the written form:
.....
- b) in reading:
.....
- c) in the spoken form:
.....

12. How is your knowledge of Czech assessed by your neighbourhood?

- a) very positively
- b) positively
- c) neutrally
- d) negatively

13. Where do you use your knowledge of Czech?

- a) at work
- b) at home
- c) at school
- d) among friends
- e) in a restaurant
- f) while shopping
- g) any other place (which one).....

14. Which other foreign languages can you speak?

- a) English
- b) German
- c) Russian
- d) French
- e) Spanish
- f) any other language (which one).....

15. Order all the languages you speak (including your mother tongue) by demandingness. Begin with the most demanding language.

.....
.....

16. Write the first Czech sentence that comes into your mind.

.....
.....

DER FRAGEBOGEN – DIE PROBLEMATIK DER TSCHECHISCHEN SPRACHE ALS EINE FREMDE SPRACHE

Guten Tag, ich bin eine Studentin der südböhmischen Universität in Budweis. Ich studiere Tschechisch und Englisch. Ich wende mich an Sie mit einer Anfrage um den Fragebogen für mich auszufüllen, weil es als ein praktischer Teil meiner Diplomarbeit dient.

Der Fragebogen ist anonym und es fasst 16 Fragen um. Die Ausfüllung des Fragebogens wird höchst 15 Minuten dauern. Bezeichnen Sie Ihre Antworten ausdrucksvoll oder schreiben Sie Ihre Antworten in Worten oder Zahlen aus.

Vielen Dank für Ihre Bereitwilligkeit, Tereza Kozlová

1. Das Geschlecht:

- a) der Mann b) die Frau

2. Das Alter:

3. Die Nationalität:

- a) britisch b) amerikanisch c) deutsch d) österreichisch
e) polnisch f) ungarisch g) ukrainisch h) russisch
i) vietnamesisch j) andere Nationalität(welche?).....

4. Wie lange leben Sie in der Tschechischen Republik?

- a) 0 – 1 Jahr b) 1 – 3 Jahre c) 3 – 5 Jahre d) 5 – 10 Jahre
e) 10 – 15 Jahre f) 15 – 20 Jahre g) 20 und mehr

5. Ihre Kenntnis der tschechischen Sprache:

- a) die schriftliche Form
1 – ausgezeichnete 2 – sehr gut 3 – gut 4 – genügende 5 – ungenügende
b) die Lektüre
1 – ausgezeichnete 2 – sehr gut 3 – gut 4 – genügende 5 – ungenügende
c) die mündliche Form
1 – ausgezeichnete 2 – sehr gut 3 – gut 4 – genügende 5 – ungenügende

6. Kennzeichnen Sie für die tschechische Sprache

- 1 – einfach 2 - mittelschwierig 3 - schwierig 4 – sehr schwierig 5 – unlernbar

7. Warum lernen Sie (haben Sie gelernt) die tschechische Sprache?

- a) Arbeitsgründe
- b) als Hobby (für Spaß)
- c) Eingliederung in die tschechische Gemeinschaft (Kultur)
- d) Familiengründe (Verständigungsmöglichkeit mit einem Gefährte/einer Gefährtin)
- e) anderer Beweggrund (welcher).....

8. Wie lernen Sie (haben Sie gelernt) die tschechische Sprache?

- a) die Sprachschule
 - aa) ein individueller Kurz
 - ab) ein individueller und intensiver Kurz
 - ac) ein Gruppenkurz
 - ad) ein intensiver Gruppenkurz
- b) Privatstunden
- c) Ich lerne allein, ich bin ein Autodidakt.
- d) eine andere Form (welche).....

9. Welches Lehrbuch / Welche Lehrbücher nützen Sie (haben Sie ausgenützt) während des Studiums aus?

.....

10. Welcher Typ des Lehrmittels nützen Sie (haben Sie ausgenützt) während des Studiums aus?

- a) Magnetophonbänder
- b) CDs
- c) DVDs
- d) Fernsehen
- e) Radio
- f) Zeitungen, Zeitschriften...
- g) andere Lehrmittels (welche).....

11. Auf welchen Schwierigkeiten haben Sie während des Studiums aufgestoßen?

- a) in der schriftlichen Form

.....

- b) in der Lektüre

.....

c) in der mündlichen Form

.....
12. Wie wertet Ihre Kenntnis der tschechischen Sprache Ihre Umgebung aus?

- a) sehr positiv
- b) positiv
- c) neutral
- d) negativ

13. Wo nützen Sie Ihre Kenntnis der tschechischen Sprache aus?

- a) in der Arbeit
- b) zu Hause
- c) in der Schule
- d) unter den Freunden
- e) im Restaurant
- f) im Geschäft
- g) woandershin (wo).....

14. Welche anderen Fremdsprachen sind Sie mächtig?

- a) englisch
- b) deutsch
- c) russisch
- d) französisch
- e) spanisch
- f) andere Sprachen (welche).....

15. Ordnen Sie alle Sprachen, denen Sie sprechen können (einschließlich der Muttersprache). Fangen Sie mit der schwierigsten Sprache an.

.....
.....

16. Schreiben Sie einen tschechischen Satz, der als erste Ihnen an den Sinn kommt.

.....
.....

6.3 DOTAZNÍK K PROBLEMATICE ČEŠTINY JAKO CIZÍHO JAZYKA

Dobrý den, jsem studentkou Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích obor anglický jazyk – český jazyk a obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku, který poslouží pro praktickou část mé diplomové práce.

Dotazník je anonymní a obsahuje celkem 16 otázek. Jeho vyplnění Vám potrvá nanejvýš 15 minut. Své odpovědi zřetelně označte nebo vypište slovy, případně čísla.

Děkuji za Vaši ochotu, Tereza Kozlová

1. Pohlaví:

- a) muž b) žena

2. Věk:27.....

3. Národnost:

- a) britská b) americká c) německá d) rakouská
e) polská f) maďarská g) ukrajinská h) ruská
i) vietnamská j) jiná (uved'te jaká).....

4. Jak dlouho už žijete v České Republice?

- a) 0 – 1 rok b) 1 – 3 roky c) 3 – 5 let d) 5 – 10 let
e) 10 – 15 let f) 15 – 20 let g) 20 a více

5. Vaše znalost českého jazyka je:

a) psaná forma:

1 – výborná 2 – chvalitebná 3 – dobrá 4 – dostatečná 5 – nedostatečná

b) čtená forma:

1 – výborná 2 – chvalitebná 3 – dobrá 4 – dostatečná 5 – nedostatečná

c) mluvená forma:

1 – výborná 2 – chvalitebná 3 – dobrá 4 – dostatečná 5 – nedostatečná

6. Zařad'te český jazyk na stupnici podle náročnosti.

- 1 – jednoduchý 2 – středně náročný 3 – náročný 4 – velmi náročný
5 – nenaučitelný

7. Proč se učíte (učili jste se) český jazyk?

- a) pracovní důvody
- b) koníček (pro zábavu)
- c) začlenění se do české společnosti (kultury)
- d) rodinné důvody (dorozumění se s partnerem/partnerkou)
- e) jiné důvody (uved'te jaké).....

8. Jakou formou se učíte (jste se učili) český jazyk?

- a) jazyková škola
 - aa) individuální kurz
 - ab) individuální intenzivní kurz
 - ac) skupinový kurz
 - ad) skupinový intenzivní kurz
- b) soukromé hodiny
- c) Učím se sám, jsem samouk.
- d) jiná forma (uved'te jaká).....

9. Jakou/é učebnici/e při studiu využíváte (jste využívali)?

1. Čeština pro cizince, PhDr. Karla Hronová, CSc. Milada Turzíková, nakl. Fraus, 2004;
2. Čeština pro cizince, J. Cvejnová
3. Čeština pro ekonomy, nástavbový kurz češtiny pro cizince, E. Čechová a H. Remediosová
4. Čeština pro cizince, nástavbový kurz, cvičebnice část I, II, M. Čadská
5. Textová cvičení z českého jazyka, R. Kotová

10. Jaký typ učebních pomůcek při studiu využíváte (jste využívali)?

- a) magnetofonové pásky
- b) CD
- c) DVD
- d) televize
- e) rádio
- f) noviny, časopisy ap.
- g) jiné (uved'te jaké).....

11. Na jaké problémy jste narazili při studiu českého jazyka?

- a) ve čtené formě:
.....kvůli chudým slovním zásobám neporozumění čtenému.....

b) v psané formě:

.....složitá konstrukce a stylistika jazyka, slovosled, správné použití „se“ a „si“,
deklinace slov-výjimek, deklinace posesivních adjektiv, čárky.....

c) v mluvené formě:

..... stylistika jazyka, slovosled, výslovnost.....

12. Jak Vaši znalost českého jazyka hodnotíte Vaše okolí?

a) velmi kladně

b) kladně

c) neutrálně

d) záporně

13. Kde využíváte znalost českého jazyka?

a) v práci

b) doma

c) ve škole

d) mezi přáteli

e) v restauraci

f) při nakupování

g) na jiném místě (uved'te na jakém).....

14. Kterými dalšími cizími jazyky mluvíte?

a) anglicky

b) německy

c) rusky

d) francouzsky

e) španělsky

f) jiné jazyky (uved'te jaké).....

15. Seřad'te jazyky, kterými mluvíte (včetně mateřského), podle náročnosti.

Začněte od nejnáročnějšího jazyka.

...anglický.....

...český.....

...ruský.....

16. Napište českou větu, která Vás napadne jako první.

.....Když se konečně skončí zkouškové období!!!. ☺.....

DOTAZNÍK K PROBLEMATICE ČEŠTINY JAKO CIZÍHO JAZYKA

Dobrý den, jsem studentkou Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích obor anglický jazyk – český jazyk a obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku, který poslouží pro praktickou část mé diplomové práce.

Dotazník je anonymní a obsahuje celkem 16 otázek. Jeho vyplnění Vám potrvá nanejvýš 15 minut. Své odpovědi zřetelně označte nebo vypište slovy, případně čísla.

Děkuji za Vaši ochotu, Tereza Kozlová

1. Pohlaví:

- a) muž b) žena ←

2. Věk: 39

3. Národnost:

- a) britská b) americká c) německá d) rakouská
e) polská f) maďarská g) ukrajinská h) ruská
i) vietnamská j) jiná (uveďte jaká) Hollandanka

4. Jak dlouho už žijete v České Republice?

- a) 0 – 1 rok b) 1 – 3 roky c) 3 – 5 let d) 5 – 10 let
e) 10 – 15 let f) 15 – 20 let g) 20 a více

Jsem bydlela v cechach 10 let ale us nebydlim tam skoro 3 lety.

5. Vaše znalost českého jazyka je:

a) psaná forma:

- 1 – výborná 2 – chvalitebná 3 – dobrá 4 – dostatečná 5 – nedostatečná ←

b) čtená forma:

- 1 – výborná 2 – chvalitebná 3 – dobrá ← 4 – dostatečná 5 – nedostatečná

c) mluvená forma:

- 1 – výborná 2 – chvalitebná 3 – dobrá 4 – dostatečná ← 5 – nedostatečná

6. Zařad'te český jazyk na stupnici podle náročnosti.

- 1 – jednoduchý 2 – středně náročný 3 – náročný 4 – velmi náročný ←
5 – nenaucitelný

7. Proč se učíte (učili jste se) český jazyk?

- a) pracovní důvody
- b) koníček (pro zábavu)
- c) začlenění se do české společnosti (kultury) ←
- d) rodinné důvody (dorozumění se s partnerem/partnerkou) ←
- e) jiné důvody (uved'te jaké).....

8. Jakou formou se učíte (jste se učili) český jazyk?

- a) jazyková škola
 - aa) individuální kurz
 - ab) individuální intenzivní kurz
 - ac) skupinový kurz
 - ad) skupinový intenzivní kurz
- b) soukromé hodiny
- c) Učím se sám, jsem samouk ←
- d) jiná forma (uved'te jaká) hodne sliset a mluvit

9. Jakou/é učebnici/e při studiu využíváte (jste využívali)?

.....

10. Jaký typ učebních pomůcek při studiu využíváte (jste využívali)?

- a) magnetofonové pásky
- b) CD
- c) DVD
- d) televize ←
- e) rádio ←
- f) noviny, časopisy ap ←.
- g) jiné (uved'te jaké) ucebnik, a slovník NL-CZ

11. Na jaké problémy jste narazili při studiu českého jazyka?

- a) ve čtené formě:

jsem ucila cestinu od kamaradi tak kdyz jsem zacila cist novinky jsem moc nechapala hodne slov protoze kamaradi pouzivali jineho slovi jako psali v novin. Asi jsem hodne ucila slang

- b) v psané formě:

Neumim hacky a carky, meky a tvrdi i etd bez tihle me to docela jede protoze jak to reknete tak se to pisete. Ale cistr co napisu a vidis sam jakeho problemy mam.

c) v mluvené formě:

7padu!! To je nico ;-) prizvuk mam dobre

12. Jak Vaši znalost českého jazyka hodnotí Vaše okolí?

- a) velmi kladně
- b) kladně ← Ale Ceske lidi davej kompliment kdyz nikdo cizi umi trochu Cesky.
- c) neutrálně
- d) záporně

13. Kde využíváte znalost českého jazyka?

- a) v práci
- b) doma
- c) ve škole
- d) mezi přáteli
- e) v restauraci
- f) při nakupování
- g) na jiném místě (uved'te na jakém)

Pred 3 lety vsude, ted par krat mesicne s kamardi

14. Kterými dalšími cizími jazyky mluvíte?

- a) anglicky ←
- b) německy ←
- c) rusky
- d) francouzsky
- e) španělsky
- f) jiné jazyky (uved'te jaké).....

15. Seřad'te jazyky, kterými mluvíte (včetně mateřského), podle náročnosti.

Začněte od nejnáročnějšího jazyka.

cesky, nemecky, hollandsky, angletsky

16. Napište českou větu, která Vás napadne jako první.

Nevim co bych tady mohla napsat :-/

DOTAZNÍK K PROBLEMATICE ČEŠTINY JAKO CIZÍHO JAZYKA

Dobrý den, jsem studentkou Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích obor anglický jazyk – český jazyk a obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku, který poslouží pro praktickou část mé diplomové práce.

Dotazník je anonymní a obsahuje celkem 16 otázek. Jeho vyplnění Vám potrvá nanejvýš 15 minut. Své odpovědi zřetelně označte nebo vypište slovy, případně čísla.

Děkuji za Vaši ochotu, Tereza Kozlová

1. Pohlaví:

- a) muž b) žena

2. Věk: 23

3. Národnost:

- a) britská b) americká c) německá d) rakouská
e) polská f) maďarská g) ukrajinská h) ruská
i) vietnamská j) jiná (uveďte jaká) SRBSKÁ

4. Jak dlouho už žijete v České Republice?

- a) 0 – 1 rok b) 1 – 3 roky c) 3 – 5 let d) 5 – 10 let
e) 10 – 15 let f) 15 – 20 let g) 20 a více

5. Vaše znalost českého jazyka je:

a) psaná forma:

- 1 – výborná 2 – chvalitebná 3 – dobrá 4 – dostatečná 5 – nedostatečná

b) čtená forma:

- 1 – výborná 2 – chvalitebná 3 – dobrá 4 – dostatečná 5 – nedostatečná

c) mluvená forma:

- 1 – výborná 2 – chvalitebná 3 – dobrá 4 – dostatečná 5 – nedostatečná

6. Zařad'te český jazyk na stupnici podle náročnosti.

- 1 – jednoduchý 2 – středně náročný 3 – náročný 4 – velmi náročný
5 – nenačitelný

7. Proč se učíte (učili jste se) český jazyk?

- a) pracovní důvody
- b) koníček (pro zábavu)
- c) začlenění se do české společnosti (kultury)
- d) rodinné důvody (dorozumění se s partnerem/partnerkou)
- e) jiné důvody (uveďte jaké).....

8. Jakou formou se učíte (jste se učili) český jazyk?

- a) jazyková škola
 - aa) individuální kurz
 - ab) individuální intenzivní kurz
 - ac) skupinový kurz
 - ad) skupinový intenzivní kurz
- b) soukromé hodiny
- c) Učím se sám, jsem samouk.
- d) jiná forma (uveďte jaká).....

9. Jakou/é učebnici/e při studiu využíváte (jste využívali)?

Pravopis jazyka českého

10. Jaký typ učebních pomůcek při studiu využíváte (jste využívali)?

- a) magnetofonové pásky
- b) CD
- c) DVD
- d) televize
- e) rádio
- f) noviny, časopisy ap.
- g) jiné (uveďte jaké).....

11. Na jaké problémy jste narazili při studiu českého jazyka?

a) ve čtené formě:

Výslovnost českého písmena Ř

b) v psané formě:

POUŽITÍ I, Y, Ý, Ī

c) v mluvené formě:

Skloňování a používání zažitých frází příklad „kápni božskou“

12. Jak Vaši znalost českého jazyka hodnotí Vaše okolí?

a) velmi kladně

b) kladně

c) neutrálně

d) záporně

13. Kde využíváte znalost českého jazyka?

a) v práci

b) doma

c) ve škole

d) mezi přáteli

e) v restauraci

f) při nakupování

g) na jiném místě (uved'te na jakém)

14. Kterými dalšími cizími jazyky mluvíte?

a) anglicky

b) německy

c) rusky

d) francouzsky

e) španělsky

f) jiné jazyky (uved'te jaké)

15. Seřad'te jazyky, kterými mluvíte (včetně mateřského), podle náročnosti.

Začněte od nejnáročnějšího jazyka.

Serbochorvatština, ČEŠTINA, NĚMČINA, ANGLIČTINA

16. Napište českou větu, která Vás napadne jako první.

Baví mě získávat nové poznatky.

6.4 Studium češtiny na University of Glasgow, Skotsko, Velká Británie

(článek Jana Čulíka z června 2006 otištěný v časopise *Slovo a smysl*, FFUK Praha)

1. Jak je bohemistika začleněna do struktury univerzity

Bohemistika se vyučuje na University of Glasgow v rámci oddělení slovanských studií Slavonic Studies, <http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic>) od roku 1949, kdy zde vznikly *lectureships*, permanentní místa vysokoškolských učitelů pro bohemistiku a pro polonistiku. Rusistice se v Glasgow vyučuje od roku 1917. Donedávna existovala pro bohemistiku, polonistiku a rusistiku samostatná katedra, ta byla nedávno sloučena ve School of Modern Languages and Cultures, spolu s dalšími čtyřmi jazykovými katedrami (germanistika, francouzština, hispanistika, italština). Škola je – stejně jako byly předchozí samostatné „jazykově-kulturní“ katedry – součástí Filozofické fakulty (Arts Faculty, <http://www.arts.gla.ac.uk/>) Glasgow University. Glasgowské oddělení Slavonic Studies je zároveň součástí School of Slavonic, Central and East European Studies <http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic/School.htm>, jejímž druhým pilířem je katedra středo- a východoevropských studií (Department of Central and East European Studies, <http://www.gla.ac.uk/dcees/>), která je součástí fakulty společenských věd (Social Sciences Faculty, <http://www.gla.ac.uk/faculties/socialsciences/index.htm>.) Katedra středo- a východoevropských studií se zaměřuje na studium politiky a ekonomiky střední a východní Evropy. Těsně s ní spolupracujeme a vedeme společně četné kursy, zabývající se jazyky, kulturou, literaturou, historií, politikou a ekonomikou zemí ze středovýchodní Evropy.

V květnu 2006 získala naše Škola slovanských a středoevropských studií na základě celostátního konkursu prestižní titul "Centre of Excellence" pro oblast středo- a východoevropských studií a mimořádné financování ve výši pěti milionů liber (cca 215 milionů Kč) na nadcházejících pět let od britských vysokoškolských grantových agentur AHRC a ESRC. Většina těchto finančních prostředků je určena pro vznik postgraduálních stipendií (na jednorocní až tříleté studium). Každoročně bude od podzimu 2006 vypisováno 20 těchto stipendií. Britská vláda rozhodla podpořit projektem tzv. Centres of Excellence studium některých významných světových oblastí (kromě středovýchodní Evropy i arabský svět, Japonsko a Čínu), které byly dosud v britském vysokoškolském kontextu relativně zanedbávány. Účelem je vychovat větší počet odborníků pro tyto oblasti, znalých místních jazyků a profesionálně obeznámených s domácím společenským, politickým i kulturním diskursem. Bohužel,

stipendia jsou k dispozici pouze pro britské občany anebo pro občany EU, kteří žili v Británii (třeba jako studenti) nejméně tři roky.

Existence Školy slovanských a středoevropských studií vytváří mezi kulturně-jazykovými Slavonic Studies a politicko-ekonomickými Central and East European Studies významnou synergii. Zvláštním a progresivním rysem Glasgow University je skutečnost, že se ke studiu nevypisují povinné kombinace oborů, ale studenti mohou kombinovat v podstatě jakýkoliv obor s jakýmkoliv jiným oborem, a to i přes hranice fakulty. Existence Školy slovanských studií umožňuje studentům kombinovat studium jazyků a literatury středo- a východoevropských zemí spolu se studiem jejich historie, ekonomiky a politiky. Volnost výběru studijních oborů na Glasgow University umožňuje, že tyto obory lze kombinovat se studiem nejrůznějších dalších oborů. Bohemistiku lze tedy v Glasgow studovat v nejširším kontextu. Využívá se to v současnosti nejen v kurzu tzv. Slavonic Studies (který se vyučuje v angličtině, viz níže, a který studuje v prvním ročníku kolem 60 studentů nejrůznějších dalších oborů), ale také v magisterském (Honours) studiu tzv. Integrated Degree of Slavonic and East European Studies (viz níže).

Vzhledem k tomu, že na Filozofické fakultě Glasgow University musí student v prvním a druhém ročníku studovat tři obory (přičemž dva z nich si podrží do magisterského studia, tzv. „Honours“), mají studenti prvních dvou ročníků možnost volit si ke studiu v každém roce jeden další obor, v němž nebudou nutně pokračovat. Právě tak se stává, že se studentům mnoha různých oborů dostává základních informací o kultuře, politice a historii středovýchodní Evropy obecně a České republiky konkrétně, v našich kurzech Slavonic Studies. Toto je snad nejvýznamnější charakteristikou bohemistických studií v Glasgow. Jak známo, Britové se velmi neradi učí cizí jazyky. Vláda Tonyho Blaira zrušila povinnou výuku cizích jazyků na britských středních školách. Počet studentů na britských vysokých školách, studujících i „známé“ cizí jazyky, jako je francouzština, němčina či španělština, dlouhodobě klesá. Je nesmírně důležité, že bohemistika v Glasgow vykročila ze svého „jazykového ghetta“ a seznamuje s různými aspekty české kultury, historie, literatury a filmu každoročně v nejrůznějších kurzech stovky studentů na celé tamější filozofické fakultě i mimo tuto fakultu. Přitom tyto kursy na bázi angličtiny často přivádějí uchazeče ke studiu bohemistiky v češtině – jde o studenty, kteří mnohdy původně o existenci České republiky vůbec nevěděli, ale k oboru přicházejí, protože ho na základě našich anglických kurzů o České republice shledali zajímavým.

2. Univerzitní učitelé bohemistiky

Dlouholetým vysokoškolským učitelem bohemistiky na Glasgow University – od padesátých let do r. 1981 – byl dr. Lumír Soukup, někdejší tajemník ministra zahraničních věcí Jana Masaryka, od osmdesátých let zde bohemistice vyučovali dr. Igor Hájek, v šedesátých letech člen redakce *Literárních novin* a *Literárních listů*, překladatel a spolupracovník Josefa Škvoreckého (zemřel v roce 1995), a dr. Josef Fronek, známý autor anglicko-českých a česko-anglických slovníků a nositel několika českých slovníkářských cen z poslední doby. Do roku 2005 působil v Glasgow šest let také bohemista a rusista profesor Robert Porter, specializující se na současnou českou literaturu (v roce 2001 vydal knihu *Comedies of Defiance: An Introduction to Twentieth-Century Czech Fiction*).

Bohemistika v Glasgow má v současnosti dva univerzitní učitele a jednoho jazykového lektora:

- dr. Jana Čulíka (viz <http://www2.arts.gla.ac.uk/Slavonic/staff/janculik.html>), editora internetových Britských listů (<http://www.blisty.cz>, <http://www.blisty.cz/aut/3/bio.html>), odborníka na českou exilovou literaturu (autora studie *Knihy za ohradou: Česká literatura v exilových nakladatelstvích 1970–1989*) a autora, spoluautora a editora celkem třiceti podrobných hesel o českých spisovatelích dvacátého století v mezinárodním literárním slovníku *Dictionary of Literary Biography*, sv. 215 a 232, Gale Group, London and Boston, 2000 a 2001), který se také zabývá českými sdělovacími prostředky (vydal dva výběry z *Britských listů* pod názvem *...jak Češi jednají* (1999) a *...jak Češi myslí* (2000) a s Tomášem Pecinou knihu o vzbouření v ČT v prosinci 2001 *V hlavních zprávách: Televize* (2001) a v roce 2003 další rozsáhlý výběr článků z *Britských listů* zabývajících se českou politikou, kulturou, filmem a literaturou *...jak Češi bojují*. V současnosti píše studii o českém hraném filmu od roku 1989.

Jan Čulík vyučuje starší

(<http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic/HonsOptions/EarlyCzechLit2005.htm>)

a současné

(<http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic/HonsOptions/ModernCzechLit2005.htm>)

české literatuře, české historii,

(<http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic/HonsOptions/HistCzechsSlovaks2005.htm>),

českým sdělovacím prostředkům,

(<http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic/HonsOptions/TheMassMedia2005.htm>),

českému filmu

(<http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic/HonsOptions/ContempCzechCinema2005.htm>)

a kurzům Slavonic Studies na bázi angličtiny (viz např.

<http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic/ss1A2005courseinfo.htm>

<http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic/ss1B2005courseinfo.htm>

<http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic/ss2A2005courseinfo.htm>

<http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic/ss2B2005courseinfo.htm>)

a v kurzech evropské srovnávací literatury (<http://www.gla.ac.uk/smlc/comparativelit/>) přednáší o Hrabalovi, Kunderovi a Škvoreckém. Přispívá také pravidelně několika dílčími přednáškami na katedře historie (Konstantin a Metoděj a staroslověnská kultura na Moravě a v Čechách) a na společensko-vědné katedře Central and East European Studies (politický, hospodářský a kulturní vývoj České republiky a Slovenska od r. 1989).

- Ilonu Klemm, (<http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic/staff/ilonaklemm.html>), která provádí výzkum v oboru česko-německých vztahů a vyučuje českému jazyku. Přednáší o Boženě Němcové, Evě Kantůrkové, Sylvě Fischerové, Daniele Fischerové a Ivě Pekárkové v anglickojazyčném kurzu Czech, Polish and Russian Women's Writing (<http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic/HonsOptions/CPRWWeng2005.htm>), v kursu Slavonic Drama přednáší o Gabriele Preisové a Václavu Havlovi a v kurzu o literatuře holocaustu (<http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic/HonsOptions/Holocaustlit2005.htm>) o Jiřím Weilovi, Arnoštu Lustigovi a Hedě Margoliové-Kovályové.

- Ve spolupráci s MŠMT ČR vypisují Slavonic Studies každoročně stipendijní stáž pro absolventa bohemistiky z České republiky. Ten u nás vyučuje českému jazyku cca 8 hodin týdně a zároveň má možnost vypracovat postgraduální thési pro získání titulu MLitt (práce má mít cca 40 000 slov). Vypracování této práce může být odrazovým můstkem pro výzkum a pro získání titulu PhD. V roce 2005–2006 byla v Glasgow

lektorkou Jitka Peřinová, absolventka bohemistiky z Ostravské univerzity, v roce 2006–2007 to bude absolvent pražské FFUK Jakub Žytek.

3. Studenti a jejich kurzy

(viz <http://www2.arts.gla.ac.uk/Slavonic/slavonic4.html>)

Studenti studují v programu Czech Level 1–3, (Česká studia, obdoba bakalářského studia), na která navazuje obdoba našeho magisterského studia, Junior Honours a Senior Honours. Program zahrnuje jak studium jazyka (v prvním ročníku studenti studují především jazyk, kurs obsahuje však i studium vybraných literárních textů), tak studium literatury, historie, kultury a filmu.

Czech Level 1 (<http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic/Czech12005.htm>) je otevřený všem studentům, kteří nastupují do prvního ročníku a studují češtinu jako jeden ze tří oborů. Studenti za rok získají základy jazyka a zvolí si k dalšímu studiu dva ze tří oborů, které v prvním ročníku absolvovali. Vyberou-li si češtinu, pokračují ve druhém ročníku, kurzem **Czech Level 2** (<http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic/Czech22005.htm>). **Czech Level 3** (<http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic/Czech32005.htm>) je většinou pro studenty, kteří nemají v úmyslu pokračovat ve studiu do Honours.

Pokud student chce pokračovat do **Honours** (<http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic/czjthons2005.htm>), třetí rok studia většinou stráví celý v České republice (a year abroad). Roční pobyt v České republice je normálně podmínkou pro postup do ekvivalentu dvouletého magisterského studia, Junior a Senior Honours. V Honours zůstává bohemistika jedním ze dvou hlavních studovaných oborů. Na konci studia získají titul Joint Honours.

Jinou alternativou magisterského studia je **Integrated Degree in Slavonic and East European Studies** (<http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic/seeshons2005.htm>), který nabízí širokou škálu kursů, týkajících se střední a východní Evropy, na bázi znalosti jednoho středo- či východoevropského jazyka (češtiny, polštiny či ruštiny).

Program **Subsidiary Czech** studují jako druhý slovanský jazyk studenti polštiny nebo ruštiny. Mohou si vybrat roční nebo dvouletý kurs.

MLitt. (<http://www.arts.gla.ac.uk/Slavonic/MLitt04.htm>) je roční postgraduální program, v jehož rámci, vyžaduje-li to obor a závěrečná práce, studenti studují cizí jazyk. Za rok by měli ovládnout jazyk natolik, aby zvládli se slovníkem číst odbornou

literaturu ze studovaného oboru. Studenti jsou většinou zaregistrováni na katedrách historie, politologie či sociologie.

Slavonic Studies (Slovanská studia, viz zde:

<http://www2.arts.gla.ac.uk/Slavonic/slavonic4.html>) je obor, v němž studenti studují ruskou, polskou a českou kulturu, historii, literaturu a film v anglickém překladu. Český prvek činí třetinu výukového programu.

V rámci Školy moderních jazyků a kultur vedeme s kolegy z jiných jazykových kateder **kurs srovnávací literatury** (<http://www.gla.ac.uk/smlc/comparativelit/>). Zde v kontextu evropské literatury seznamujeme studenty s některými díly Bohumila Hrabala, Milana Kundery a Josefa Škvoreckého. V magisterském programu (Honours) se v rámci kursu Theories of Reading (<http://www.gla.ac.uk/schools/smlc/comparativelit/honours/corecourses/>) seznamují i s pražským strukturalismem.

Celkem vyučuje oddělení Slovanských studií každoročně cca 300–400 studentů. V prvním ročníku studia českého jazyka bývá studentů kolem deseti, ve vyšších ročnících „čisté bohemistiky“ (vyučované na bázi češtiny) bývá bohemistických studentů méně než pět. V našich kursech vyučovaných na bázi angličtiny máme v průměru kolem dvaceti studentů, v prvním ročníku Slavonic Studies kolem 60, v prvním ročníku Comparative Literature kolem stovky.

4. Glasgowská univerzitní knihovna

V Glasgow máme vynikající bohemistickou sbírku, která vznikala během posledního půlstoletí a mimo jiné zahrnuje i podstatnou část české literatury, vydávané za komunismu v českých exilových nakladatelstvích. V osmdesátých letech byla tato sbírka ještě posílena tím, že do Glasgowa přešla literární část rozsáhlé bohemistické knihovny z tehdy zrušeného střediska československých a jugoslávských studií Cecilia Parrotta na Lancaster University. Přibližně do poloviny devadesátých byla bohemistická sbírka Glasgow University více než uspokojivým způsobem doplňována novými tituly, vzhledem ke knižní výměně s bratislavskou univerzitní knihovnou, kterou zprostředkoval British Council. Od té doby financuje doplňování bohemistické sbírky pouze sama University of Glasgow. V některých letech peníze nestačí pokrýt celou škálu důležité současné české knižní produkce. V Británii však velmi efektivně funguje meziknihovní výměna (knihy z jiných univerzitních knihoven jsou dodávány do dvou-

tří dnů, ze zahraničí do týdne), takže občasné mezery v nejnovější české knižní produkci nevadí. Glasgow University má nyní snad v Británii nejrozsáhlejší sbírku českého filmu na nosičích VHS a DVD. Je hojně využívána studenty i širší veřejností.

Jan Čulík, červen

2006

6.5 PŘEDPOKLÁDANÉ OSVOJENÉ ZNALOSTI PO ABSOLVOVÁNÍ JEDNOTLIVÝCH KAPITOL MODULŮ MANUÁLU PRO UČITELE ČESKÉHO JAZYKA PRO CIZINCE BEZ ZNALOSTI LATINKY

1.1 Pozdravy a představování

- dovednosti

- sociální: zaklepat a po vyzvání vstoupit do místnosti podat ruku při představování

- komunikační: *Dobrý den, Nashledanou Já jsem ... pan, paní; oslovení pane, paní
Dále Odkud jste?, jsem z ...*

- jazykové: časování slovesa *být* v 1. a 3. sg. a 2. pl. negace slovesa *být* (v 1. a 3. sg.)
otázka *Kdo je to?, Co je to?* a odpověď *To je ...*

1.2 Nakupování

- dovednosti

- sociální: nakupování

- komunikační: *Prosím, Děkuju Kolik to stojí? Máte ...? – Máme / Nemáme* názvy
základního zboží (potraviny, drogerie)

- jazykové: čísla 1 – 20, příp. 20 – 100 konjugace slovesa *mít* v přítomnosti 1. sg., 1. a 2.
pl., negace slovesa *mít* v 1. sg. a 2. pl.

1.3 Orientace a doprava

- dovednosti

- sociální: základy orientace státy Evropy

- komunikační: *Prosím vás, kde je ...? Je to tady / tam / vlevo / vpravo / blízko / daleko.*

- jazykové: adverbia místa

1.4 Časové údaje

- dovednosti

- sociální: určování času seznámení s kalendářem, otevírací dobou

- komunikační: *V kolik hodin / Kdy? dny v týdnu části dne dnes / zítra otevřeno /
zavřeno*

- jazykové: adverbia času prepoziční výrazy

1.5 Práce

- dovednosti

- sociální: profese prezentace vlastního zaměstnání

- komunikační: *Mám / Nemám práci Co děláte?*

- jazykové: sloveso *dělat* (v 1.sg. a 2.pl.) seznámení s přechylováním jmen (mužská /
ženská varianta)

1.6 Rodina

- dovednosti

- sociální: porozumění úzkým rodinným vztahům v ČR schopnost popsat vlastní rodinu

- komunikační: *Co dělá váš / vaše můj / moje ... je ... Máte děti / Mám ...*

- jazykové: sloveso *být* v 3. pl. sloveso *dělat* v 3. sg. posesivní zájmena *můj / moje + váš
/ vaše*

1.7 Instituce

- dovednosti

- sociální: pošta – posílání dopisu, psaní adresy, používání známek policie – doklady, kolonky v dokladech, komunikace s policií

- komunikační: *Dobry den, prosim vas, potrebuju ... Kolik stojí dopis do ...? Máte doklady / vaše doklady? Vaše jméno / adresa*

- jazykové: sloveso *potřebovat* v 1. sg. psaní hůlkovým písmem čtení hůlkového písma i malého tiskacího písma

1.8 Lidské tělo, u lékaře

- dovednosti

- sociální: části lidského těla komunikace v lékárně, u lékaře

- komunikační: *Potřebuje doktora Co je vám? Bolí mě ... Je mi (špatně)*

- jazykové: fráze se zájmenem v dativu shrnutí M1

2.1 Pozdravy a představování

- dovednosti

- sociální: základy telefonování odlišení vykání / tykání

- komunikační: neformální fráze (*Ahoj, Čau*) *Jak se máte? /Jak se máš? Nerozumím. Promiňte. Nic se nestalo. Děkuju. Není zač / Prosím.*

- jazykové: konjugace slovesa *být* v singuláru a 2. pl zápor slovesa *být* seznámení s formou 2. osoby sg.

2.2 Nakupování

- dovednosti

- sociální: nakupování popis oblečení orientace v typech obchodů, zboží

- komunikační: čísla do 1000 barvy *Co máš na sobě? – Mám na sobě*

- jazykové: konjugace slovesa *mít* (singulár, 1. a 2. pl.) zápor slovesa *mít* rodová diference (-ý / -á / -é)

2.3 Orientace a doprava

- dovednosti

- sociální: schopnost orientace a popisu prostoru procvičení používání adres – domácí / pracovní

- komunikační: rozlišení typů otázek (*Kde ...? / Je ... / ... nebo ...*) orientátory *vzadu / vepředu / venku Kde pracujete? Kde bydlíte? na (poště) / v (bance)*

- jazykové: použití prepozic *v* a *na* konjugace slovesa *pracovat* (-uju, -uje, -ujete) konjugace slovesa *bydlet* (-ím, -í, -íte)

2.4 Časové údaje

- dovednosti

- sociální: chápání času zjišťování časových údajů hodiny

- komunikační: *Kdy máte čas? – (Ne)mám čas. V kolik hodin (ne)máte čas?* vyjádření času (časové výrazy) tázací slova: *kde, kdy, co, v kolik proč / protože*

- jazykové: préteritum slovesa *být* (1. – 3. sg., 2. pl.)

2.5 Práce

- dovednosti

- sociální: komunikace o profesi jednoduchý profesní životopis

- komunikační: *Mám / Nemám práci Co jste dělal/la (v roce ...)?*

- jazykové: préteritum slovesa *dělat* (2. pl) úvod do konjugace sloves – 3. sg.

2.6 Bydlení

- dovednosti

- sociální: základní popis bytu / domu

- komunikační: vybavení bytu / domu

- jazykové: adjektiva (antonyma) *ten / ta / to*

2.7 Instituce

- dovednosti

- sociální: důležité adresy definování právního statutu způsob komunikace s úřady

- komunikační: psaní adres *Kde jste pracoval? Jaké máte vzdělání? Máte řidičský průkaz?* komunikace s policií a cizineckou policií komunikace s pracovním úřadem vyplňování dotazníků apod.

- jazykové: konjugace -uju (-ova- slovesa: *pracovat*)

2.8 Aktivity

- dovednosti

- sociální: strukturace denního programu

- jazykové: přítomná konjugace sloves

3.1 Telefonování

- dovednosti

- sociální: sjednání schůzky po telefonu předání telefonu hledání v telefonním seznamu (Zlaté stránky)

- komunikační: fráze pro telefonování

- jazykové: konjugace sloves (*volat, telefonovat, mluvit, rozumět, slyšet*)

3.2 Jídlo a restaurace

- dovednosti

- sociální: nakupování objednání jídla v restauraci

- komunikační: *Co si dáte? Co si dáte k pití, k jídlu, k snídani ...? Dám si ... Máte ...? Účet prosím.*

- jazykové: konjugace sloves (*snídat, obědvat, večeřet, dát si*)

3.3 Orientace a doprava

- dovednosti

- sociální: komunikace při cestování orientace v jízdním řádu

- komunikační: *Jak se dostanu ...? Kdy jede ...?, Kam jede ...? zpátky* apod.

- jazykové: tázací slova *jak, kam* konjugace sloves *jít, jet* dopravní prostředky (tvar instr. sg.) formy substantiv po prepozicích *do, na*

3.4 Časové údaje

- dovednosti

- sociální: datum chápání časových rozmezí

- komunikační: *Jak dlouho ...?, od – do Kolik je vám let?*

- jazykové: *zítra, příští ... hodiny / hodin, měsíce / měsíců ...* řadové číslovky měsíce, datum konjugace sloves na *-uju* (-ova- skupina) *nejdříve, nejpозději*

3.5 Práce

- dovednosti

- sociální: sestavení životopisu práce s inzeráty vyplňování formulářů

- komunikační: složitější komunikace po telefonu

3.6 Rodina

- dovednosti

- jazykové: mít rád, rád dělat posesivní zájmena (jeho, její, jejich) rodinný stav

3.7 Instituce

- dovednosti

- sociální: přijít včas domluvit si telefonem schůzku formulovat své přání posílání peněz oznámená zasilka vyplňování formulářů

- komunikační: *Můžu přijít ...? Kdy máte otevřeno? Mám zájem o ...*

- jazykové: oblečení

3.8 Modály

- dovednosti

- sociální: porozumění piktogramům (zákazy, příkazy)

- jazykové: konjugace modálních sloves (*nesmět, muset, moct*)

6.6 UKÁZKA Z PUBLIKACE ČESKÝ DEN

Pro učitele:

1.1 Cvičení opakuje slovní zásobu uvedenou v záhlaví cvičení. Učitel ukazuje na jednotlivé části svého těla a studenti je pojmenovávají. Studenti v aktivitě pokračují ve dvojicích. Na závěr doplní názvy do obrázku v učebnici.

Pro studenty:

1.1 Napište, co je břicho, hlava, noha, ruka, oko, ucho, vlasy, záda a zub.

